

אנג'לו לוי ביאנקיני ופעילותו במזרח (1918—1920)*

שליחת הצירים האיטלקיים לוועד הצירים (מארס—יולי 1918)

הצהרה האיטלקית על תמיכה בציונות

באביב 1918, בזמן שבו עדיין השתוללה המלחמה בחזית האוסטרית, נקרא אל משרד-החוץ ברומא קצין-צי צעיר. היה זה המפקד אנג'לו לוי ביאנקיני, שבידיו עמדו להפקיד שליחות חשובה בארץ-ישראל, הראשונה בסדרת שליחותיו במזרח, שהיו עתידות לגרום, בשנת 1920, למותו הטראגי בכפר נזלה שבסוריה.

מחקר זה מבקש לבחון את פעילותו של לוי ביאנקיני בין השנים 1918—1920, כנציג המדיניות האיטלקית במזרח-הקרום, וכיהודי לא-ציוני, אך גאה בדתו ובעמו.¹ בראשית 1918 היתה איטליה מודאגת ביותר מגורל האינטרסים שלה בארץ-ישראל. תחילה ביקשה לקבל ערבויות דיפלומטיות, אלא שחווה לונדון, שנחתם בסודי-סודות ב-26 לאפריל 1915, ושסעיף 9 שבו קבע שמירה על שיווי-המשקל באיזור הים-התיכון,² לא סיפק לה את הערבות המקווה. לא הועילה גם ועידת סאן ג'ובאני די מוריאנה מה-19 לאפריל 1917, בה הוענק לאיטליה שוויון-זכויות במשטר הבין-לאומי העתיד לקום בארץ-ישראל.³ יתר-על-כן, יש להכיר בעובדה כי גם הממשלות שהתחלפו באיטליה, וביחוד שר-החוץ שלה סונינו, נטו להבטיח קודם-כל את האינטרסים האיטלקיים בים האדריאטי ובדרך כלל לא הבינו את מלוא החשיבות שנועדה למזרח-הקרום.

כדי לחזק את עמדתה בארץ-ישראל שלחה איטליה, ביוני 1917, חיל-משלוח זעיר בן 500 חיילים, בקירוב, להשתתף במתקפה אשר ערך הגנרל אלנבי בסתיו אותה השנה, וביחוד במתקפה על עזה ביום 31 לאוקטובר.⁴ חיל-משלוח זה, אף-על-פי שתוגבר על-ידי גיוסם של קצת איטלקים תושבי מצרים, נשאר קטן מכדי להוות גורם מדיני כלשהו בארץ-ישראל, מה גם שמאמציו החוזרים ונישנים של משרד-החוץ להגדיל את כוחותיו של חיל זה, לא נשאו פרי מעולם.

השיטה הישנה של ניצול המיסיונים הקאתוליים ושל מתן חסות דתית, אף היא היתה בלתי-יעילה, הן משום התנגדותה של צרפת והן משום תנאי הזמן שהשתנו בינתיים ללא-היכר. כמכשיר לחדירה כלכלית שימש הבאנקו די רומא, ולאחר לחץ רב ועקשני אישרו השלטונות הבריטיים, האחראיים לממשל הצבאי בארץ, את פתיחת סניפי הבאנק בארץ-ישראל; לקראת סוף 1918, או בראשית 1919, נפתחו סניפי הבאנק בירושלים, ביפו ובחיפה.⁵ בראשית 1918 הוחלט לחזק את נוכחותה של איטליה גם באמצעות נציג דיפלומאטי קבוע בירושלים. אלא שהשלטונות הצבאיים

הבריטיים הערימו מכשולים כה רבים, שלבסוף היה הכרח לשגר במקום הנציג המיוחל משלחת צבאית, שבראשה עמד הקאפיטן א. מאַלי לופי דיי-סוראניה (A. Meli Lupi di Soragna). קצין זה הגיע לירושלים באוגוסט 1918 ונשאר בה עד ספטמבר 1919, שעה שהוחלף על-ידי איש השירות הדיפלומאטי, הקונסול טואוצי (Tuozzi). במשך תקופת שהותו בארץ-ישראל נקט סוראניה עמדה אנטי-ציונית ברורה ותמך בהחלטיות בבינאום של הארץ. הוא ניסה לנצל את הציבור היהודי החרדי כדי לארגן הפגנות אנטי-ציוניות,⁶ וכן ניסה להאדיר כוחם של המוסדות הקאתוליים האיטלקיים בארץ. כפי הנראה, לא היו קשריו עם השלטונות הצבאיים הבריטיים ועם מפקד חיל-המשלוח האיטלקי, הקולונל פאסאנטי, מן הלבביים ביותר. באותה תקופה הפכה הציונות לתנועה מדינית שחיבים היו להתחשב בה. על מטרותיה של תנועה זו גודע לממשלה האיטלקית מפי אחד ממנהיגי הציונות הבולטים ביותר, נחום סוקולוב, אשר ביקר ברומא ונפגש שם ב-12 למאי 1917 עם ראש-הממשלה בוזאלי (Boselli),⁷ אך היתה זו הצהרת בלפור מה-2 לנובמבר 1917 אשר העלתה את הציונות על הבמה הבינלאומית, ורק בעקבות הצהרה זו הבינו ברומא את חשיבות התנועה.

בפברואר 1918 חשב גאיטאנו מאנווני (Gaetano Manzoni), הממונה על הענינים המדיניים במשרד-החוץ, כי למרות היותו משוכנע שהציונות משרתת בעיקר את האינטרסים הבריטיים, כדאי להחדיר אל תוך התנועה כמה יהודים איטלקיים שיעקבו אחרי התפתחותה וייצגו בה את האינטרסים של איטליה.⁸ בינתיים נענתה הממשלה הבריטית לבקשת ההסתדרות הציונית לשלוח ועד משלה לארץ כדי להתחקות על המצב. ועד זה, שבראשו עמד וייצמן ונכללו בו צירים מארצות בעלות-הברית, עזב את לונדון ב-8 למאס וקיים את ישיבתו הראשונה ברומא, ב-11 למאס 1918. שם פגשו חבריו גם את אנג'לו סרני, נשיא קהילת רומא, אשר שנה לפני-כן ליווה את סוקולוב בביקורו אצל בוזאלי.⁹

בהזדמנות זו נולד הרעיון לצרף לוועד כמה צירים איטלקיים. במכתבו מיום 24 למאס פנה סרני לסוקולוב בענין זה, אך הלה התנה את הצירוף במתן הצהרה איטלקית רשמית בתמיכה בציונות. לבסוף, לאחר ויכוחים רבים ולחץ הדדי, החליט סוניו לתת את ההצהרה המבוקשת, ושגריר איטליה בלונדון, המארקו אימפריאלי (Imperiali), הוסמך למסור הצהרה זו לסוקולוב, ב-9 למאי 1918.¹⁰

צירוף הצירים האיטלקיים לוועד נהפך בכך לענין אקטואלי. גם נגררטו קאמביאזו (Negrotto Cambiaso), שישב בקאהיר, הציע להחדיר אל תוך התנועה הציונית יסודות איטלקיים רציניים, כדי לאזן בה את ההשפעה הבריטית.¹¹ אולם נראה, כי קשה היה למצוא את הצירים האיטלקיים המתאימים שיצטרפו לוועד הציוני, אשר הגיע לארץ-ישראל בתחילת אפריל. במכתב לסרני הדגיש סוקולוב את דחיפות הענין, ביקש למסור את שמות הצירים האיטלקיים ופירט את תפקידי הוועד.¹² תפקידים אלה היו קשים למדי, והיו עשויים להפוך את הוועד למעין ממשלה "בדרך", דבר שהיה מעל יכולתו במידה מופלגת.

כבר חודש לפני פנייתו של סוקולוב לסרני, השתדלו ברומא למצוא את המועמדים המתאימים. ב-25 לאפריל 1918 שוחח הקונסול קארלו גאלי (Carlo Galli) —

מעורריו של הרוזן מאנווני במחלקת העננים המדיניים — עם ידידו אנג'לו סולם על כינון המשלחת ועל בעיות אחרות, הנוגעות לפעולה איטלקית בקרב היהודים באיזור הים-התיכון.¹⁸

ב-2 למאי כתב סולם לגאלי כי כבר מצא מועמד מתאים — רופא איטלקי ששהה שש-עשרה שנה במצרים ושעליו "אפשר לסמוך כי יבצע היטב את התפקיד שאנו עומדים להטיל עליו".¹⁴ נראה שהמדובר הוא בד"ר הרטום, אשר, כפי שנראה בהמשך הדברים, נשלח אחר-כך להשתתף בוועד הציוני.

סולם הודיע על ביקורו ברומא ביום 20 למאי,¹⁵ וייתכן כי כבר בהזדמנות זו הציע את המפקד לוי ביאנקיני בתור מועמד. ואכן, כותב גאלי בזכרונותיו: "סולם הציע לי את המפקד לוי ביאנקיני לשם פעולה בקרב היהודים הספרדיים שבאיזור הים-התיכון, כדי לארגנם בהתאחדות מול חברת כל-ישראל-חברים הצרפתית, המאגדת בתוכה בעיקר יהודים אשכנזיים. המפקד הביע את הסכמתו".¹⁶

למעשה, אף-על-פי שדובר גם על הרעיון של התאגדות הספרדים תחת חסות איטלקית, הרי היה תפקידו של לוי ביאנקיני מוגבל להשתתפותו בוועד.

ב-6 ליוני טילגרף סולם לגאלי, מפורטוטולי, כדי להודיע לו כי נשלחה אליו אגרתו של סוקולוב לסרני.¹⁷ באותו היום גם שיגר מכתב ארוך, בו הביע דעתו כי בתור צירים יש למנות את שני המועמדים שכבר נבחרו — המפקד לוי ביאנקיני והד"ר הרטום. הראשון נראה מתאים לטיפול ביחסים עם השלטונות האנגליים ועם הערבים, ואילו לשני יש נסיון חשוב שנרכש במצרים. סולם חשב כי מן הראוי למצוא גם ציר שלישי (שלא נשלח מעולם), וכן העיר כי לבד ממצייאת האנשים הכשרוניים "חשוב לדעת ביתר בירור מה הן כוונותיו של השר".¹⁸

הערה זו נותנת מקום לשער כי הקשיים, בהם נתקל סולם ושערכו את מסירת שמות הצירים לסוקולוב, לא נבעו רק מן הצורך למצוא את האנשים המתאימים, אלא גם מהיסוסיו של סונינו. ואכן, מצד אחד הפעיל סונינו לחץ על סוקולוב, באמצעות אימפריאלי, כי יסכים לקבל צירים איטלקיים, אך בו בזמן ניסה, מצד אחר, לעורר הפגנות אנטי-ציוניות והכין משלחת נפרדת, בפיקודו של סוראניה, כפי שראינו לעיל.

אלא שלמרות גישויו לכאן ולכאן, המשיך סונינו להתעניין אישית בשליחותו של לוי ביאנקיני. הועיל והוועד הציוני כבר הגיע לארץ, המתינו ליחידה הרפואית האמריקאנית, שהיתה צריכה לעבור דרך איטליה, כדי לצרף אליה את שני הצירים האיטלקיים. ב-17 ליוני ביקש סונינו מאת השגרירות בוואשינגטון לקבל את תשובתו המובטחת של ברנדייס¹⁹ בנוגע לתאריך יציאתה של היחידה הרפואית.²⁰ בינתיים הגיעה זו ללונדון, ואימפריאלי טילגרף מיד לסונינו, ב-25 ליוני, כדי לדעת את שמות הצירים האיטלקיים.²¹

לבסוף, ב-27 ליוני, הודיע סרני למאנווני באורח רשמי את שמות שני הצירים: חובל פריגטה אנג'לו לוי ביאנקיני ולויטנאנט חיל-הרפואה ד"ר ג'אקומו הרטום.²² בתזכיר שהוגש לשר באותו היום, כתב מאנווני: "המפקד לוי ביאנקיני מסופח כרגע אל לשכתו של ה. מ. שר-הימיה, והוא נחשב לאיש בעל השכלה רחבה, המכיר היטב את עניני המזרח וחצי-האי ערב, שבהם ביצע שליחויות חשובות. לאחר שיוצבו

במשרד זה, יפסיקו שני הקצינים את תפקידיהם הצבאיים ויפיעו במשלחת בתור אנשים פרטיים. סרני יפקיד 50,000 לירות בקופת המשרד להוצאות המשלחת.²³ כבר מתוך תזכירו הקצר של מאנווני ומן התהליך המזור של מינוי המועמדים, שנבחרו למעשה על-ידי משרד-החוץ, אבל באופן רשמי נמסרו שמותיהם למשרד זה על-ידי סרני, אפשר לקבל מושג על המצב הלא-ברור, בו היו שרויים הצירים, הן לגבי הוועד והן לגבי משרד-החוץ. כפי שנראה להלן עתיד היה לוי ביאנקיני לסבול רבות מחמת מצב דו-משמעי זה.

סונינו אישר את הצעת השמות של מאנווני ולמחרת היום ביקש ממשרד-הימיה להעביר לרשותו את לוי ביאנקיני, לשם שליחת סודית בת שלושה-ארבעה חדשים, המיועדת להתחיל בעוד כעשרה ימים.²⁴ בו בזמן דאגו להודיע לסוקולוב, בשם סרני ובאמצעות אימפריאלי, את שמות הצירים שנבחרו.²⁵

ב-29 ליוני הגיעה למשרד הודעה בכתב מאת אנג'לו סרני, בשיא ועד הקהילות היהודיות האיטלקיות, ובה שמות הצירים. נאמר בה שעליהם לשתף פעולה עם המשלחת הציונית "בהקמת המרכז הלאומי ובו בזמן יעשו פעולות בעלות אופי איטלקי". סרני חזר וביקש מאת השר לקבל את המשלחת לשיחה.²⁶ ראשיתה של משלחת לוי ביאנקיני חלה באורח רשמי ב-1 ליולי.

ב-5 ליולי ענה סוקולוב לסרני ובירכו שוב למינוי.²⁷ הוא הוסיף כי היחידה הרפואית האמריקאנית נמצאת בלונדון, בדרכה לרומא ולארץ-ישראל, אך את עבודתו המדינית של הוועד יש לראות כגמורה. נשארה עבודה מנהלית בעיקר, וסוקולוב הביע את צערו על כך שהצירים האיטלקיים איחרו להגיע.

לא ברור אם ידיעה זו, שהוכחה אחר-כך כחסרת כל יסוד, מקורה בקוצר-ראות מדינית מפליאה מצד סוקולוב, או שמא נבעה מכוונתו להרחיק את הצירים האיטלקיים מן הבעיות העיקריות.

כפי שכבר טילגרף לו ב-10 ליולי הודיע סוקולוב לווייצמן, כי קהילת יהודי איטליה בחרה סוף-סוף את ציריה לוועד. כן צירף העתק המכתב שנשלח לסרני, ובו הסביר שהאיחור שחל ביציאת הצירים מעלה בעיה של פעילותם המעשית בארץ.²⁸ חודש ימים לפני-כן כבר הביע וייצמן את החשש, שמא יהיה נאלץ לחנך את הצירים האיטלקיים להשקפה ציונית. סוקולוב הרגיע אותו באומרו, כי ייתכן שהצירים יהיו סרני או ראווֶאנה (Ravenna).²⁹

בקשתו המעורפלת והבלתי-מנומקת של סונינו, לא שיכנעה, כנראה, את שר-הימיה בענין לוי ביאנקיני, וב-12 ליולי שלח סונינו הסברים נוספים לשר דאָל בּוֹנו (Del Bono).³⁰ מהם הסתבר, שלוי ביאנקיני יועמד לשירותו של משרד-החוץ; שלא יהיה תלוי מבחינה כספית באנשים פרטיים; שיאומן מטעם המשרד אצל הנציגים האיטלקיים המקומיים ולבסוף שיהיה רשאי לבווש מדים, כל-אימת שהנסיבות תהיינה יפות לכך.

הסברים אלה עומדים בניגוד לתזכירו של מאנווני שכבר צוטט, שלפיו ישתתפו שני הקצינים בוועד הציוני בתור אנשים פרטיים והוצאות המשלחת תכוסנה על-ידי סרני. עלינו לשאול את עצמנו, אם אמנם השתנה דבר-מה בכוונות המשרד, או שמא ניתנה הגדרה חדשה רק כדי להתגבר על איזה קושי מינהלי, או אולי גילו לאנשי

הימיה את מטרתה האמיתית של שליחות לוי ביאנקיני, בה בשעה שלגבי הציבור צריכה היתה להיות מוצגת גירסתו של מאנווני.

נראה שלבסוף הניחו ההסברים את דעתו של משרד-הימיה, כי ב-15 ליולי העניק את אישורו ללוי ביאנקיני,³¹ וכמה ימים לאחר מכן הודיעו ללונדון את שם משרתו.³² ב-18 ליולי הגיש מאנווני לאישור השר סונינו תרשים של הוראות, המיועדות לצירים האיטלקיים. בראש המשלחת הועמד המפקד לוי ביאנקיני, ונקבע שהוא וכן לויטנאנט חיל-הרפואה הרטום משתתפים בשליחות זו לא בתור קצינים, אלא בתור צירים של ועד הקהילות היהודיות האיטלקיות. עוד נאמר, שאין עליהם ללבוש מדם אלא במקרה של צורך ממש.

לפי מאנווני, שומה על המשלחת להוכיח את התעניינותם של יהודי איטליה בציונות, ובו בזמן להתחקות על המגמות השונות לגבי עתידה של ארץ-ישראל, וכן לתת את דעתה על סיכויי ההתפשטות הכלכלית האיטלקית במקום.

גם נאגרוטו, שנודעו לו כוונות המשרד, הגיע למסקנה, שאם אמנם יש לראות עדיין במסדרים הדתיים את הבסיס העיקרי של ההשפעה האיטלקית במזרח, הרי בכל-זאת כדאי ליטול חלק בוועד הציוני.³³

בסוף יולי הגיעה לרומא היחידה הרפואית האמריקאנית וב-28 ליולי כיבדה הקהילה היהודית ברומא את הצירים האמריקאניים בקבלת-פנים חגיגית;³⁴ סוניני קרא במסיבה זו נאום ברכה.³⁵

ב-28 ליולי נתקבל סוניני אצל חבר הפארלאמנט בורסארלי (Borsarelli), תת-שר-החוץ,³⁶ והציג בפניו את שני הצירים מטעם יהודי איטליה, שעמדו לצאת עם היחידה הרפואית האמריקאנית. כן ניצל את ההזדמנות כדי להביע את תודתם של יהודי איטליה בעד הצהרת התמיכה בשאיפות הציוניות בארץ-ישראל, כפי שסוקולוב הציע לו לעשות חדשים מספר לפני-כן.³⁷

ב-30 ליולי, יום יציאתם של "נציגי היהדות האיטלקית" מנמל טאראנטו, שיגר סוניני לסונינו מברק, בו הביע את רגשי תודתו בעד תמיכתו החשובה של משרד-החוץ.³⁸

כדי להקל על שליחותו של לוי ביאנקיני, טילגרף סונינו עוד ב-26 לחודש אל משרד-המלחמה האיטלקי והודיע לו כי המשלחת תצא ב-30 ליולי מנמל טאראנטו כנספחת ליחידה הרפואית האמריקאנית, ופניה לארץ-ישראל. ביאנקיני והרטום "נוטלים חלק במשלחת זו בתור אזרחים ולא בתוקף תפקידם כאנשי צבא". סונינו ביקש שהן חיל-המשלוח והן הקאפיטן סוראניה יסייעו ככל האפשר לשני הצירים במילוי שליחותם. כן הציע לסייע בידי המשלחת הרפואית האמריקאנית, אם ביאנקיני יבקש זאת.³⁹

בסוף יולי הכין סולם תזכיר ארוך כדי לעורר את תשומת-לבו של ביאנקיני על כמה נקודות הצריכות, לדעתו, התבוננות ולימוד. העתק התזכיר נמסר למאנווני.⁴⁰ התזכיר היה מעין שאלון ארוך, אך לא ברור הדבר אם עשוי היה לשמש תדריך לצירים. נדונו בו מצבה הכללית של ארץ-ישראל ומצבה של האוכלוסיה היהודית בפרט; כן דובר בו על הוועד הציוני, על עתידה המדיני והכלכלי של הארץ, על התכניות הבריטיות במזרח, על חלקה של איטליה ביישוב ארץ-ישראל, ולבסוף על

היחידה הרפואית האמריקאנית. מן הדו"חות ששיגר לוי ביאנקיני לאחר מכן לא נראה כי השתמש בכלל בשאלון זה. ואשר למשרד-החוץ, הרי, כפי שראינו, הוכנו הוראותיו של מאנווני כבר כעשרה ימים לפני-כן.

לוי ביאנקיני בארץ-ישראל (ספטמבר—דצמבר 1918)
ביקורו של וייצמן ברומא

לוי ביאנקיני והרטום הגיעו לאלכסנדריה ב-13 לאוגוסט יחד עם היחידה הרפואית האמריקאנית, ונתקבלו לראיון אצל הנציב העליון הבריטי, וב-17 לאוגוסט — אצל הסולטן פואד.

הסולטן קיבל אותם באדיבות, אך הביע "אהדה פושרת כלפי הרעיון הציוני וספקות כבדים לגבי אפשרויות הגשמתו".⁴¹ כן ציין את הקושי למצוא דרך פשרה בין התכנית הציונית בארץ-ישראל ובין מצבם העובדתי של הגורמים הערביים. ביאנקיני "ניסה במתינות רבה לפור חששות ודעות-קדומות".⁴²

לאחר כמה ימי שהות במצרים המשיכו שני הצירים האיטלקיים את דרכם לארץ, יחד עם וייצמן, שבא למצרים לקבל את פניהם.

בהגיעו לארץ, מצא לוי ביאנקיני, שהיא מחולקת לשתיים, לפי קו-החזית שעבר צפונה מתל-אביב ומירושלים, וכי המלחמה מורגשת בכל אתר ואתר. הממשל הצבאי הבריטי דאג רק לבעיות הדחופות ביותר; בעיקר ניסה לאבטח את העורף, לקראת המתקפה הגדולה, שעתידה היתה לאלץ את תורכיה לבקש שביתת-נשק בסוף חודש אוקטובר.

מיהודי ארץ-ישראל נותרו רק כ-60,000 נפש מפוזרים על פני הארץ ורובם במצב כלכלי קשה, מאחר שהמלחמה הפסיקה את זרם הסיוע מארצות-חוץ. ההסדר הסופי של הארץ היה עדיין לוט בערפל, דבר שנתן, מצד אחד, מקום לתקוותיהם הנועזות ביותר של הציונים, ומצד אחר — למזימותיה הבלתי-פוסקות של צרפת, שהשתדלה, לנוכח האיום הבריטי, לשמור על עמדותיה המסורתיות. איטליה, שלא יכלה להתערב באופן יעיל יותר, פיתחה פעילות צנועה ושיגרה לירושלים, שבועות אחדים לפני-כן, את משלחת סוראניה.

בתחילת ספטמבר כבר היה לוי ביאנקיני — לאחר שהות קצרה במצרים — פעיל בוועד הציוני בארץ-ישראל. הוא עסק בחיפוש אחר יהודים איטלקיים, המוכנים להתגייס לגדוד העברי שעמד אז להתארגן,⁴³ וכן הודיע לרומא על ביקורו של וייצמן.⁴⁴

בתזכיר שהכין בשביל השר, לרגל ביקורו של וייצמן ברומא, סיכם מאנווני, ב-19 לספטמבר, את המצב, ועל לוי ביאנקיני כתב לאמור:

"העמדה שנקט לוי ביאנקיני, ציר יהודי איטליה, נראית טובה מאד. קשריו עם וייצמן מצוינים ונראה כי לוי ביאנקיני משתתף בפעילות הציונית ונהנה מאמונו המלא של וייצמן. יתר-על-כן, נראה שווייצמן מתכוון לבקש מאת ה. מ. הארכת שליחותו של לוי ביאנקיני, כדי שיוכל להמתין כאן לשובו. לדעת המשרד יש להיענות לבקשה זו, כי נוכחותו של לוי ביאנקיני תאפשר לנו להכיר יותר ויותר ביסודיות את מטרותיו של ד"ר וייצמן, תקל על הביקוש למוצרי-תעשייה איטלקיים

מצד הוועד הציוני בארץ-ישראל (הד"ר וייצמן מתכונן בינתיים לרכוש כמה מכוניות פיאט), ותיטול מפעילות ציונית זו את האופי הבריטי הבלעדי. עמדתו של לוי ביאנקיני ורשמיו מתבהרים ממברק ששלח וממברקים אחרים של המרקויו סוראניה, הרצופים בזה".⁴⁵

מאזוני מסכם את דבריו בהצעה לקבל את וייצמן לראיון, ואכן קיבל אותו סונינו. בפגישתו עם סונינו ביקש וייצמן, כפי שהיה צפוי מראש, לאפשר ללוי ביאנקיני להישאר בארץ במשך כל זמן היעדרו של וייצמן עצמו, הווה אומר — עד לפברואר 1919.

סונינו טילגרף בקשר לכך אל שר-הימיה וביקש את הסכמתו, הואיל ו"נוכחותו של המפקד לוי ביאנקיני מועילה מאד למטרות מדיניותה של ממשלת הוד מלכותו".⁴⁶ שר-הימיה הסכים מיד, וכבר ב-27 לספטמבר יכול היה סונינו לטלגרף לווייצמן בלונדון וללוי ביאנקיני בירושלים, שהאחרון רשאי לשהות במקומו עד לשיבתו של וייצמן.⁴⁷ נראה כי זו היתה התוצאה המעשית היחידה מביקורו של וייצמן אצל סונינו. לוי ביאנקיני פעל בינתיים בכל מרצו בוועד הציוני ביפו. מן הגלויות הרבות ששיגר לאשתו אנו למדים, כי בספטמבר 1918 סבל מכמה התקפי קדחת, אך עם זאת לא שכח לשלוח כסף לשבועון "ישראל".⁴⁸ התמונה העולה מהתכתבות פרטית זו היא של יהודי גא ואמיץ, המכבד את צום יום-הכיפורים,⁴⁹ השמח בהצלחתיה הצבאיות של איטליה ומתלהב בו בזמן מיופיו של הנוף הארצישראלי.⁵⁰

נראה שבמשך חודש ספטמבר היה נתון בתנועה מתמדת: אור ליום ה-19 פתחו הצבאות האנגליים במתקפתם האחרונה והתקדמו כלפי צפון. מיד לאחר שחרור המושבות חדרה וזכרון-יעקב, מבקר כאן לוי ביאנקיני ומארגן את שיבתם של 6,000 יהודים שגורשו על-ידי התורכים.⁵¹ על-גולה נאמין לו, כאשר הוא כותב, שרואים בו איש "שכמעט אי-אפשר בלעדיו".⁵² הוא נעשה למקובל מאד, ובערב שמחת-תורה הפגינה קבוצת יהודים אהדה לוועד הציוני, בקוראה בין היתר "יחי ביאנקיני!";

כמו-כן קשר קשרי ידידות אמיצים עם משפחת וייצמן ועם יתר חברי הוועד.⁵³ נטיב להעריך את פעילותו של לוי ביאנקיני אם נזכור שבאותם הימים, בעיקר מחמת מצב הדרכים, נחוץ היה יום שלם כדי לנסוע מיפו לחיפה.⁵⁴ בתחילת אוקטובר אנו מוצאים אותו שוב בזכרון ובחיפה ובאותם הימים הגיע אליו האישור להישאר בארץ עד לשובו של וייצמן.

מחיפה הוא ממשיך יחד עם ד"ר אדר⁵⁵ לטבריה, השרויה במגיפת חולירע. אדר נשאר בטבריה, ואילו הקצין האיטלקי ממשיך צפונה אל ראש-פינה וצפת;⁵⁶ בשובו הוא עובר את טבריה ותזור לירושלים דרך שכם.⁵⁷ בכל מקום הוא מוצא עבודה רבה, הוא שמח להכיר אנשים חדשים ולגלות סוגי יהודים שלא היו מוכרים לו לפני-כן. כבר צצים רגשי-הקנאה הראשונים, ולוי ביאנקיני מציין את המזימות

הקטנות ואת הזרמים השונים, המרעילים את חיי הוועד הציוני.⁵⁸ ב-25 לאוקטובר כותב סוקולוב מלונדון לפ. ראוואנה שבחן של לוי ביאנקיני, "שביקר יחד עם ד"ר אדר את המושבות, שזה-עתה שוחררו ושירת ביעילות רבה את הענין".⁵⁹

לוי ביאנקיני עסוק תמיד מאד. מבחינה חברתית הוא מנהל אורח-חיים פעיל למדי,

ובסיכומו של דבר נראה הוא שבע־רצון מעבודתו, אף־על־פי שלעתים נגרם לו סבל. "הגני נותן ליהודים כל מה שביכולתי...", הוא כותב לאשתו ב־16 לאוקטובר.⁶⁰ אלא שתמיד הוא חש את עצמו כקצין־צי, ומוצא זמן להשיא לפאסאגטי עצות כיצד להפעיל בעת הצורך את הצי האיטלקי באיזור.⁶¹

משרד־החוץ מתלונן, שאין הוא מקבל מלוי ביאנקיני ידיעות מספיקות. כבר ב־1 לספטמבר טילגרף סונינו לסוראניה, שיבקש מביאנקיני למסור "בסודיות" כמה ידיעות תמציתיות על התקופה הראשונה של שליחותו.⁶²

אין אנו יודעים, אם אמנם מסר סוראניה לביאנקיני את בקשתו של סונינו כדיוקה. מכל־מקום הגיעו למשרד, מקץ ימים מספר, במקום הודעה מאת ביאנקיני מברקים אחדים מאת סוראניה, שהתבססו על שיחות שקיים עם לוי ביאנקיני.

לפי סוראניה, הגיע ביאנקיני לעמדה חשובה בתוך הוועד הציוני ורכש את אמונו של וייצמן. הוא פעל באופן שיועיל לאיטליה "במקרה של הצלחת התנועה (הציונית), כדי להבטיח לתעשייה האיטלקית חלק מן ההזמנות למפעלים הקיימים והעתידים לקום, בעיקר בתחום התחבורה הממוכנת". נראה כי צרפת היתה מנותקת מן התנועה הציונית לאחר עויבתו של הציר הצרפתי סילוון לוי; ההתנגדות הערבית היתה אמנם חזקה מאד, אלא שביאנקיני חשב אותה לחסרת־יכולת.⁶³ בשיחותיו עם סוראניה לא הסתיר ביאנקיני את דעותיו, כמי שמשוכנע בסיכוי הצלחתה של הציונות. הוועד הציוני אינו עוסק בקביעת מדיניות, הוא מקבל את החלטותיו של הוועד בלונדון, אבל הנטשה הבולטת היא להגיע לחסות של אנגליה על ארץ־ישראל. האמריקאנים לא הביאו אתם שום נטשה מנוגדת לכך, הואיל והמשלחת האמריקאנית היתה טכנית בלבד, "ואינה נושאת שום רעיונות מדיניים".⁶⁴

ב־13 לאוקטובר חוזר סונינו לטלגרף לסוראניה בנימה נוקשה יותר: "אבקש להודיע ללוי ביאנקיני כי הכרחי שימסור גם למשרד זה על פעילותו, וכי אני מצפה ממנו לדו"חות תמציתיים וסדירים".⁶⁵ עד אז כתב לוי ביאנקיני לסרני בלבד, כפי שיסביר הוא עצמו כעבור זמן־מה.

ב־18 לאוקטובר טילגרף לוי ביאנקיני — בלי להתייחס למברקים הנוכחים לעיל, — לסרני, באמצעות נאגרוטו בקהיר, והודיע "שאין לקבל שום התחייבות פורמאלית כלפי ההסתדרות הציונית בנוגע להסדר הסופי של ארץ־ישראל, בטרם יינעצו בנו". כן מבקש הוא אישור לשיבתו הביתה "במקרה שנהיה סבורים שאין אנו יכולים לשאת באחריות".⁶⁶ ברור, איפוא, כי למרות דאגתו הכנה ליהודים, נשאר לוי ביאנקיני קודם־כל ער לאינטרסים האיטלקיים.

ד"ר אדר, כממלא־מקום יו"ר הוועד הציוני, טילגרף מצידו לסרני וביקשו להשיג ללוי ביאנקיני אישור להישאר בארץ, "בהתחשב בפעולתו החשובה למען הרעיון היהודי".⁶⁷

ואולם סונינו, שהעניינים לא היו ברורים לו דיי־צורכם, ביקש לקבל הסברים נוספים לפני שיינתן אישור לשובו של ביאנקיני. הוא ענה ללוי ביאנקיני וביקש ממנו לדעת אלו הן הסיבות המדויקות שבגללן אין להתחייב כלפי ההסתדרות הציונית בלא להיוועץ בו תחילה, ומה הם האירועים, שהוא חייב להודיע עליהם לווייצמן בלונדון.⁶⁸ בחפצו לקבל ממקור שונה דעה מנקודת־ראות אחרת, טילגרף סונינו באותו היום

לסוראניה, כדי לדעת — "בלי לשאול את לוי ביאנקיני" — אילו זרמים התגלו בקרב הוועד הציוני, והאם עוסק הוועד "בפעילות המנוגדת לאינטרסים שלנו". יתר-על-כן, סונינו שואל, האם "נתגלו מחלוקות עם לוי ביאנקיני" בתוך הוועד, וזאת משום שהניח כי רצונו של לוי ביאנקיני לשוב הביתה נבע מחלוקידיעות עם המנהיגים הציוניים.⁶⁹

סוראניה ענה כי לפי הידיעות שבידיו מנסה לוי ביאנקיני למתן את הורם הציוני הרדיקאלי ביותר, בעיקר במה שנוגע לקשרים עם היהדות המקומית והחרדית, וברצונו להעדיף את הגורמים הספרדיים, "המעניקים אפשרויות רבות יותר למדיניות האיטלקית", בו בזמן שבקרב הציונים שולטים הגורמים האשכנזיים. ברצונו של ביאנקיני למשוך אל הציונות גם את היהודים הספרדיים במצרים, העשירים ואוהדי איטליה, אשר היו עד אז מנותקים מן התנועה. כן תמך המפקד בכיוון דתי ליבראלי, ולפיכך התנגש עם הגורמים החילוניים הרדיקאליים.⁷⁰

במברק מאוחר יותר הודיע סוראניה כי הרדיקאליים ממוצא רוסי שבקרב הוועד רוצים לשוות לתנועה הציונית אופי חילוני לחלוטין, להשיג ויתורים חדשים מהממשלה הבריטית ולהנהיג ריפורמות דמוקראטיות, "המשקפות את האופי האידיאליסטי והקנאי של הדמוקראטיה הרוסית". אנשים אלה התנגשו עם המתונים, בראשם הד"ר אדר ולוי ביאנקיני, שביקשו לבצע תכנית מעשית וצנועה ולהימנע מלגעת בשאלות עקרוניות. "ביאנקיני מייצג עתה נטיה הגיונית זו; על-כן הוא מקובל על האנגלים וכן רצוי בעיני היהודים הדתיים המתונים. עמדתו המוסרית של ביאנקיני אף היא חזקה, שהרי כל היתר מקבלים שכר יפה ואילו הוא עובד חינם. כמובן, לא מן הנמנע שאם ינצחו הרדיקאליים, יהיה על ביאנקיני ללכת, אבל לעת עתה נראה שיוכל להחזיק בעמדתו עד לשובו של וייצמן".⁷¹

לאחר שציין כי לוי ביאנקיני השתדל לתמוך בגורמים הספרדיים, כותב סוראניה: "נראה לי, כי מן ההכרח לטפח גורמים ספרדיים גם ביתר המקומות ולתאם פעילות נציגנו שם עם פעילות ביאנקיני כאן". קם איפוא לתחיה רעיון הפעולה האיטלקית בין יהודי הים-התיכון, ולוי ביאנקיני עתיד לפתח אותו בדו"ח הארוך שלו, שעליו נעמוד להלן. על פשר שתיקתו של ביאנקיני, כותב סוראניה:

"בסוד הגני הודיע, כי ביאנקיני מתנגד לשליחת דו"חות בכתב. כל אי-זהירות או כל חשד שיעלה על עצמו שהוא סוכן-מודיע של הממשלה האיטלקית, יתן נשק בידי מתנגדיו. לעומת זאת סבור אני כי בעוד זמן-מה יש לזמן בידי ביאנקיני עילה לבסוע לרומא, כדי למסור בעל-פה להוד מעלתו השר על המצב ולהציג את תכנית-פעולתו הנרחבת".

בסיום ציין סוראניה, שהיהודים המקומיים הפעילו לחץ כדי שהוועד הציוני ייבחר בבחירות סודיות, על-מנת להפיל בנקל כל חברי הוועד לטובת גורמים מקומיים.⁷² ב-23 לאוקטובר ערך לוי ביאנקיני דו"ח ארוך ומפורט בשביל שר-החוץ ובכך ענה על מברקיו. אבל מאחר שהכיר מן-הסתם את דעותיו האנטי-ציוניות של סוראניה, העדיף למסור את הדו"ח, ואף זה שנכתב למחרת היום, לידי פאסאנטי, שהיה בעיניו ידידו האישי. ביאנקיני הזכיר שסוקולוב הביע ביולי את דעתו, שעל הצירים האיטלקיים לקחת חלק רק בעבודתו המינהלתית של הוועד ולא בעבודה

המדינית שכבר נסתיימה, לדעתו. ההוראות שמסר סרגי היו: ללמוד את הארץ, לסייע בכל בידי וייצמן, לרכוש את אמונו. הוראות משרד-החוץ היו: לא להתחייב בשום צורה, לייצג, כאזרח פרטי, את האינטרסים הפרטיים של איגוד הקהילות האיטלקיות.

ביאנקיני העיר בצדק כי שני מברקיו של סונינו שינו את מעמדו, לפי שנתבקש בהם לערוך דו"חות לעתים מזומנות. אכן, מוזר הדבר כי נקודה זו לא נתבררה לפני יציאתו של לוי ביאנקיני מרומא. כרגיל פסח סונינו על שני הסעיפים!

על מעמדו בקרב הוועד כותב ביאנקיני, כי הצליח לרכוש את אמונו של וייצמן, אשר ביקש ממנו לתמוך באדר. אלא שעם נסיעתם של וייצמן ושל חברי ועד אחרים⁷³ נחלש מעמד הוועד באופן ניכר. יתר-על-כן, נתגלו חילוקי-דעות וביאנקיני, בתמיכתו של הרטום, נאבק עם כל נטיה בדלנית, בהמשיכו את קו וייצמן.

ביאנקיני מסביר שטיילגרף לפני כמה ימים, הואיל ונראה לו שלא יוכל לנקוט עוד עמדה פאסיבית, בלתי-מתחייבת, לפי הוראות משרד-החוץ. על-כן ביקש רשות לעזוב את המקום, ברגע שיראה צורך בכך.

הוא רומז לנסיבות שונות, ביניהן נסיונו של ז'בוטינסקי לעורר חשדות כלפי הבריטים, הנאשמים בכך ששינו את יחסם לגבי היהודים ואיזמו לארגן את האוכלוסיה היהודית לשם הצהרה על המשטר העתיד לקום בארץ, הצהרה שאינה תואמת — לדעת לוי ביאנקיני — את כוונותיה האמיתיות של האוכלוסיה.

ביאנקיני הצליח להזים את נסיונותיו של ז'בוטינסקי ולחדש את יוקרתו של הוועד. עזיבתו תהיה איפוא מוזיקה מאד. אך בהתחשב באירועים חדשים הוא מחדש את בקשתו לאפשר לו לעזוב, כאשר יראה לו הדבר לנכון. והוא ממשיך:

"אשר לבקשתי שלא לקבל שום התחייבות כלפי ההסתדרות הציונית, הרי היא נובעת מן העובדה, שנראה כי הסתדרות זו שואפת לכך כי הציונות תופר על-ידי המעצמות הגדולות כנציגה של האומה היהודית, וכי על-כן תימסר הארץ כולה להסתדרות הציונית, המאורגנת בצורה של חברת צ'ארטר (Chartered Company). אם תוגשם תביעה זו תוציא באופן אוטומאטי מהממשל של הארץ את כל הבלתי-ציוניים וכן אותן המדינות, שהאוכלוסיה היהודית שבהן מועטת. לפיכך אני רואה תביעה זו כמנוגדת לאינטרסים האיטלקיים. יתר-על-כן, הואיל והיהודים הספרדיים מועטים הם בקרב הציונות והואיל וציונים רבים אינם נוהגים כלפיהם באופן צודק, תינצר אפליה לרעת החלק הזה של היהודים."

ביאנקיני טוען כי הציונות רכשה תמיכתם של היהודים האמריקאנים, הרוסים, ההולאנדים והבריטים ואספה כספים רבים, אלא שבתוך עצמה יש לה אויבים חזקים. הוא מוסיף כי למרות הקשיים מוכן הוא להחזיק ב"עמדת הקרב והתצפית שלו" כל זמן שהדבר יעלה בקנה אחד עם ההוראות שקיבל ועם מצבו בתור קצין איטלקי. עוד הוא אומר: "גישתי גורמת לכך ששמה של איטליה מתכבד באמצעותי, אבל הנני מודה כי הדבר מושג במחיר דאגות וסבל הרבה".

לאחר שהציג את הקשיים השונים, הן בקרב הוועד והן ביחסים עם השלטונות הבריטיים, מבקש ביאנקיני מאת השר שיבהיר את עמדתו, "כי אין הוא רוצה כלל

להמשיך לעבוד בתנאים כה קשים, למען אישים או מוסדות פרטיים, אלא אך ורק למען האינטרס הלאומי".

את הדו"ח שלו הוא מסיים בבקשה להמציא לו הוראות מדויקות, אם רוצים כי ישנה את עמדתו, "המשתמשת בהשפעה אישית גרידא והמקבלת באופן פאסיבי את הנחיות הציונות מלונדון".⁷⁴

למחרת היום שלח לוי ביאנקיני לסונינו דו"ח שני, שהגיע לרומא יחד עם הראשון ועסק במצב המדיני-הצבאי בארץ. נמסר כאן כי הצבא הצרפתי עזב את הארץ והתרכז בסוריה. הצרפתים תבעו את העיר צפת, אך מונה בה מושל אנגלי. גבולה הדרומי של סוריה יוצא, "כנראה", מצידון מזרחה, אך אין יודעים, אם מטולה נכללת בו ואם לאו.⁷⁵ ביאנקיני מזכיר שהצרפתים תובעים לעצמם את כל סוריה ועל-כן הם מתנגשים עם פייצל, הנתמך בידי האנגלים; הללו כבר הגיעו לחלב ועומדים לכבוש את אסקנדרון.

והוא ממשיך: "האוכלוסיה הערבית בארץ-ישראל מחולקת בדעתה. אחדים מבין הערבים הנוצרים מצדדים בסוריה, בעלת אוטונומיה תחת שלטון צרפתי; ערבים אחרים תומכים בפדראציה שתכלול את סוריה הערבית ואת ארץ-ישראל היהודית, ואילו אחרים היו רוצים ממלכה ערבית שתשתרע על פני דמשק, חלב, ארץ-נהרים ותשתחרר מהתג'וז".

והוא מוסיף: "זה שבועות מספר שהצרפתים נקטו עמדה של התנגדות גלויה לציונות, הם מבקרים בפומבי את שיטותיו של וייצמן ומפורים מלא-חפניים רחשי חשד בין יהודים וערבים, בין יהודים אשכנזים ויהודים ספרדים. במצרים דיבר הסולטן גלויות נגד הציונות ונגד הגדודים העבריים. חוגיו מתנגדים לציונים, כי היו רוצים שארץ-ישראל לא תהיה בריטית אלא מצרית, וזאת כדי לשמור על אחוזותיהם הגדולות של ערבים בעלי השפעה, החוששים מפני חברת צ'ארטר יהודית העתידה לקום, וכדי שיהיה לפניהם שדה פתוח לספקולאציות נרחבות".

ביאנקיני מאריך בדברים על המייג'ור הבריטי גיימס דה רוטשילד, בנו של הבארון אַדמונד מפאריס. גיימס טיפל בגיוסם של יהודי מצרים, הוא אומן כנספח אצל מושל חיפה, סטורס⁷⁶ (Storrs). ואף-על-פי שהוא בקורתי כלפי וייצמן, מכיר הוא, כמו גם השופט האמריקאי ברנדייס, בכך שווייצמן הוא עתה המנהיג הציוני היחיד.

לדעת ביאנקיני, אין הציונות רוצה לטפל ביהודי דמשק, שמספרם כ-50,000 איש, כי יהודים אלה, הדוברים ערבית, נאשמים בעצלות וברגש לאומי מועט. בדרך כלל רוחשים אך אהדה מועטה לספרדים. צרפת תוכל איפוא לנצל אותם לשם פעולה אנטי-ציונית באגן הים-התיכון, כפי שהיא עושה בארץ-ישראל, וכפי שתעשה זאת בארצות-הברית, לשם נשלה לתכלית זו סילוון לוי, כעוזר לטארדיה⁷⁷ (Tardieu). "יהודי ארץ-ישראל אינם נותנים אמון בצרפתים, הנחשבים תומכים ללא תקנה בכנסיה, והם נותנים יותר אמון באיטליה, לפי שהם מכירים היטב את ליבראליזם, וסובלנותה ושמות יהודיה המפורסמים".

לאחר מכן מציע ביאנקיני קו-פעולה איטלקי:

"כל אומה ואומה מנסה עכשיו לרכוש יהודים רבים ככל האפשר בדחותה את

הבלתי-פשרנים ובקרבה את המתונים. אני סבור, שאף אם נקיים יחסי-אהדה כלפי האשכנזים הציוניים ונשמור את צעדיהם בהקפדה, עלינו לעבוד לשם ארגון הספרדים. לפי שעה אין לאיטליה כל משקל, כי אין בידה לאיים, ואין היא יכולה לתרום לציונות לא אנשים ולא כספים, מלבד פעולתם הפרטית של כמה אישים. מצד שני, קרבתנו הגיאוגרפית לארץ-ישראל ונסיגת הרב של חקלאינו, עלולים להוות תחרות קשה לציונים, שינסו לבטלה מראש על-ידי הענקת זכיון לחברת צ'ארטר, לטובתם הבלעדית ולרעת הלא-ציונים. הציונים אינם מכירים בערכם של הספרדים באיזור היס-התיכון... אני סבור שאת השדה הזה יכלו לחרוש לטובתנו יהודים איטלקים, אלא שעליהם לדעת היטב את המנהיגים הציוניים ואת השפות הגרמנית והעברית, ואת הניבים של אידיש וספאניולית. בזכות פעולה מבורכת כזאת תשיג איטליה יתרונות רבים בכל אגן היס-התיכון".⁷⁸

שני הדו"חות המצוטטים לעיל הם ללא ספק מן החיבורים החשובים ביותר של לוי ביאנקיני אשר הגיעו לידינו. הם מוכיחים קודם-כל את נאמנותו הגמורה לאינטרסים האיטלקיים, וכן את נאמנותו לווייצמן, אף-על-פי שלא היה ציוני ולא הסכים עם עמדתם של הציונים לגבי היהודים הספרדיים. יתר-על-כן, ביאנקיני סיפק למשרד-החוץ תמונה מקיפה של היחסים המסובכים שבין הצרפתים, הערבים, היהודים והאנגלים — תמונה מדויקת ומושלמת יותר מזו שסיפק סוראניה באותו הזמן. בשעה שסוראניה מצטייר כאנטי-ציוני מגמתי ומפריז הן במחלוקת הפנימית בין היהודים והן בתיאור ההתמרמרות הערבית, הרי לוי ביאנקיני מייחס לכל אותם הגורמים את משקלם הנכון ומשבץ אותם בהקשרם ההגיוני. רעיון הפעולה האיטלקית בקרב יהודי היס-התיכון לא היה חדש, כי כבר דובר עליו ברומא ביולי אותה שנה. אולם ביאנקיני הוסיף לרעיון זה גורם מדיני חדש, כאשר הבליט כי צרפת "האנטי-ציונית ובעלת הנטייה הפרו-יהודית המזויפת" תוכל להקדים את איטליה גם בשטח זה. בתחילת נובמבר נסע, כנראה, ביאנקיני לבירות, אך פרטים על ביקור זה לא הגיעו לידינו.⁷⁹

ב-19 לנובמבר נסע הרטום — אחד משני הצירים האיטלקיים — לאיטליה כשבידו מסמכים חשובים, המיועדים למשרד-החוץ. לוי ביאנקיני נשאר עוד ימים מספר בארץ ומקיים בין היתר פגישות רבות עם הגנרל אלנבי.⁸⁰ תמצית הפעילות הזאת מתוארת באחת הגלויות שכתב:

"בשלושת החודשים האחרונים היו חיי סוערים מאד. באתי במגע עם הרבה דברים ואנשים חדשים. שיניתי ותיקנתי רבות מדעותי..."⁸¹

שוב יש לציין, כי בו בזמן שלוי ביאנקיני פעל בקרב הוועד הציוני, הציע סוראניה למשרד-החוץ לעודד אותם גורמים מקומיים התומכים בבניאום, ושאל האם עליו לעודד גם את התנגדותם למדינה יהודית ולעליה יהודית.⁸²

סוגינו השיב כי משטר הבניאום הוא רצוני, שהתנועה הציונית חורגת מן התחום שהוענק לה בהצהרת באלפור, שעה שהיא מטפלת במשטר המדיני של ארץ-ישראל, וכי על-כן רשאים לסייע לאנטי-ציונים.⁸³

ב-26 לנובמבר טילגרף לוי ביאנקיני, שהציונים האנגליים, וכפי הנראה גם ההולאנדיים והרוסיים, תומכים במאנדט הבריטי על הארץ, והוסיף: "בנקודה זו

אבקש לתת לי הוראות מדויקות". היחסים בין הערבים והיהודים נעשו מתוחים מחמת הסכנות הנשקפות כאילו מן העליה היהודית, חוסר-המעש מצד השלטונות הבריטיים למבוע הכנות לפרעות גרם לחששות מפני מעשי טבח במקרה של עזיבת הצבא האנגלי. על הסכנה, התלויה על ראש העדה היהודית, כתב לוי ביאנקיני לאמור:

"אינני חושב כי קיימת סכנה מידית, אבל הנגי מבקש במפורש כי לפני החזרתו של חיל-המשלוח האיטלקי תפנה ממשלת הוד-מלכותו אל הממשלה הבריטית ותבקש ממנה לקיים נוכחות של כוחות צבא ומשטרה מספיקים בכל המרכזים היהודיים. כל עוד לא אקבל הוראות מוגודות, אמשיך, תוך שמירה על האינטרסים האיטלקיים, להפעיל השפעה וכל אמצעי כדי למנוע התנקשויות בחייהם, רכושם וכבודם של היהודים"⁸⁴.

סוגינו ענה גם ללוי ביאנקיני כי ממשלת הוד-מלכותו מבכרת את הבינאום על כל פתרון אחר של הבעיה הארצישראלית.⁸⁵ ואולם בו בזמן הודיע הש"ר למטה העליון של הצבא על חששותיו של ביאנקיני.⁸⁶ באותם הימים טילגרף סוראניה לרומא: "דעתי היא, כי לטובת ענייננו חשובה מאד המשכת פעולתו של ביאנקיני"⁸⁷. חוות-דעת זו היא שבעתיים לשבחו של ביאנקיני, שכן באה מפיו של אנטו-ציוני נודע.

אלא שבינתיים עמדה להסתיים שהותו של המפקד בארץ. לזכותו יירשם כי נקט עמדה ברורה של הגנה על היהודים. מכל-מקום, ביאנקיני ממשיך באותו הקו גם חדשים מספר לאחר מכן, כאשר, כפי שנראה להלן, נעשו הסכנות חמורות עוד יותר.

לוי ביאנקיני ברומא, בפאריס ובלונדון
(דצמבר 1918 — ינואר 1919)

ב-30 לנובמבר עזב לוי ביאנקיני את הארץ בדרכו לרומא ומשם לפאריס.⁸⁸ מפאריס המשיך סוקולוב להפעיל לחץ על סרגי, כדי שיבטיח את השתתפותם של יהודי איטליה בחיזוק הפעולה הציונית בוועידת-השלום, שעמדה להיפתח בפאריס.⁸⁹ וייצמן החליט לנסוע אישית לרומא בדצמבר, אך ויתר על כך, כי בסוף דצמבר הגיע לוי ביאנקיני ללונדון;⁹⁰ לוי ביאנקיני בא מפאריס, שאליה הגיע ב-16 לדצמבר⁹¹ ובה נפגש מיד עם אהרון אהרונוסון.⁹²

באותם הימים באו לפאריס אישים רבים. ב-14 לדצמבר הגיע לשם הנשיא וילסון, וב-19 לחודש — מלך איטליה, שאליו נתלו ראשי-הממשלה אורלאנדו וסונינו. כמה ימים לפני-כן, ב-11 לדצמבר 1918, נפגש וייצמן בלונדון עם האמיר פייצל. ב-4 ליוני כבר נפגשו ליד עקבה ועתה שוב החליפו דעות על דבר הסכם בין ערבים ויהודים.⁹³

בפאריס פעל ביאנקיני בחריצות בתוך קבוצת הציונים שהשתדלו, בהנהגתו של סוקולוב, להשפיע על פעולותיה של ועידת-השלום הקרובה. לאהרונוסון אמר, שהוא משוכנע כי הצרפתים בארץ-ישראל הם נגד הציונים, וכי יש לצפות מצדם למעשי נבלה ערב פתיחת הוועידה. היחסים האישיים עם סוקולוב לא היו מן הטובים ביותר,

כי סוקולוב היה נוהג לעיתים ביהירות רבה, למורת-רוחו של ביאנקיני.⁹⁴ וייצמן הפציר בביאנקיני כי יבוא ללונדון מיד, אך סוקולוב העדיף להחזיקו לידו בפאריס. לבד מפעילות ציונית זו מצא לוי ביאנקיני זמן לערוך — על-פי בקשת השגרירות האיטלקית — דו"ח על בעית יוגוסלאביה, שהיה מיועד לאמריקאנים.⁹⁵ ביאנקיני ביקש מאהרונסון כי ידאג להמציא את הדו"ח להאוז (House), ואמנם ב-20 לדצמבר מסר אותו אהרונסון לידי בולט (Bullitt).⁹⁶

גם וייצמן בלונדון היה פעיל מאד. לאחר שיחתו עם פייצל, עמד להיפגש עם לוי ג'ורג' ועם באלפור. כן ציפו לבואם של הגנרלים מוניי (Money) וקלייטון (Clayton). ראשי הממשל הצבאי בארץ-ישראל, ונוכחותו של ביאנקיני בלונדון היתה חשובה מאד, כפי שכתב לסוקולוב.

לבסוף, ב-22 לדצמבר, עזב ביאנקיני את פאריס בדרכו ללונדון. לווייצמן מסר דו"ח מלא על המצב בארץ. כפי הנראה, הביע דעה שלילית בהחלט על ז'בוטינסקי, שווייצמן מינהו חבר ועד-הצירים כמה שעות לפני צאתו מהארץ, ובלא ידיעתו של ד"ר אדר.⁹⁷ נראה, שווייצמן התרשם מדבריו של ביאנקיני, כי גטה לסלק מיד את ז'בוטינסקי.⁹⁸

לפי אהרונסון, התרשם ביאנקיני עמוקות מן הארץ ומן הרעיון הציוני, אך התנאש מן האנשים שם וסלד מן הנשים שפגש. בפאריס חזר ומצא אותה אווירה של מזימות וצרות-עין, שכבר ידעה בארץ, תהוה-ותהוה ומעשי התערבות מצד הנשים.⁹⁹ לוי ביאנקיני נשאר בלונדון רק ימים אחדים. ב-31 לדצמבר ליווה את וייצמן אל גריר איטליה, אימפריאלי. וייצמן הצהיר שם את הדברים הבאים:

(1) היהודים, הערבים והארמנים — דעת כולם שיש לבטל הסכמי סייקס-פיקו (Sykes-Picot):

(2) וילסון הזמין את וייצמן לשיחה על נושא זה;¹⁰⁰

(3) מן הראוי כי השאיפות האיטלקיות תהיינה מכוונות לעבר ארמניה;

(4) לדעת וייצמן, יתקבל פתרון זה על-ידי לונדון;

(5) האמיר פייצל ורוב הערבים מתנגדים לצרפת;

(6) היהודים והערבים יתמכו בשאיפות האיטלקיות בארמניה, אם תתמוך איטליה בתביעות היהודים בארץ-ישראל הצפונית ובביטולם של ההסכמים האנגלו-צרפתיים הנ"ל.¹⁰¹

באותו מברק מסר אימפריאלי גם ידיעות סודיות, אשר סופקו לו על-ידי לוי ביאנקיני, לפיהן הגיעו היהודים לידי הסכם עם פייצל בדבר כיבוד הדדי של האינטרסים ושל הזכויות בארץ-ישראל ובממלכה הערבית, העתידה לקום. ביאנקיני התייחס, כפי הנראה, לפגישת וייצמן-פייצל מיום ה-11 לדצמבר, כנוכח לעיל.

בלונדון נפגש לוי ביאנקיני עם פלכסנר (Flexner), כהן והוגאן — כולם ציונים אמריקאנים, שהפצירו בו כי יבוא לארצות-הברית, אך לוי ביאנקיני כבר החליט לשוב לארץ-ישראל ככל המוקדם.¹⁰² הוא סעד על שולחנו של הרברט סמואל, שעתיד היה להתמנות נציב עליון בארץ, וב-2 לינואר נפגשו בביתו עם הגנרל קלייטון. אותו יום קיים שיחה ממושכת עם הד"ר וייצמן, ונראה היה לו כי "השיג ממנו דבר

הוא ראה גם את מרקס, מזכיר ההסתדרות הציונית, ושוב פגש את האמריקאנים, פלכסנר ורוביסון.

ב-3 לינואר מסר לוי ביאנקיני בסוד לאימפריאלי, כי נודע לו, שאם תחליט ועידת-השלום למסור לאנגלים את המאגנט על ארץ-ישראל, כוונתם לתבוע משטר של אפסטרה-טריטוריאליות ושל בינאום המקומות הקדושים וניהולם על-ידי מועצה, בראשותו של איטלקי או צרפתי.¹⁰⁴

במכתביו של ביאנקיני שהגיעו לידינו, אין כל רמז לאותו מאורע חשוב שאירע בימים אלו, וממילא קשה לקבוע באיזו מידה נטל בו חלק. כוונתנו להסכם המפורסם וייצמן-פייצל מיום 3 לינואר 1919, שלפיו הכירו הערבים בהצהרת באלפור, בתנאי שיובטחו היחסים הטובים בין ארץ-ישראל לבין המדינה הערבית העתידה לקום, וכן כיבוד זכויותיהם הדתיות של ערביי ארץ-ישראל.¹⁰⁵

התאריך של 3 לינואר מוטל בספק לפי חוקרים אחדים.¹⁰⁶ ואכן, לא ברור כיצד אפשר היה לכתור הסכם כזה בפאריס ב-3 לינואר, בה בשעה שהתעודות שבידינו מראות בעליל כי וייצמן ולוי ביאנקיני עזבו את לונדון רק ב-4 לינואר בדרכם לפאריס.¹⁰⁷

בערב של ה-10 לינואר יצא לוי ביאנקיני מפאריס לאיטליה, מתוך הכוונה להפליג שוב לארץ ב-20 לינואר.¹⁰⁸

בפאריס ביקש מן השגרירות האיטלקית שסונינו יקבל לראיון את וייצמן, שהיה מוכן לבוא לרומא כדי לפגוש את השר האיטלקי.¹⁰⁹

בינתיים שלח סוראניה, ב-5 לינואר, לסונינו דו"ח מפורט מירושלים. בדו"ח זה ניסה להציג את הציונות כתנועה זרה לגמרי לארץ-ישראל. "כוחה של הציונות אינו בארץ, אלא במועצות אירופה", הוא כותב וממשיך: "הדעה כי אנגליה מכרה את הארץ לציונים למען מטרותיה, היא הסיבה העיקרית שבגללה עומדים מוסלמים, נוצרים ויהודים-חרדים להתאחד כדי לבקש את בינאום הארץ".¹¹⁰

על שהותו של לוי ביאנקיני ברומא במשך חודש ינואר 1919 לא הגיעו תעודות או מכתבים, אך בטוח הוא כי לא רק נפגש עם אשתו ועם בתו, אלא גם דאג להציג תמונה מדויקת של המצב, הן במשרד-הימיה והן במשרד-החוץ. על קשריו עם משרד-החוץ מעיד גם המברק שנשלח על-ידי מאנזוני ביום נסיעתו של לוי ביאנקיני לארץ.¹¹¹

שליחותו השניה של לוי ביאנקיני בארץ (בפברואר-מאי 1919)
טבח נבי-מוסא שהוכשל

ראינו שכבר בינואר 1919 נמצא לוי ביאנקיני ברומא, ערב שובו לארץ-ישראל ולתפקידו בוועד-הצירים. גראה לנו כי מן הראוי לסכם כאן בקצרה, אילו היו הכוחות הפועלים בארץ באותה תקופה.

בידי האנגלים היה הממשל הצבאי, שפיקח על כל פרטי החיים האזרחיים, וזאת עד להשגת הסדר סופי. רוב הקצינים הבריטיים הבכירים היו אנטי-ציונים מובהקים, אם מתוך הכוונה לשמור על המצב הקיים ואם מתוך אותה התלהבות רומאנטית לערבים ולמזרח, אשר השתרשה בחברה האנגלית בתחילת המאה. לעומת זאת הבינו המדינאים

הבריטיים את התועלת שבניצול המאכסימאלי של התנועה הציונית, אשר גייסה חלק גדול מדעת-הקהל האמריקאנית, כדי לעקוף את עמדותיו של הנשיא וילסון ולהיאחז אחיזה איתנה בארץ. הן אנשי הצבא והן המדינאים התכוונו להבטיח לאנגליה עמדה איסטרטגית חשובה בדרך להודו ורווח חומרי לא-מבוטל, במקרה שתכניות-הפיתוח הציוניות תתגשמה.

הצרפתים, שאיבדו את רוב עמדותיהם המסורתיות במזרח, ניסו לרכוש בארץ-ישראל את אהדת הערבים, החשובה להם גם מחמת תכניותיהם בסוריה. הם היו מנצלים את מצבם המועדף שנבע מהסכמי סייקס-פיקו משנת 1916, וכן ניסו להפיק תועלת מירבית מפריבילגיות עתיקות וממה שכונה בשם חובת השמירה על הנוצרים במזרח. הם צידדו בבינאום הארץ, אך לא ייחסו לכך חשיבות רבה, הואיל וציפו, כפי הנראה, ליתרונות במקום אחר, כפי שהיה הדבר אחר-כך למעשה.

האיטלקים, לעומת זאת, היו כאילו הקרוב-העני בקרב בעלות-הברית. חיל-המשלוח שהוקם אך בקושי, מעולם לא הגיע לממדים כאלה שיעניקו לו משקל מדיני. החדירה הכלכלית, שהיתה רק בתחילתה, התנגשה עם עמדות הצרפתים שגובשו מכבר ועם עמדות האנגלים שגורשו זה-עתה. המיסיונים הקאתוליים ובתי-הספר הדתיים — אמצעי-חדירה מסורתיים של איטליה — יצאו מן המלחמה במצב קשה למדי, וגם בשטח זה דרשו לעצמם הצרפתים את הכיבודים הכנסייתיים. אם כן, לא קשה להבין איך התעוררה טינה רצינית כלפי הצרפתים — טינה שתוצאותיה החמורות חיבו אפילו החלפת המפקד של חיל-המשלוח האיטלקי.

האיטלקים, שלא היו צד בהסכמי סייקס-פיקו,¹¹² שהיו אחרונים במירוץ הכלכלי ובלתי-בטוחים בתמיכת הוואתיקן, ראו בבינאום את האפשרות היחידה לזכות בארץ-ישראל בהשפעה כלשהי. משלחתו של סוראניה, שאמורה היתה לשמור על האינטרסים האיטלקיים, עודדה איפוא בכל האמצעים את המגמה הזו.

אבל מצבה המורכב של הארץ ודו-משמעותה המתמדת של המדיניות האיטלקית, חיבו גמישות מסוימת גם לגבי הציונים. יש להניח שבאיטליה נטו לחשוב, שאם אי-אפשר לחסל את התנועה הציונית, הרי מוטב לחדור לתוכה ולהשתדל להשיג ממנה את מירב היתרונות. לוי ביאנקיני נהפך איפוא למכשיר העיקרי של מדיניות זו. הציונים צעדו אז את צעדיהם הראשונים. כאשר הוצבו פתאום מול בעיות קשות, מורשת המלחמה בארץ-ישראל, שלחו לשם ועד והטילו עליו תפקידי סעד, חינוך ובריאות, שהיו גדולים בהרבה מכפי כוחותיו. מחולקים לקבוצות שונות, מחמת מוצאם, רעיונותיהם ומנהיגיהם המנוגדים זה לזה, סרו בכל-זאת למנהיגותו של וייצמן, אשר הבין את ההכרח להישען על מעצמה גדולה — והוא בחר באנגליה. זו מצידה הסכימה למלא תפקידו של האפוטרופוס על הבית הלאומי היהודי והעניקה ליהודים את הצהרת-באלפור המפורסמת. כוחם של הציונים נבע הן מן התמיכה הדיפלומאטית שזכו בה, והן מרעיון מקסים שתאם לחלוטין את עקרונות התקופה, המבוססים על זכות ההגדרה העצמית של העמים ועל התעוררות התודעה הלאומית. זהו, בקצרה, האקלים שאליו חזר לוי ביאנקיני בסוף חודש ינואר. ב-28 לחודש הגיע לנאפולי,¹¹³ למחרת היום הפליג משם למצרים ולארץ, כפי שטילגרף מאבזוני.¹¹⁴ במצרים שהה יותר מכפי ששוער מראש, וזאת כדי לבקר באופן יסודי במחנות

פליטי ארץ-ישראל, בהם ישבו כחמישה-עשר אלף איש.¹¹⁵ כאן קיבל את הרושם כי בהעדרו השתדל חברו לוועד, הרטום, לעמוד "מחוץ לכל ענין, ככל האפשר".¹¹⁶ לאחר שהות של ארבעה ימים באלכסנדריה, הגיע לוי ביאנקיני לקהיר, ב-9 לפברואר. המצב כאן הורע והוא כותב לאשתו: "גורלם של היהודים המסכנים הוא טראגי. הרטום, המועיל מעט מאד, מלא פחדים. מחר אני חוזר לשם, יותר בגלל חובתי מאשר מתוך התלהבות".¹¹⁷

מיד עם בואו לקהיר בא במגע עם השלטונות האיטלקיים, וכבר באותו יום סעד עם הציר נאָגרוטו ועם פאָסאָנטי, ובערב עם הנספח הצבאי ועם פאָסאָנטי. בקהיר הביעו היהודים את רצונם כי הוא יעמוד בראש הארגון,¹¹⁸ ובוודאי אין בכך כדי להפתיע. ב-11 לפברואר הוא יוצא ברכבת לארץ-ישראל ולמחרת מגיע ללוד, שם מקבל את פניו מזכירו של אדר.

נראה שוועד-הצירים איבד הרבה מיוקרתו; ביאנקיני עשוי היה להרים את קרנו לו עמד בראשו, אבל הוא מעיר, ש"במצבי אין הדבר אפשרי".¹¹⁹ אנשי הוועד הייבים היו לשמור על המגע עם הקהילות היהודיות השונות, עם האוכלוסיה הערבית ונכבדיה ולבסוף עם השלטונות הצבאיים הבריטיים. נראה שוועד-הצירים עמד לנחול כשלון בכל החזיתות האלה; לעומת זאת לוי ביאנקיני, בעל החינוך המערבי, היה האישי המתאים ביותר למשא-ומתן עם האנגלים. מן-הראוי לציין כי מיד הבין את החשיבות שבקשירת יחסים טובים עם הערבים.

רבים אמרו לביאנקיני כי ציפו לשובו בתור יו"ר הוועד, אבל הוא ענה שלדעתו מוטב כי "ישאר מאחורי הקלעים".¹²⁰

הוועד חילק סיוע רב וחלק גדול מזמן חבריו יצא על חלוקת סיוע זה. לוי ביאנקיני ידע כי אי-אפשר בלעדיו והוא שמח כי חזר. "בזמן העדרי נעשו שגיאות רבות. אין כאן איש בעל דעות ברורות ושלוות-רוח מספיקה. כל הטובים נמצאים באירופה", כתב לאשתו.¹²¹

הוא השתדל לשפר את היחסים עם יתר חלקי האוכלוסיה, לפי שראה "שאינם מגיחים את הדעת", וכן הוסיף לעמוד במגע עם הקצינים הבריטיים הבכירים.¹²² הוא העריץ את הדור היהודי החדש: "במגע עם האדמה הגוע משתפר", והוסיף, "שאינן בלבן כל ספק לגבי עתידה של הארץ".¹²³

אבל נראה לו כי המצב בארץ הולך ורע, והוא עלול "לקבל צורה לא-הירואית, אבל מעניינת". הוא מזכיר את הפגנתם של מאתיים פועלים, המבקשים עבודה.¹²⁴ ב-24 לפברואר הגיעו ארבעה אמריקאנים — שלושה המיועדים להיות חברי הוועד¹²⁵ ואחד — יושב-הראש החדש של הוועד, הד"ר הארי פרידנוואלד. למעשה, העדיף האחרון להיות ממלא-מקום יו"ר ולהשאיר את התואר הקבוע לווייצמן. על פרידנוואלד הוטל לשמש גם יועץ רפואי ליחידה הרפואית האמריקאנית, וכן נתבקש להכין את ייסוד הפאקולטה לרפואה באוניברסיטה העברית בירושלים (אבן-היסוד שלה הונחה ב-24 ליולי 1918).¹²⁶

באותה תקופה, ב-23 לפברואר, הציגו מנהיגי הציונות בפני ועידת-השלום בפאריס את שאיפותיה של התנועה הציונית בארץ-ישראל. ביום בוא האמריקאנים, קיים ועד-הצירים ישיבה חשובה. בישיבה שלמחרת מסר

ביאנקיני כי הגנראל מוביי והגנראל קלייטון אינם רוחשים כל אימון להנהלה הציונית, שהם מאשימים אותה ב-"bluff", כי אילו ביקשה לבצע את התפקידים אשר הטילה על עצמה, זקוקה היתה לכמאה פקידים.¹²⁷

כן הציג ביאנקיני מכתב שנכתב בלונדון ב-3 לינואר, ולפיו יש לראות באנשים מסוימים, וביניהם ז'בוטינסקי, "מומחים" ולא חברי הוועד.¹²⁸ פרידנוואלד מצידו הציג כתב-הוראות, שלפיו הורכב הוועד-הפועל כלהלן: הארי פרידנוואלד, מ"מ יו"ר; לוי-אפשטיין, לוי ביאנקיני, אדר ורוברט סאלד.¹²⁹

פרידנוואלד מצא במפקד האיטלקי חבר נעים-הליכות שדיבר אנגלית והוטה והיה רגיש ליפי הטבע. על-פי עצתו של לוי ביאנקיני, שטען כי הוועד אינו נהנה מאהדת הציבור, פתח פרידנוואלד במגעים עם נציגי כל הקהילות היהודיות, על-מנת להגדיל את שיתוף-הפעולה בינו לבין הוועד ולהגביר את האימון במעשיו.¹³⁰

בראשית מארס החל ביאנקיני להיות מודאג. הרטום, אשר "לא עשה דבר בזמן העדרו", עמד לשוב לאיטליה, ואילו הוא עצמו סבור היה שאין הוא רשאי לעזוב את הארץ לפני שישתפר המצב הפוליטי. כוונותיו לובשות צורה מעשית והוא כותב לאשתו: "אלך בדרך מסוכנת הרבה יותר".¹³¹

הוא חש כי עליו לקיים חובה כפוית-טובה ואינו מסכים לעמדות מדיניות מסוימות של חבריו לוועד: "יש להם תביעות גדולות ואינני חושב כי חברי-העמים יוכל לספקן".¹³² כבר שבועות לפני-כן ציין: "אין רוצים להכיר בכך שרצוי לדחות את הפתרון עד לאחר ועידת-השלום".¹³³

גם חיילי "שלושת הגדודים"¹³⁴ הפצירו בלוי ביאנקיני כי יטפל בהם, אך הוא

חשב כי הדבר הזה הוא בניגוד למשמעת הצבאית.¹³⁵

ב-10 למארס עלו פרידנוואלד, לוי-אפשטיין ולוי ביאנקיני לירושלים כדי לקיים שיחות עם השלטונות הצבאיים הבריטיים.¹³⁶ הם נתקבלו על-ידי הגנראל מוני, מאחר שהגנראל קלייטון נאלץ לנסוע למצרים. במכתב מקהיר ללוי ביאנקיני הביע הגנראל קלייטון, באותו יום עצמו, צער על התקלה, — מכתב מעניין, שבו אפשר לקרוא בין היתר: "הבני מודאג למדי מחמת שיעור ההתנגדות המקומית לציונות והבני סבור שהצהרותיהם הבלתי-נבונות של ציונים מסוימים תרמו באופן ניכר לאי-אימון זה, ההולך וגובר כלפי מטרות הציונות.

"חיובי האינטרסים של הציונות כי תשיג את מטרותיה באמצעי שלום, וכי ההתנגדות לה תנוצח על-ידי הוכחות של נדיבות ויחס הוגן ולא בכוח אלים. הציונות לא תמצא שום מדינה שתהיה מוכנה לתמוך בה בכוח-הזרוע, ופחות מכל — אנגליה. תביעות מופרות וה'בלוף' הם איפוא אויביה הגדולים ביותר של מטרה, הראויה

כי תזכה להצלחה".¹³⁷

באמצע מארס מציין לוי ביאנקיני, כי התסיסה האנטי-ציונית הולכת וגוברת ומתקרבת לתקופת משבר. עמיתיו האמריקאניים סומכים עליו, ואילו הוא עצמו מקווה כי השלטונות (הבריטיים) עומדים על המשמר.¹³⁸

ז'בוטינסקי, העומד להשתחרר מן הצבא, מוסר ב-12 למארס את תפקידו בתור "קצין מדיני בכיר" (Chief Political Officer) לאמריקאני רוברט סאלד. הבעיה העיקרית היא המחסור באמצעים כספיים, ופרידנוואלד נאלץ לשלוח לאירופה אחד

מעוזריו החשובים, את האמריקאני רוביסון.¹³⁹ לוי ביאנקיני מנצל את ההזדמנות, כדי להעביר באמצעותו מכתב לאשתו בלא צנזורה. זו הפעם הראשונה הוא נאבק עם מצפונו, יען כי נוצרה בתוכו סתירה בין התפקיד שנטל על עצמו ובין היותו קצין איטלקי. הוא כותב: "היום טילגרפתי למשרד-החוץ וביקשתי שיקראוני לשוב, כי אינני חושב שאוכל לבצע את תפקידי הנוכחי ללא אישור מיוחד, ואני חושב שאישור כזה לא יינתן לי".¹⁴⁰

באותו מברק הודיע לוי ביאנקיני כי הוא מונה להיות חבר בוועד-הפועל של ועד-הצירים בארץ-ישראל. הוועד-הפועל יטול על עצמו אחריות מדינית וכלכלית שהיתה עד כה מנת-הלקו של היו"ר. ביאנקיני שואל איפוא במפורש, אם קיבל משרד-החוץ הודעה רשמית על מינויו ואם הוא מאשר אותו. במקרה שלא כך, הריהו מבקש שיחזירוהו לאיטליה.

למחרת היום, כאשר הודיע לפרידנוואלד את נוסח מברקו, הוסיף כי צר לו על כך שעליו לנקוט בעמדה כזאת, אבל הוא רואה עצמו חייב לברר את מצבו כלפי השלטונות האיטלקיים, מחמת מעמדו בתור קצין.¹⁴¹

ואולם נראה כי נקיפת המצפון של לוי ביאנקיני היתה בלתי-מוצדקת לגמרי, אם קוראים מה שכתב עליו, באותם הימים עצמם, סוראניה, שאין להאשימו באהדה יתירה לצייונות. סוראניה מתאר את נטיותיו המתונות של לוי ביאנקיני, שמנע קבלת החלטה בגנות האנגלים, כהצעתה של הסיעה הרדיקאלית בוועד-הצירים וכיצד הצליח, מצד שני, לקבל מן האנגלים ערבויות מספיקות נגד התנועה הערבית.

כמה סוכנים ערביים אנטי-צייוניים נאסרו; סוראניה ממשיך: "עמדתו של לוי ביאנקיני בוועד היא כזו, שנראה לי כי השארותו בתנועה היהודית היא חיונית לאינטרסים שלנו ולהשפעתנו בעתיד".¹⁴²

ב-24 למארס שיגר פרידנוואלד לוועד-הפועל הצייוני בלונדון דו"ח מפורט על האיומים לערוך טבח ביהודים — איומים שהפיצו הארגונים הערביים, לעיתים קרובות בתיאום-פעולה עם המשטרה המקומית. בין היתר הוא מוסר על העצה שהשיאוהו כמה ידידים אנגליים, הטוענים שיש למנוע כל פרובוקאציה לגבי הערבים, מאחר שפרעות כבר פרצו בחיפה. "המפקד ביאנקיני" — הוא כותב — "סבור היה כי המצב הוא חמור עד כדי כך שביקש מקולונל הגדוד האיטלקי, הממוקם בסביבה, לראות את חילו כבמצב הכן ולהודיע על כך לפיקוד האנגלי".¹⁴³

כבר מן הדברים המועטים שהבאנו לעיל אפשר לקבל רושם מן התפקיד של לוי ביאנקיני נטל על עצמו, לשם הגנה על היהודים מפני טבח הצפוי מצד הערבים. המצב נהפך להיות מדאיג למדי בעקבות המרד שפרץ במצרים ב-10 למארס, בזמן העדרם של אלגבי ווינגייט. מצד הערבים בוצעו מעשי פראות, וכתשובה על כך ערכו האנגלים הפצצה מן האוויר על ההמון. המרד זכה, כמוכּוּן, להזדגדול בארץ-ישראל, שבה קמה תנועה נגד היהודים — תנועה שהיתה מכוונת, לדעת לוי ביאנקיני, נגד האירופים בכלל. "התנועה כאן" — הוא כותב — "שרשיה נעוצים בקרב ערבי דמשק, בירות ומצרים, הצרפתים תומכים בה, לדאבוננו, ומה שמדאיג עוד יותר — עדיין לא נתקלה בשום התנגדות מצד האנגלים".

מאז חזר לארץ בפברואר 1919 לא חסך לוי ביאנקיני שום מאמץ: הוא הזהיר את

השלטונות האנגליים והצליח לשכנעם לנקוט אמצעים צבאיים בכוחות העומדים לרשותם; הוא שוחח עם המושלים הבריטיים, עם ה-Chief Administrator, הוא רץ מיפו לירושלים, לחיפה ולמושבות השונות. אך מה תהיה עמדתו, אם יפרצו המאורעות, שמהם חוששים? הוא מבקש ממשרד החוץ היהודי לו ברורות, אם רוצים שישאר או לאו. אבל איננו ממתין לתשובתם ובפני ה-Chief Administrator הוא מצהיר: "לא אשא כל נשק ולא אהרוג שום איש, אבל במקרה של פרעות אהיה עם היהודים ואגן עליהם כפי יכולתי".

כדברים האלה כתב ב-26 למארכ גם למאנווני, ולשם יתר בטחון הוא מוסר את המכתב לידי הלויטנאנט ליפסיי (Lipsey), שבו נתן אימון מלא. במכתבו מזכיר לוי ביאנקיני כי החל בפעולתו ב-12 לפברואר, וכי האנגלים הבינו סוף-כל-סוף "שכאן מתקרבת במהירות מרידה נגד האירופים ושיש להתכונן לקראת זה בדחיפות". והוא מוסיף:

"שלוש ערים מוגנות מפני טבח, אך לא מפני שפיקות-דמים: אלו הן חיפה, יפו וירושלים; דואגים עכשיו גם ליתר הישובים, אך אי-אפשר לערוב לבטחונם. אני משתדל להיות בכל מקום: יסדתי ארגון כדי לפקוח עין על התנועה, ארגון אחר להשגת ידיעות, וארגון שלישי כדי להעמיד שומרים מזוינים. כל זאת בהסכמתם של האנגלים, הסומכים על נאמנותי ועל פעולתי, שלא על מגת לקבל פרס (...).

"אם יקרה דבר לא אהיה מזויין, אינני רוצה לפגוע בשום ערבי או נוצרי, ועל היהודים אגן בגופי, בלא נשק.

"אדוני רואה איפוא עד כמה מצבי הוא בלתי-רגיל, קשה, מסוכן. לא יכולתי לפעול אחרת בלא לחטוא לשמנו הטוב (...). אם יקרה דבר, אבקש מאדוני להעיד, שמילאתי את חובתי כאיש בעל כבוד. חשוב לי במיוחד שיודיעו על כך למשרד-הימיה. אבקש מאדוני להודיע גם לסרני".¹⁴⁴

לגבי לוי ביאנקיני היתה זו הצורה היחידה, בה יכול היה לישוב את המחלוקת הפנימית שייסרה אותו, לפי שחש את עצמו בעת-ובעונה-אחת הן כיהודי והן כקצין הצי האיטלקי.

מבחינה זו כוונותיו ברורות: הוא מוכן להקריב את עצמו כדי "להגן על אחינו האומללים". במכתב אל אשתו, הנראה כמעט כצוואה רוחנית, מסכם לוי ביאנקיני את פעילותו: "באופן אישי הנני שבע-רצון מעבודתי ואני שמח כי חזרתי לכאן. בלעדי יכול היה לקרות אסון מזמן; בנוכחותי והודות לעבודתי הצלחתי לדחותו ובינתיים הספיקו לנקוט אמצעים".¹⁴⁵

מיתנותו של לוי ביאנקיני, שעשתה אותו למקובל בעיני השלטונות האנגליים, היתה איפוא, למעשה, מחושבת ונבעה בעיקר מהערכה מציאותית של מצב היהודים בארץ באותה תקופה. מכאן אפשר גם להבין לסלידתו מפני הצהרותיו המתגרות של ז'בוטינסקי, אשר רק הציתו אש-להבה בנפשות, אך לא היה בהן כדי להביא פתרון חיובי לבעית ההגנה.

מעט או כמעט לא-כלום נותר בידינו שיש בו כדי להעיד על פעולתו של ביאנקיני להגנת המושבות היהודיות. מתוך פתק שנמצא בין ניירותיו, אפשר לקבל מושג על שירות-המודיעין שהוא אירגן כדי לעקוב אחר תנועותיהן של הכנופיות הערביות.

ב-16 למאָרס נסעו למצרים ראשיד אבו-הדרא ועבדול רוחמן בק אל חוסייני, שני ערבים מוואדי חנין, כדי לבחון את המצב שם ולבדוק, אם פעולות טירור דומות תתכנה בארץ-ישראל. אותו פתק מכיל המלצה על כך שיפקחו עין על השניים במשך כל שהותם במצרים.¹⁴⁶

גם גאלי, בדו"ח שלו מיום 18 ליוני 1919, המופנה אל השר סונינו, מזכיר אותו שירות-מודיעין, אשר "כידוע, הועיל להזהיר בזמן את השלטונות ולמנוע פרעות ושפיכות-דמים".¹⁴⁷

בשירות זה השתמש ביאנקיני גם בפעולתו של אלכסנדר אהרונסון, אחיו של אהרון, שזכה כבר לקבל מידי הגנרל אלנבי אות-הצטיינות גבוה בעד המידע שסיפק במשך המלחמה. בסוף חודש מאָרס שוב ביקש ועד-הצירים להתקבל אצל הגנרל מוניי ולוי ביאנקיני פתח את הישיבה במוסרו ידיעות שהגיעו לידיו. פרידנוואלד ציין כי בו בזמן שמבקשים מן היהודים הבלתי-מזוינים להיות שקטים ושלווים, נתנו השלטונות האנגליים אישור להפגנה ערבית, העתידה להתקיים ב-30 למאָרס והעלולה להיות מקור לפרעות רציניות. מוניי הסתפק בהבטחות כלליות, אך סירב לבטל את רשיון ההפגנה.¹⁴⁸

ואולם ביום שלמחרת פגש ביאנקיני את רונאלד טורס בארוחת-ערב, וזה אמר לו כי הוא מודאג מאד מחמת המתרחשות שבה שרויה הארץ ושגנרמה, לדעתו, על-ידי הציונים. טורס שיחק כל הזמן מישחק כפול והוא ניסה למשול על בסיס האיבה שבין הערבים והיהודים; אך נראה כי הפעם הרחיק לכת יתר-על-המידה. הודות ללחצו המזועיק של לוי ביאנקיני הציבו האנגלים מקלעים במקומות החשובים ביותר בירושלים, הצבא הועמד במצב הכן וביאנקיני נשאר על המשמר למחרת-היום במשך כל שעות הבוקר, לפני מחזמת העיר העתיקה, ברובע היהודים. ייתכן כי מפאָסגָנטי קיבל סיוע של חיילים איטלקיים.¹⁴⁹ ההפגנה לא יצאה לפועל, כי האנגלים הודיעו שיראו את הנכבדים הערבים כאחראים אם תפרוצנה פרעות.¹⁵⁰

לוי ביאנקיני ביקש קודם-כל למנוע טבח ולהגן על היהודים, אך לא נסתר ממנו כי מבחינה מדינית היתה פעולתו, למעשה, לטובת האנגלים. האם דבר זה הולם את מדיניותה של ממשלת הוד-מלכותו? לוי ביאנקיני הביע את ספקותיו באוני סוראניה וזה האחרון מיהר לטלגרף לרומא. במברקו ציין סוראניה את התמרמרות המוסלמים נגד האנגלים ואת פעילותו הממתנת של לוי ביאנקיני בקרב היהודים — פעילות המסייעת לאנגלים. והוא מוסיף: "ביאנקיני שאל אותי, האם פעילותו זו, המקלה למעשה על האנגלים, מועילה לאינטרסים שלנו, אך לא היו נתונים ביד, כדי לענות לו".¹⁵¹

היתה זו החלטה מדינית עדינה ביותר, הדורשת בהירות הכוונות, שהיתה חסרה למעשה, גם במשרד-החוץ עצמו. סוראניה, שפעל לטובת הבינאום וממילא נגד האנגלים, לא יכול היה להתנגד לפעילותו של לוי ביאנקיני, מחמת צדדיה ההומאניטריים המובהקים. כרגיל, לא תיפתר השאלה אלא יקיפוח, בנוסיון להפיק תועלת משתי הגישות גם יחד.

לוי ביאנקיני פנה גם לפאָסגָנטי, מפקד חיל-המשלוח האיטלקי, וביקש ממנו

להודיע למשרד-הימיה, כי פעילותו-הוא הממתנת מקלה על המדיניות האנגלית. במברקו אישר פאסאגטי מה שכבר הודיע לוי ביאנקיני על מצב מדיני בארץ וביקש לשלוח תגבורת של חיל-קלעים ושל קארבינירים מן הלגיון של נאפולי.¹⁵² לפי בקשת הערבים הורחק באותם ימים מחיפה אחד משלושת הגדודים העבריים, אשר חנו בארץ. הגדודים העבריים היו באותה תקופה כ-20% מכוחות הצבא המצויים בארץ, ונוכחותם תרמה לא-מעט למניעת פרעות ביהודים.¹⁵³ ועד-הציריכם ביקש לבטל את העברת הגדוד וגם לוי ביאנקיני עצמו דן על כך עם הגנרל קליטון בקהיר, בחודש שלאחר מכן.

במהלך מאמציו להגיע את האנגלים לנקוט בעוד מועד אמצעים הדרושים למניעת פרעות, נסע לוי ביאנקיני ב-2 לאפריל לקהיר, כדי להסביר אישית את חומרת המצב לגנרל אלנבי, שחזר זה-עתה מאנגליה. לאור הקושי לשלוח תגבורת צבא לארץ-ישראל — הרי במצרים בער עדיין המרד — הציע ביאנקיני את הצבא האיטלקי החונה ברודוס. אך לא ברור לנו אם ומתי העניקו השלטונות האיטלקיים את הסכמתם לצעד זה.

בזמן ביקורו בקהיר הביע לוי ביאנקיני גם באוזני נאגרוטו את דאגתו ביחס למצב בארץ. הערבים נקטו עמדה אנטי-בריטית נחרצת והפרעות, שהיו צפויות ל-30 למארכ, נמנעו רק הודות לפעילותו של לוי ביאנקיני. פרעות שוב היו צפויות ב-11 לאפריל, וביאנקיני קיבל מאלנבי הבטחה כי השלטונות ינקטו אמצעים. למרות מיעוט צבאו בארץ דחה אלנבי את ההצעה להסתייע בצבא האיטלקי. לפי נאגרוטו אמרו האנגלים למנוע טבח ביהודים באמצעים הבאים: יודיעו לערבים שלא יוחלט על עתידם עד שעצמותיהם לא תושמענה באוזני הוועדה של בעלות-הברית שלבואה ציפו בזמן הקרוב; ייענו להצעותיהם של הציונים בוועידת-השלום; יזמינו את פייצל לבוא לקהיר ולהצהיר הצהרות מרגיעות; יגבירו את חיל-המצב ויפרקו את הנשק מן האוכלוסייה, כאשר יהיו לכך כוחות מספיקים.¹⁵⁴

בתוך ועד-הציריכים חייב היה ביאנקיני לעמוד מול מזימות מתנגדים אחדים, בו בזמן שמחוך לו נהנה מאהדה רבה מצד היהודים, אבל גם ערבים, שאתם ניסה לשאת ולתת, רחשו לו רגשי-כבוד. הוא נלחם להציל מצב שנראה היה כנואש. הוא כותב: "אני צופה בטראגדיה אמיתית, שיסודותיה הם: עוורונם הנורא של היהודים, שאינם רואים את המציאות; אטימותם של האנגלים, הנחשלים תמיד בהבנתם; ראיתנו הבהירה, העומדת בדיוק על גודל הסכנה וחומרתה. מטרתי למנוע כי תישפך אף טיפת-דם אחת".¹⁵⁵

אישיותו של לוי ביאנקיני, קסמו האישי וכשרו הידיפלומאטי שאין עליו עוררין, עשוהו לאיש המתאים לשליחויות השונות. בקהיר הציע לו הגנרל מוגני להצטרף כחבר לוועדת בעלות-הברית, שתבוא לקבוע את הגבולות בין סוריה וארץ-ישראל. קליטון ונאגרוטו היו באותה דעה והאחרון עמד טלגרף בענין זה למשרד-החוץ.¹⁵⁶ ואכן, ב-5 לאפריל טלגרף נאגרוטו מקהיר, שהגנרל הממונה על הענינים המדיניים בסוריה ובארץ-ישראל, יראה באהדה את מינויו של לוי ביאנקיני לחבר ועדת בעלות-הברית לעניני סוריה וארץ-ישראל.¹⁵⁷ והוא הוסיף: "קצין זה רכש אימון מלא אצל הגורמים היהודיים, הוא נהנה מאימונם של

המנהיגים הציוניים ושל המוסדות היהודיים הלא-ציוניים. הוא אהוד על כמה נכבדים ערביים ונוצריים, המכירים במתינותו ובשיפוטו השקול. הוא עומד ביחסים טובים עם ראשי קהילות דתיות אחרות. סוראניה סבור שנוכחותו של לוי ביאנקיני תהיה מועילה, הודות לידיעותיו (...), עדינותו, מתינותו. יתר-על-כן, מחמת קשיים שנוצרו ובגלל חוסר-פשרנותם של גורמים ציוניים בארץ, יש לחשוש כי יוקרתו האישית של הקצין הבידון שהיא עתה בשיאה, עתידה להתמעט בקרוב, ובה בשעה שאני מאשר את הדעות המובאות לעיל, הנני משוכנע כי עליו לעזוב את ועד-הצירים ולהצטרף כחבר וכיועץ בשם איטליה לוועדת בעלות-הברית. בכל אופן הקצין הנ"ל מבקש כי יקראוהו לשוב לאיטליה; הוא הצהיר בפני כי אין הוא יכול ליטול על עצמו אחריות כבדה, הנובעת ממעמדו הבלתי-ברור.¹⁵⁸

לאחר ששהה כמה ימים בקהיר, חזר לוי ביאנקיני ב-7 לאפריל לתל-אביב, ועל-נקלה נבין מה טעם ראה להגדיר את עצמו בשם "סוכן נוסע של היהודים".¹⁵⁹ חששותיו — הוא כותב — עוררו את האנגלים לתחושת הסכנה, הצפויה מהעלייה-לרגל ליריחו, אשר תעבור ב-11 וב-12 לאפריל דרך ירושלים, לרגל הג נבי-מוסא.¹⁶⁰ בעיקר בזכותו של לוי ביאנקיני נמנע טבח איום בהודמנות זו.

לפי פרידנוואלד, הצליח הקצין האיטלקי לשכנע את השלטונות הבריטיים כי רציני המצב, ומיד נקטו אמצעים יעילים.¹⁶¹

גם תדהר זוקף על חשבון לוי ביאנקיני את הזכות העיקרית של מניעת אותן הפרעות, באותה תקופה אשר הוכנו על-ידי הערבים נגד יהודי ירושלים.¹⁶² אלכסנדר אהרונסון, שהכיר היטב את לוי ביאנקיני, כותב על כשלונו טבח נבי-מוסא את הדברים הבאים:

"ולעונת נבי-מוסא הראשונה עשו הכנות גדולות; מכתבי שטנה עפו לערבים ולבדואים לארכה ולרחבה של הארץ; נשק נתן לכל היודע לשאתו והיו מוכנים גם מספרים הגונים של פצצות. דברו על שחרור כל האסירים הרוצחים, והשוודים, אשר בהגנת להם הרשות יתנפלו על היהודים להרג בהם על ימין ועל שמאל.

ובתוך כל ההתרגשות הנוראה בתקופת 'ההסתריה' הגדולה הזאת, ידע ביאנקיני להשאיר שקט וצלול.

מצד אחד, החזיק בידו את כל החוטים הדקים אשר יצאו לכל פנה ופנה בין השונאים והמסיתים וידע מכל מעשיהם ומזמותיהם, ומצד שני ידע לדרש מההנהלה הצבאית את ההבטחות הנחוצות להגנת היהודים.

לשוא ענו לו שהכל יהיה טוב, שאין לפחד ושרק שמועות שוא מרתיעות את היהודים. ביאנקיני קבל את התשובות האלו בעקשנות של איש שעשה את כל חשבונותיו, ולעומת ההבטחות הראה על עובדות וידרש מעשים.

כלנו זוכרים את יום הראשון ההוא, היום אשר בו התכוננו שונאינו לצאת בהפגנה עצומה כהקדמה לפרעות נוראות — ומה גדלה השמחה כאשר במקום הפגנת שונאינו, ראינו הפגנת כח-הסדר, פרשים, תותחים ומקלעים.

ראינו זאת בעינינו ונשמח ונאמר: 'אך זהו נס'. אבל כמה טרח, כמה עמל היהודי האיטלקי בעד התגשמות נס זה — את זה רק מעטים יודעים.¹⁶³

הג נבי־מוסא עבר איפוא בשקט, הודות לחיילים ולמקלעים האנגליים שהוצבו בירושלים.¹⁶⁴

למחרת היום טילגרף לוי ביאנקיני לשר סונינו, כדי לשתפו בדאגותיו וכדי לרמוז לרווח המדיני שאיטליה יכולה היתה להפיק מפעולתו.

לאחר שתיאר את חששות הציונים, את תקוות הערבים ואת אמצעי־הזהירות שנקטו האנגלים בשיתוף עם חיל־המשלוח האיטלקי, מודיע ביאנקיני כי האנגלים מנסים להשפיע על הגורמים המקומיים לבקש מאת ועדת בעלות־הברית, העומדת להגיע, את חסותה של בריטניה.

"הייתי יכול להשפיע על עמדת היהודים" — הוא כותב; "אוכל לסייע להצבעה בזכות שלטונה של בריטניה, או להקשות על כך; גם אוכל לתמוך בבינאום, או לפחות בשיתופה של איטליה במידה גדולה יותר. תמיכתנו או התנגדותנו לאנגליה תוכל להיות בעלת משקל רב ונושא למו"מ".¹⁶⁵

למרות מברקיו החוזרים ונישנים למשרד־החוץ ולשר־הימיה דל פונז¹⁶⁶ לא הגיעו אליו ההוראות המבוקשות. גם מאנווני תבע ב־4 לאפריל לזרז שליחת הוראות בנוגע לפעילותו של לוי ביאנקיני, תוך כדי הבעת הדעה שפעילות זו עשויה להימשך כפעילות ממתנת ומועילה.¹⁶⁷

ב־8 באפריל כתב וייצמן לסונינו מפאריס, בצטטו את מברקו של לוי ביאנקיני, המבקש אישור ברור למינויו לחבר הוועד־הפועל של ועד־הצירים. הן וייצמן והן גאלי סבורים היו כי הישארותו של לוי ביאנקיני בארץ היא חשובה ביותר.¹⁶⁸ ימים מספר לאחר מכן, ענה סונינו לווייצמן כי אין לו כל התנגדות לכך שלוי ביאנקיני יישאר בארץ.¹⁶⁹ גם הימיה נתנה את אישורה למינויו לחבר הוועד־הפועל, אלא שהסיפה לכך הגבלה, שביטלה למעשה, את ערך האישור, לאמור: "ואולם אין זה רצוי כי יטול על עצמו פעילות מנהיגה; אין לחייב את ממשלת ה'מ'".¹⁷⁰ ב־17 לאפריל קיבל ביאנקיני מברק מאת וייצמן, בו הודיע לו על אישורו של סונינו להישאר בארץ.¹⁷¹

כמה ימים לפני־כן גם ענה לו המשרד, אמנם בצורה די מעורפלת, כי הוא מבקש ממנו להישאר, הואיל וראשי המשרד שבעי־רצון מפעולתו.¹⁷² אין תימה איפוא שלאחר תשובותיו המעורפלות של סונינו והסתייגויות הימיה, חש ביאנקיני כי שומה עליו לשוב לאיטליה.

שליחותו בארץ, אף־על־פי שנתמכה על־ידי משרד־החוץ, וכתוצאה ממנה — ריחוקו מאיטליה, החלו להשפיע לרעה על התקדמותו בצי: ממשרד־הימיה קיבל ביאנקיני הודעה, שוועדת־המינויים לא כללה את שמו בין הזוכים להעלאה בדרגה. והנה בשעה שלוי ביאנקיני כבר נטה לשוב לאיטליה, קיבל מברק¹⁷³ מווייצמן, בו נתבקש לנסוע לדמשק, לשם "שליחות חשובה אצל האמיר פייצל".

כפי שראינו פגש וייצמן את האמיר פייצל בעקבה ב־4 ליוני 1918, ובלונדון ב־11 לדצמבר; ב־3 לינואר 1919 כרת עמו הסכם רשמי. בימי ועידת־השלום בפאריס שמרו הציונים על המגע עם האמיר וכך הושגה הבנה בין יהודים, ערבים ואנגלים על עתידה של ארץ־ישראל.¹⁷⁴

באפריל 1919 עזב האמיר פייצל את פאריס בדרכו לרומא, לבירות ולדמשק.¹⁷⁵

נראה כי המשלחת הבריטית ליד ועידת-השלום יעצה לווייצמן לארגן פגישה בין האמיר פייצל לבין ועד-הצירים, כדי להגיע להגשמת ההסכם הקיים. לקראת שיבתו של האמיר לדמשק טילגרף אפוא וייצמן ללוי ביאנקיני, אבל לוועד עצמו לא נודע דבר על המגעים שקוימו בפאריס עם פייצל.¹⁷⁶

מכל-מקום, לוי ביאנקיני היה מוכן לפעול על יסוד המברק שבידיו, אלא שסבר כי עליו לקבל את אישור ממשלתו. משרד-החוץ ענה לו בשלילה והסביר כי "בנסיעתו לדמשק יש משום קבלת תפקיד אחראי ועל כן מוטב להימנע מכך".¹⁷⁷ אך הואיל וועד-הצירים הוסיף ללחוץ עליו כדי לשכנעו לנסוע לדמשק, אמר לוי ביאנקיני קלייטון כי ייתכן שממשלת איטליה תיתן את הסכמתה, אם תתבקש לכך מצד הממשלה האנגלית; ואמנם הגנרל קלייטון טילגרף בענין זה לבאלפור. נראה אפוא כי כוונתו של ביאנקיני היתה לא רק להודיע לממשלה האיטלקית, אלא גם לאפשר לה לבקש תמורה מדינית לפעילותו, רעיון אשר נתקבל על-ידי סונינו, כפי שנראה בהמשך הדברים.

על סמך מברקו של הגנרל קלייטון ביקש באלפור ב-9 למאי מאת לורד קורוזון (Curzon), שהיה אז סגן שר-החוץ, להורות לשגריר בריטניה ברומא להסדיר את הדבר באופן בלתי-רשמי אצל הממשלה האיטלקית.¹⁷⁸ אלא שתשובתו של לורד קורוזון היתה שלילית בהחלט, ומן הראוי להביאה כאן במלואה:

"כפי שידוע לכב' איפשרה הממשלה האיטלקית למפקד ביאנקיני לפעול לפי האינטרסים שלנו בארץ-ישראל רק מתוך צפייה לתמיכתנו באינטרסים שלהם במקום אחר, באסיה-הקטנה. אם נביא בחשבון את ההחלטות האחרונות בענין איזמיר, נראה שהרגע הזה אינו המתאים ביותר מבחינה זו. יתר-על-כן, אף-על-פי שאין לנו התנגדות לכך שביאנקיני יבקר אצל פייצל בתור ציוני, הרי שביקורו בתור קצין איטלקי, אמנם באישורה הלא-רשמי של ממשלת איטליה, עשוי לגרום לאי-הבנות חמורות עם הצרפתים. לפיכך אני משוכנע שכבודו יסכים אתי כי מוטב שלא לפנות לממשלה האיטלקית בענין זה".¹⁷⁹

בהקשר זה נזכיר כי בו בזמן שהמשלחת האיטלקית נעדרה מוועידת-השלום, הוחלט ב-6 למאי להתיר לצבא הונגרי לנחות באיזמיר, אף-על-פי שעיר זו הובטחה קודם לאיטליה בהסכם-לונדון מאוגוסט 1917.

ב-19 לאפריל חוזר ביאנקיני לקהיר כדי להיפגש שוב עם הגנרל אלנבי ועם הגנרל קלייטון. המהומות במצרים נמשכות, והואיל והוא חושש מפני השפעתן בארץ, ברצונו להחזיר לשלטונות הבריטיים את הכרת הסכנה. בשיחה ממושכת בינו לבין קלייטון על הבעיות השונות, המעניינות את ועד-הצירים, הציע קלייטון לשגר לפייצל אגרת-ברכה, בה יירמזו לרצון הציונים להיפגש עמו, להמתין עד שמעמדו יתייצב ולאחר מכן לצאת לדמשק. כפי שראינו, טילגרף ביאנקיני, בעקב השיחה, לרומא וביקש אישור לנסיעתו לדמשק כדי להיפגש עם פייצל.

במכתב לוועד-הצירים הציע לוי ביאנקיני שרוברט סאלד יצא בעצמו ללונדון ויגיש שם להסתדרות הציונית את החומר שנאסף; ואולם, הוסיף, כי לפני נסיעתו של סאלד יש להודיע גם לגנרלים מוניי וקלייטון על כוונותיו.¹⁸⁰ בזמן שהותו בקהיר חוזר ביאנקיני ומהרהר מחדש על מצבו ומנסה לקבוע שוב

את עמדתו ביחס לארץ-ישראל, לציונות ולהתקדמות בצי. "הזנחתי הכל כדי להקדיש את עצמי ליהודים" — הוא כותב — "ועתה עלי להחליט: או התנועה או ההסתלקות. התנועה דורשת מטיפים או מקריבים את עצמם. אני זקן מדי, קשור יותר מדי למשפחתי, לאיטליה, לצי, כדי שאוכל לבוא לכאן. יכולתי להמשיך בפעולתי, אך בלא ילדי אינני מסוגל לעשות זאת. על-כן עלי לוותר".¹⁸¹

מצד שני, אף-על-פי שהוא נתפס לקסמה של הארץ וככלות-הכל גם לרעיון הציונות עצמו, אין הוא חוסך את שבט-בקורתו ממנהיגי התנועה. "הנני עומד לאבד כל אמון במנהיגיה הנוכחיים של הציונות" — הוא כותב. — "אני אומר דברי-אמת מרים ביותר. בלונדון אין להם קו ברור, כך שנצחונם של הפועלים כאן פירושו כי לונדון נוצחה, ואז גם עלינו לסגת. מלבד הוועד-הפועל, כל יתר החברים הם פועלים, דתיים, חרדים, וכולם דורשים לקבל החלטה ברורה (על עתיד ארץ-ישראל)".¹⁸² שבועיים לפני-כן כתב: "אני מאוכזב למדי מווייצמן ומציוני אירופה. האמריקאנים טובים יותר. נקווה כי נוכל להציל את הארגון".¹⁸³

במשפטים אלה נרמז ענן עמוק בציונות ובעם היהודי, אבל מאידך ניכר כי רגשות אלה מעורבים עם קשר לא-פחות עמוק כלפי איטליה ועם ראייה ברורה של חולשות התנועה. מסתבר שעמדה זו היתה בלתי-מובנת גם לווייצמן עצמו, אף-על-פי שהיטיב להכיר את ביאנקיני והוקירו. ואכן, באוטוביוגרפיה שלו כתב וייצמן על ביאנקיני:

"הממשלה האיטלקית שלחה אלינו את המפקד לוי ביאנקיני, שנתגלה אחר-כך כעובד נאמן ביותר, שהשתתף עמנו בלב שלם בכל צידי עבודתנו בארץ-ישראל; אבל עד מהרה נתקבל הרושם, שמסירותו היתה מיוסדת על גטיה איטלקית יותר מאשר ארצישראלית".¹⁸⁴

רעיון התמורה המדינית שעלה בדעתו של ביאנקיני נקלט מיד במשרד-החוץ, וב-22 לאפריל טילגרף סונינו:

"כדאי שלוי ביאנקיני ימשיך בפעילותו הממתנת בארץ. מוטב כי יתן להבין שממשלת הוד מעלתו מכירה בטובה שהוא מביא למטרות המדיניות של אנגליה, וכי בהסכמתה שישאר בארץ, מצפה היא לגישה ממשית ובטוחה זהה כלפי אינטרסים שלנו לא רק בארץ-ישראל אלא באסיה התורכית בכלל".¹⁸⁵

השר האיטלקי הבין, איפוא, סוף-סוף את ערך הקלף ששמו לוי ביאנקיני, אך התכונן להטילו בצורה מגושמת למדי. חוסר הבהירות של "האינטרסים" האיטלקיים שלא הוגדרו כדבעי, והרצון לזכות בתמורה באסיה התורכית, לא הבטיחו אותם היתרונות שאולי ניתן היה להוציא מידי האנגלים, אילו קיימת היתה ראייה בהירה יותר. ואמנם, בהמשך הדברים נראה מה מעט קיבלה איטליה באזורים הנדונים. יתר-על-כן, סונינו לא נקט שום עמדה ביחס לשאלתו של לוי ביאנקיני, האם עליו להשפיע על המנהיגים הציוניים להתנגד להשתלטותה של אנגליה. אולי חשב סונינו את הדבר בלתי-אפשרי.

בינתיים נמשכה באיטליה מדיניות המזימות הקטנוניות. ה"אביר קול" (קולומבו?) ביקש לנסוע לארץ-ישראל כדי לעבוד יחד עם ביאנקיני או להחליף אותו, אך סולם כותב לגאלי שעליו להכשיל את המועמדות הזאת, הואיל והאיש עלול לקלקל הכל,

והוא מעיר: "לא קל יהיה למצוא מישהו בעל ערך כלוי ביאנקיני"¹⁸⁶ ימים מועטים לאחר מכן חוזר ומנסה קולומבו את מזלו: הוא נמצא בפאריס,¹⁸⁷ הוא רוצה להתחליף את הרטום, והדבר גונב לאזני סונינו. האחרון מטלגרף למשרד-החוץ ברומא ומבקש לשמוע את דעתו של סרני ושל לוי ביאנקיני, מאחר שהאיש אינו נראה מתאים.¹⁸⁸ גם סרני איננו נוטה לקולומבו, ומצד שני מעירים במשרד-החוץ כי "המצב בארץ-ישראל איננו מתאים למינוי חדש"¹⁸⁹.

אבל כרגיל, מצד אחד מטפלים בציונים, ומצד שני מבקש משרד-החוץ גם לנצל את הגורמים הקאתוליים. מאנזוני מציע איפוא לשגר לפאריס את גאלאראטי סקוטי (Gallarati Scotti), בעל הקשרים הידידותיים עם אנשי "משמר ארץ-הקודש" (Custodia di Terra Santa), כדי שהלה יעסוק בתעמולה להגנת האינטרסים הלאטיניים במזרח, מתוך ניגוד לצרפת. בוועידת השלום בפאריס נמצא, לפי עצת הוואטיקן, "שומר ארץ הקודש" (הוא ראש מיסדר הפראנציסקאנים בארץ).¹⁹⁰

בינתיים נקלע לוי ביאנקיני בלי-הפוגות בין חפצו האדיר לשוב לאיטליה לבין רגש-החובה העמוק, הכופה עליו להמשיך בעבודתו בארץ-ישראל. "נראה לי כי אעשה מעשה-טירוף וב-28 למאי אסע לאיטליה" הוא כותב לאשתו ב-1 למאי.¹⁹¹ כמה ימים לאחר מכן הוא שואל את אשתו, האם יוכל מאלוואנו (Malvano) לגשת אל משרד-החוץ כדי לטפל בענין החזרתו.¹⁹² ואכן, ב-5 למאי הוא עוזב לפתע-פתאום את הארץ בדרכו לאיטליה.¹⁹³

כבר ראינו שלוי ביאנקיני חזר וביקש מאת משרד-החוץ ומשרד-הימיה לאשר כי תפקידו החדש כחבר בוועד-הפועל עולה בקנה אחד עם רצונה של הממשלה האיטלקית. כן הצבענו על ההודעות, החוזרות ונישנות, שנמסרו לסרני, לפרידנוואלד ולנאָגרוטו. איננו מתפלאים איפוא על החלטתו לשוב לאיטליה, בשעה שהתקדמותו בציי היתה נתונה בסכנה והוראות ברורות לא היו בידי.

אך כדי להבהיר לעצמנו את סיבות נסיעתו, עלינו להתבסס על מכתב חשוב של לוי ביאנקיני שנשלח מקהיר לפרידנוואלד, ב-7 למאי 1919.

במכתב זה מוסר לוי ביאנקיני על שיחה שהיתה לו עם הגנרל קלייטון באותם הימים בקהיר. מכאן שעד לרגע האחרון הוא עסק בבעיות ועד-הצירים, שהיו קרובות ללב. קלייטון סבור היה, כי נסיעתו הפתאומית של ביאנקיני באה מחמת הגבלת פעילותו על-ידי הוראות הממשלה האיטלקית, ומאיי-הסכמתו לשינויים שחלו לאחרונה בהרכב הוועד.

ביאנקיני ענה כי הוא מוכן לשוב לארץ, אמנם לא בתור חבר בוועד הציוני החדש, אלא בתור נספח איטלקי ליד הוועד, ללא סמכויות ביצוע או בתור נספח ליד הוועדה הבינלאומית, או ליד איוו נציגות דיפלומאטית, או ליד חיל-המשלוח האיטלקי. ברור, איפוא, כי הוא היה מוכן לעבוד בארץ רק בתנאי שיינתן לעבודה זו אופי רשמי כשליח הממשלה האיטלקית.

באותו מכתב דן לוי ביאנקיני בבעיות אחרות, שעליהן שוחח עם קלייטון, כגון ההכרח להחנות את הגדודים העבריים בצפון הארץ, הפגישה העומדת להתקיים בקרוב בדמשק בין קלייטון לפייצל, אישור השם "הארץ" בשביל עתון העומד

לצאת לאור. לבסוף הוא מציע לפרידנוואלד לבחור לוועד החדש באנשים צעירים "לידי הארץ, כגון אלכסנדר אהרונסון, ולא "אנשים שעבר זמנם" (obsolete people), והוא מסיים בהבטחה כי יוסיף לפעול ככל יכולתו לטובת היהודים.¹⁹⁴

בו בזמן שלי ביאנקיני היה דן עם הגנרלים מוניי וקלייטון באותה מידת יושר ולויאליות שהיתה אפיינית לו, שיגרו הללו לממשלה האנגלית דו"חות אנטי-ציוניים מובהקים. ב-2 למאי 1919, ימים מועטים לפני אותה שיחה עם ביאנקיני וקלייטון שהוזכרה לעיל, טילגרף האחרון ללונדון את תזכירו של הגנרל מוניי ובו המלצה לממשלה האנגלית כי תצהיר שהתכנית הציונית לא תבוצע בניגוד לרצונו של רוב אוכלוסי הארץ. קלייטון מצידו הוסיף: "החששות וחוסר-האמון במטרות הציונות הולכים וגוברים מיום ויום ושום אמצעי של שכנוע או של תעמולה לא יוכלו לפזרם".¹⁹⁵

ואולם לוי ביאנקיני הכיר יפה את עמדתם של השלטונות הצבאיים הבריטיים בארץ ובמצרים לגבי הציונות, כפי שמוכיחה שיחה שקיים כמה שבועות לאחר מכן בפאריס עם הקולונל מאינרצאגן (Meinertzhagen). עליה עוד נעמוד בהמשך הדברים.

מקהיר יצא המפקד בדרכו לאיטליה.

סונינו, שהיה אז בפאריס, לא ידע אמנם על סיבות שיבתו לאיטליה, אך נראה ששר-הימיה אישר ישירות את שובו של לוי ביאנקיני למזרח. אכן, לשאלתו של סונינו: "עוזבתו של לוי ביאנקיני את ארץ-ישראל ב-6 לח.ו., האם יש לה קשר עם המצב המקומי, או שמא גרמו לה סיבות אחרות?"¹⁹⁶ ענה מאנווני: "המצב בארץ-ישראל השתפר. לוי ביאנקיני נסע לפי אישור רשמי ובתוקף בקשתו המפורשת לחזור לאיטליה".¹⁹⁷

בוועידת השלום (מאי-יוני 1919)

במחציתו השניה של מאי 1919 הגיע לוי ביאנקיני לרומא ומיד בא במגע עם שר-הימיה, דל בונג, ועם מאנווני במשרד-החוץ.

דל בונג טילגרף לגאלי, ששהה בפאריס עם המשלחת האיטלקית ליד ועידת-השלום, ובישר לו כי לוי ביאנקיני עומד להגיע לפאריס "ובידו מכתבים בשביל סונינו, דה מארטינו (De Martino), וכן מסמכים על ארץ-ישראל, המיועדים לווייצמן ולפראנקפורטר".¹⁹⁸

"עליו לפגוש בדחיפות את כל ועד-הפעולה".¹⁹⁹

המברק מעיד על כך שגם משרד-הימיה התעניין בפעילותו של ביאנקיני, דבר טבעי בהחלט, מאחר שהמפקד לא עזב את הצי מעולם.

באותו יום הכין מאנווני נוסח של מברק לסונינו ובו תמצית הידיעות על ארץ-ישראל שנמסרו על-ידי לוי ביאנקיני והלויטנאנט אנטוניני (Antongini) (איש משלחתו של סוראניה), שאף הוא חזר לרומא באותם הימים.²⁰⁰ מאנווני כותב כי סכנת המהומות האנטי-יהודיות חלפה לפי שעה, הואיל והציונות נמצאת בירידה לאחר שאנגליה ניצלה אותה לטובתה, וכי השלטונות הבריטיים פועלים כאילו נועדו לקבל לידיהם את ממשל הארץ בקביעות. הוא מוסיף, כי בלב האוכלוסייה המוסלמית

קיימים רגשות אנטי-אנגליים, שהפקידים האנגלים אינם מצליחים להשתלט על המצב, וכי המוסלמים תולים תקוות הרבה בוועדה שתשוגר למזרח-התיכון²⁰¹ מטעם ועידת-השלום. מאנווני סבור, כי שליחותו של לוי ביאנקיני לארץ-ישראל הסתיימה ועל-כן מוטב לנצל את שירותיו להקמת קשרים בין המרכזים היהודיים האיטלקיים השונים באיזור הים-התיכון ובין ההתאחדות היהודית המרכזית באיטליה, "שלייסודה עשה משרד זה כבר מחודש דצמבר אשתקד את הצעדים הדרושים". כך קמה לתחיה תכניתו הישנה של מאנווני לפעולה רחבת-ידיים בין הקהילות היהודיות האיטלקיות במזרח; ייתכן שביקשו לאגף בצורה כזו את העמדה הבריטית בארץ-ישראל ולהשיג במקום אחר מה שנבצר מאיטליה להשיג בארץ-ישראל. עם זאת לא ברור לנו לאיזו התאחדות יהודית מתכוון מאנווני, ואילו צעדים נעשו לשם ייסודה.

ב-21 למאי נמצא לוי ביאנקיני בפאריס; כאן הוא פוגש את הקולונל מיינרצאגן יחד עם הקאפיטן מאקינדו (Macindoe) מן ה"אינטליג'נס". הקולונל הבריטי מיינרצאגן כבר היה בשנת 1917 במצרים כממונה על שירות-המודיעין של אלנבי ועתה עמד להישלח שוב (בספטמבר) למצרים בתור קצין מדיני לענייני ארץ-ישראל וסוריה, במקום הגנרל קלייטון. לוי ביאנקיני אמר בהזדמנות זו שהוא בעל רגש ציוני עמוק ואף התלונן על השלטון הבריטי בארץ, המעודד את הערבים להתנגד לציונות והמעניק להם זכויות רציניות²⁰².

בדו"ח המיועד ללונדון הביע מיינרצאגן את החשש, שביאנקיני אינו אלא סוכן הממשלה האיטלקית. הקאפיטן מאקינדו מצידו כתב לקולונל גריבון (Gribbon), שהדיעות שהביא עמו לוי ביאנקיני לא הוסיפו כל חדש ועל-כן אין צורך שגריבון יפגש עמו, כאשר יבוא ביאנקיני ללונדון.²⁰³

ב-27 נמצא לוי ביאנקיני בפאריס וכותב משם לאשתו: "הרעיון למסור לפיקודי ספינה שתסייר במזרח ובעזרתה אעסוק בתעמולה, מוצא לו תומכים, ההולכים ורבים"²⁰⁴.

כעבור שלושה ימים הוא שוב כותב לאשתו מכתב נרגש ובו הוא אומר בין השאר: "לא, לא אוכל לעשות שקר בנפשי ולאנוס את נשמת. אינני מוותר על היהודים. חזרתי ומצאתי אותם ואעזור להם ככל יכולתי. הם אחי ואני חש כלפיהם אהבה ורגשות עזים. הכל סביבם מעניין אותי, ואני אוהב אותם, את כולם. הרגע הזה הוא חמור מאד בשבילם, מאד ייתכן כי הם צפויים לשואה ולטבח הגדול ביותר שאירע בתולדות היהודים אי-פעם. בעוד חרשיים, שלושה, לכשינוצח הבולשביזם, יתפרצו כל כוחות הריאקציה שסיסמתם היא השמדת היהודים. בארץ-ישראל מנעתי אסונות, שהיו עלולים לקרות שם, אמנם במידה פחותה. מברק אנגלי, שהופנה אל באלפור, אישר אתמול כי אני הייתי האיש שגרם להצלה זו, ועל-כן אין בפעולתי לא התפארות-שווא ולא אשליה... אם יש בידי להציל ילד אחד, עשרה, מאה, אלף ילדים, את כל הילדים כולם — האם אינני חייב לנסות לעשות זאת?"²⁰⁵

לוי ביאנקיני מצטט כאן מברק אנגלי שנשלח על-ידי הגנרל קלייטון מארץ-ישראל לבאלפור, ווייצמן העבירו לסוניו.²⁰⁶ קלייטון הביע בו את הערכתו לפעולתו הממתנת של ביאנקיני ואת תקנתו שהמפקד האיטלקי יוכל לשוב לארץ. אף וייצמן

מצידו ביקש את סונינו להרשות ללוי ביאנקיני לחזור לארץ-ישראל. לוי ביאנקיני היה, כנראה, בדעה אחת עם וייצמן, אבל כבר ראינו אילו תנאים העמיד. בזמן היותו בפאריס שוב נתונה דאגתו ליהודים: הוא יודע היטב מה ביכלתו לעשות למענם — הוא ושום איש זולתו. עם זאת כבר ידע על התכנית למסור לידי ספינה. במכתב לפרידנוואלד הוא כותב כי הימיה כבר קצרת-רוח, ואפילו אם תסכים לשלוח אותו לתקופה של שבועיים, הרי מכל-מקום רצונה למסור לידו, תוך חודש ימים, את הפיקוד על הספינה.²⁰⁷

ב־6 ליוני עונה סונינו לווייצמן, כי עניני התקדמותו בצי "ימנעו כנראה, מלוי ביאנקיני לשוב ולכהן בקביעות בארץ ליד ועד-הצירים".²⁰⁸ למחרת היום שלח סונינו לרמטכ"ל הצי דו"ח ארוך ובו הוא מוסר על פעולתו של לוי ביאנקיני עד אז, וכן הוא מבקש שתימסר לידי ספינה לשם פעולה שתכונה בעתיד "הפלגה מדינית-מסחרית" במזרח הים-התיכון. סונינו כתב בין היתר: "ממקורות שונים נמסר למשרד-החוץ שבעיקר הודות לעמידתו האיתנה ולכשרו-נותיו של הקצין הנ"ל, וכן הודות לצעדים הנבונים שהציע לנקוט, בהסתמך על שירות-המודיעין שהצליח לייסד, נמנעו מעשים קיצוניים ומעשי הטבח שכמותם נעשו באותה תקופה במצרים ובהודו (...).

"לדעת המשרד הזה יש לנצל למטרה ישירה יותר את השפעת הקצין ההוא (...). הגורמים היהודיים בים-התיכון, שאם אינם מתנגדים לציונות, הם לפחות אדישים כלפיה, אפשר לארגנם בהתאחדות שתהיה תלויה בזכירות אשר מקומה ברומא — מזכירות שמתפקידה לאסוף ולרכז כל הנוגע לגורמים האלה (...). איננו רשאים להתעלם מן החשיבות הרבה שתצמח לנו מהמציאות של אנשים בארצות כמעט נידחות, הגאמנים לנו בעייתות חמורות; בגסיבות גורמאליות יהיו אנשים אלה מקור לשפע של ידיעות ולהשפעה מדינית וכלכלית.

"על-כן מציעים אנו לה"מ לנצל את נסיונו של המפקד הנ"ל ואת העמדה האישית, שהוא נהנה ממנה אצל היהודים ואצל השלטונות האנגליים, כדי לעשותו קצין-קשר בין הכוחות ההם לבין המולדת".

בהמשך דבריו מבקש סונינו להשאיר בידי המפקד לוי ביאנקיני חופש-פעולה נרחב והוא מגדיר את שדה פעילותה של ספינתו בתחום שבין אלכסנדריה של מצרים ועד איסטנבול ולהלן עד באקו. עיתויו של הסיוור ומשכו טרם נקבעו, מפני רצונו של סונינו לנצל קודם את ביאנקיני לשם שליחות ארעית של כחודש ימים לאיסטנבול ולאיוור הקאוקאז.²⁰⁹

אין לנו פרטים נוספים על שליחות ארעית זו שלא נתגשמה, אבל אם נזכור את נושא השיחה שהתנהלה בסוף דצמבר 1918 בלונדון בין וייצמן, לוי ביאנקיני ואימפריאלי רשאים אנו לשער שסונינו נתכוון לנצל את שירותו של לוי ביאנקיני בנסיון לחזור לציבור הארמנים.

מצד שני, סביר אולי יותר לראות קשר בין שליחותו של לוי ביאנקיני בקאוקאז לבין התכנית למסור לאיטליה מאנדאט על אורביג'אן — תכנית שהוצעה באפריל 1919 על-ידי ועדה אנגלו-אמריקאית. משלחת איטלקית כבר נשלחה לטיפליס, כדי לחקור במקום ולאסוף בו נתונים, ואכן בקרב הנציגים האיטלקיים בפאריס לא חסרו

אישים שהיו מוכנים בהתלהבות לקבל את המאנדט על קאווקאו. גאלי לא האמין בדבר וטען כי גם סונינו התנגד לרעיון.²¹⁰ בין כך ובין כך לא הגיעה אלינו שום תעודה שתעיד על נכונותה של השערה זו או אחרת.

באותם הימים טילגרף סונינו גם אל שר-המסחר צ'יפאלי (Ciuffelli) והציע למנות שני נציגים — ככל האפשר בעלי ידע בענייני השווקים של המזרח — שילוו את ההפלגה, שאורך זמנה נאמד בחודש ועד לשלושה חודשים.²¹¹

פרידנוואלד שכתב מארץ-ישראל ללוי ביאנקיני, הטעים במכתבו עד כמה חסרים לו נוכחותו וכוח-שיפוטו, וכן הביע את מלוא הערכתו ואת תקותו כי יחזור אי-פעם. לוי ביאנקיני ענה לו, בהבטיחו כי יעשה ככל יכולתו לטובת היהודים.²¹²

בינתיים נמשכו ההכנות להפלגה החדשה. שר-המסחר ענה בהתלהבות ליוזמתו של סונינו,²¹³ שהודיע לו כי טרם נקבע התאריך, אך בכל אופן שני הנציגים יסורו למרותו של המפקד לוי ביאנקיני, העומד ליטול לידי את הפיקוד על האניה.²¹⁴

ב-22 ליוני טילגרף סונינו למשרד את ההוראות הראשונות על-אודות ההפלגה. לאחר שציין כי לוי ביאנקיני לא ישוב לארץ-ישראל, אלא יפליג על האניה "קואטיט" (Coatit) לשליחות בים-התיכון ובים-השחור, המשיך: "בצורה כזו לא ינתק לחלוטין את קשריו עם הציונים, בכוונת פעולה זו אל הספרדים — דבר ההולם את מטרותינו — וכן יהיה בידו לספק ידיעות רבות על התנועה המוסלמית והערבית שעוננה רחוק מלהתמעט".

לשליחות זו שיוו גם אופי מסחרי, על-מנת שהצד הזה יהיה הצד העיקרי בעיני כל.²¹⁵

נראה, איפוא, כי לפי כוונתו של סונינו היו מטרותיה העיקריות של ההפלגה הידוק הקשרים עם היהודים הספרדיים במזרח ואיסוף ידיעות על התנועה הפאן-ערבית; הצד המסחרי אמור היה לשמש בעיקר לשם הסוואה.

במברק הנזכר לעיל מאשר סונינו גם תשלום של אלף לירות סטרלינג לסרני, בתור יו"ר ארגון הקהילות, כדי לכסות את ההוצאות שכבר נעשו בעקב שליחותו הקודמת של לוי ביאנקיני.²¹⁶

באותה הזדמנות הוא מעיר כי "נחוץ יהיה להסביר באופן סודי בהחלט לקומנדאטור סרני, שמצפים ממנו כי יפעל ככל יכולתו להצלחת פעולתו של לוי ביאנקיני בקרב הספרדים שבאגן הים-התיכון".

ביוני 1919 נפלה ממשלת אורלאנדו ובמקומה מונה ניטי (Nitti) לראש-הממשלה. במשרד-החוץ בא טיטוני (Tittoni) להחליף את סונינו.

המשבר הממשלתי גרם לדחיה בהתחלת השליחות החדשה, ובינתיים נסע לוי ביאנקיני ללונדון, כנראה כדי להיפגש עם בראנדייס.²¹⁷

מרומא טילגרף תאון די ראבאל (Thaon di Revel), רמטכ"ל הצי, ב-29 ליוני לפאריס, כדי לזרז את בואו של ביאנקיני ליטול את הפיקוד על אניתו ה"קואטיט", המוכנה להפלגה. טיטוני, שהגיע אותו יום לפאריס, ענה לאחר שבוע והודיע כי ביאנקיני עומד לשוב לרומא, הואיל ואין עוד צורך באותה שליחות לקאווקאו שתוכננה לפני ההפלגה. כן העביר לעיונו של תאון די ראבאל העתק מן ההוראות

שהוכנו בשביל לוי ביאנקיני.²¹⁸ כאן יש להזכיר כי בינתיים, ב-26 ליוני 1919, נחתם חוזה וארסאי.

מיד עם התמנותו לראש-הממשלה ביטל גיטי את תכניתו של אורלאנדו לשגר משלחת ליס-השחור, לשם כיבוש גיאורגיה הסובייטית.²¹⁹ אם נניח כי השליחות שהועיד סונינו ללוי ביאנקיני היתה מיועדת להכין את המסע לקאווקאז, הרי נקל להבין מדוע הפכה שליחות זו מיותרת עם התמנותה של הממשלה החדשה.

ביום-התיכון, בפיקודה של ה"קואטית" (יולי—נובמבר 1919)

עליה לרגל למכה של הסנוס

טיטוני חזר ואישר את ההפלגה שקודמו הציע. לוי ביאנקיני עזב את פאריס, חזר לרומא, וב-11 ליולי הודיע המטה הכללי של הצי למשרד-החוץ שהמפקד מוכן לעלות על סיפון ה"קואטית".²²⁰ ב-15 ליולי הוא נמצא בבארי, שם עגנה, כנראה, אניות,²²¹ על-מנת להפליג בעוד ימים מספר. ואולם לא ברור אם בכך החלה אמנם שליחותו, אשר כונתה "הפלגה מדינית-מסחרית". אכן, שני הנציגים מטעם משרד-המסחר טרם הפליגו אתו, וכפי שנראה בהמשך הדברים, עוד דובר במברקים רבים על דחיית ההפלגה. על תקופה זו יש בידינו רק ידיעות מקוטעות, שאינן מאפשרות לקבל מושג ברור על פעילותו של לוי ביאנקיני במשך חדשי שהותו על סיפון ה"קואטית".

ב-19 ליולי הוא נמצא בפיריאוס;²²² לאחר מכן הוא נפגש באיזמיר — מקום רגיש מאד לאחר נחיתת היננים — עם המפקד גרנה (Grenet); ב-23 לחודש הוא נמצא ברודוס,²²³ ושוהה שם ימים מספר.²²⁴ אחר-יכן הוא נסע עם ה"קואטית" לאדאליה, שעליה התרכזו אז שאיפות האיטלקים, ונשאר כאן עד ל-31 ליולי.²²⁵ האיזור והנמלים שבהם ביקר ביאנקיני נכללו במו"מ על אסיה-הקטנה, שהתנהל בין בעלות-הברית בוועידת-השלום.

ב-26 ליולי, ימים אחדים לאחר הפלגתו של לוי ביאנקיני, שלח טיטוני מכתב ארוך מפאריס ובו הוראות להפלגה. על ביאנקיני היה אפוא לפעול על-פי הקווים הבאים:

- (1) להדק את היחסים המדיניים והמסחריים בין היהודים הספרדים שבאגן הים-התיכון ובין איטליה, ולהניח יסוד להתאחדות היהודים הספרדים הים-תיכוניים;
- (2) להקל על הקשרים המסחריים בין אנאטוליה, סוריה, ארץ-ישראל ואיטליה;
- (3) לאסוף ידיעות ולעקוב אחר התנועה הערבית והציונית בסוריה, בארץ-ישראל ובמצרים, תוך כדי ביצור העמדה שכבר כבש לו במקומות האלה;
- (4) לעורר אהדה כלפי איטליה באנאטוליה.²²⁶

לשם ביצוע שליחותו תעמוד לרשות לוי ביאנקיני האניה "קואטית", ולמרותו יסורו שני נציגי משרד-המסחר, מבלי שפעולותיהם המסחריות תפרענה לשליחותו העיקרית. ביאנקיני יהנה מעצמאות מירבית; עליו לדווח במישרים לשרי-החוץ-והצי, ועל-פי הודעה מראש, יקבל מן השלטונות הדיפלומטיים והקונסולאריים, את כל הידיעות המועילות.²²⁷ שדה-פעולתו ישתרע מאלכסנדריה לאיסמבול, ובשלב שני —

מאיסטמבול לנובורוסק ומאריופול (אזוף). קו הפלגה המוצע היה רודוס—איזמיר או סלוניקי, ולאחר מכן — כל גמלי אסיה הקטנה. "כאן ייעצר בעיקר באותן ערי-הנמל, שבהן מיוצגים הגורמים הספרדיים".

אם הנסיבות תדרושנה את נוכחותו בארץ-ישראל, על לוי ביאנקיני לעזוב את ה"קואטית" בפורט-סעיד ולצאת משם ליפו, הואיל "ולעת-עתה לא נראה כרצוי להגיע ישירות באניה אל גמל זה".

אולם כפי שראינו, הגיעו ההוראות לרומא שבועיים לאחר הפלגתו של ביאנקיני. מיד עם קבלת ההוראות מיהר מאנווני להעבירן, ב-7 לאוגוסט, למשרד-הצי, כדי שתמסרנה ליעדן.²²⁸ למחרת היום טילגרף למשרד-המסחר, כדי לדעת את שמות הנציגים, וכן הוסיף את בקשתו של טיטוני שאנשים אלה יהיו "מתאימים בהחלט ולא יגרמו קשיים לשליחותו של לוי ביאנקיני".²²⁹ יתר-על-כן, ב-9 לאוגוסט טילגרף מאנווני לנציב העליון שבאיסטמבול ולנציגים האיטלקיים בקהיר, באיזמיר, בירושלים ובאדאליה והודיע להם מראש על בואו הצפוי של לוי ביאנקיני, "הידוע בבקיאיותו בעניני המזרח ככלל, ובענינים הערביים בפרט". וכן ביקש מהם להגיש לו כל עזרה שתידרש.²³⁰ באותו יום הודיע מאנווני לטיטוני על ביצוע הוראותיו ועל הפלגתו של המפקד.²³¹

בינתיים המשיך לוי ביאנקיני במסעו בים-התיכון המזרחי, על סיפונה של ה"קואטית". הוא ביקר בלימאסול, בלארנאקה ובפאמאגוסטה, "כדי לאסוף ידיעות על האיזור ועל תושביו", וסיפק למטה הכללי של הצי ידיעות בעלות אופי ארכיאולוגי, מדיני, מסחרי ולוגיסטי. ב-11 לאוגוסט הוא נמצא בפורט סעיד.²³² ב-27 לאוגוסט ביקר שוב באדאליה "לאחר הפלגה נעימה"; כונתו להישאר שם שלושה-ארבעה ימים, כי "ניתן לראות ולשמוע כאן דברים מעניינים על-אודות אנאטוליה".²³³

באותו יום הודיע משרד התעשייה, המסחר והעבודה למשרד-החוץ כי הד"ר אוריז, נציג הבנק לסחר-חוץ, נבחר כחבר המשלחת. אבל באותה הודעה גם נאמר, כי ה"קואטית" תתחיל בהפלגה באיחור של כחודש, לפחות.²³⁴ הערה זו מטילה ערפל עוד יותר סמיך על פעילותו של לוי ביאנקיני וה"קואטית" במשך כל חודש אוגוסט. טיטוני, שביקש למצוא אניה בשביל נסיעתו של החשמן גיוסטיני לארץ-ישראל, הציע ב-1 לספטמבר את ה"קואטית" שבפקודו של לוי ביאנקיני. ספורצה הוסיף בשולי המברק, כי הדבר רצוי, הואיל ו"תפקידו ושליחותו של לוי ביאנקיני תוכננו גם כדי לספק למשרד-החוץ אמצעי, בו תוכל להשתמש בכל ענין בעל אופי מדיני".²³⁵ אלא שבאותם הימים הפליגה ה"קואטית" בין סואץ לג'דה²³⁶ וחזרה, כמשמר לספינה "מאסאואץ", בה הפליגו הקונסול ברנאביי (Bernabei), המיג'ור ארקארי (Arcari), הקאפיטן פאטרוצ'י (Petrucci), הד"ר הרטום וסעיד אידריס אל מהדי אס-סנוס.²³⁷ לוי ביאנקיני מילא איפוא בספטמבר 1919 שליחות עדינה מאד ובלתי-צפויה בהחלט: ליווי הסנוס של לוב בעלגתו למפה.

הסנוסים מרדו באיטליה למחרת חתימת חוזה-השלום באושי (Ouchy), בשנת 1912. מנהיגם היה הסנוס הגדול, אחמד אש-שריף, שאירגן ב-1914 גם פעולות-מלחמה נגד הצבא הבריטי במדבר הלובי, וב-1916 הצליח לצמצם את הכיבוש

האיטלקי, למעשה, למספר קטן של מוצבי-חוף בלבד. אלא שבינתיים החל מוחמד אידריס לשאת-ולתת עם איטליה, ולאחר בריחתו של אחמד, בספטמבר 1918, נשאר מוחמד המגהיג הסנוסי היחיד בלבוב. ב-14 לאפריל 1917 חתם מוחמד אידריס עם איטליה על הסדר ביר-אקראמה, ולאחר מכן על הסכם אר-רגמה, שלפיהם הכירה הממשלה האיטלקית במעמדו העצמאי.²³⁸

עלייתו לרגל של אידריס למכה היתה איפוא מחווה מדינית חשובה. על-ידי שהעמידו לרשותו אניית-מלחמה, חשבו אולי השלטונות האיטלקיים לחזק את עמדתם בלוב ולהדגיש מחדש את אופיה של איטליה כ"מעצמה מוסלמית". הסנוס עבר אל האניה "מאסאוא", שהיתה נוחה יותר, ולוי ביאנקיני הפגישו עם ד"ר הרטום, שנעשה אחר-כך לרופאו האישי. הקונסול (ברנאביי?) תבע מצידו נוכחותה של אניית-מלחמה איטלקית בג'דה. בהגיעו לג'דה נתקבל הסנוס על-ידי מלך הג'או, על-ידי הנכבדים הערביים המקומיים וכן על-ידי מיג'ור בריטי מן השירות הרפואי. לבסוף ליווה לוי ביאנקיני את הסנוס לירושלים, אף היא מקום מקודש למוסלמים, ושם שהה ימים מספר.²³⁹

ב-27 לספטמבר טילגרף שר-הימיה סאקי (Sechi) ללוי ביאנקיני והודיעו כי עליו להימנע מפנייה ישירה אל השלטונות האנגליים במה שנוגע לנסיעתו של הסנוס. וכן השאיר בידו את חופש-ההחלטה בענין סידורי שיבתו של הסנוס לבנגאזי, על סיפונה של ה"קואטית".²⁴⁰ יומיים לאחר מכן טילגרף לוי ביאנקיני מן ה"קואטית", העוגנת בפורט-סעיד, והודיע שהואיל והשלטונות האנגליים מסרבים להתיר לסנוס לנסוע לאלכסנדריה, יאריך זה את שהותו בירושלים. ביאנקיני ביקש הוראה להעביר את הסנוס אל סיפון האניה "קוארטו".²⁴¹ אבל ב-5 לאוקטובר טילגרף הש"ר סאקי, כי הוא מעדיף שביאנקיני ישלים את שליחותו הידועה, וכי הוא מאשר הפלגה עד בירות, "אם תעלה בקנה אחד עם השליחות".²⁴²

ב-7 לאוקטובר כתב ביאנקיני מפורט-סעיד לפרידנוואלד (הלה חזר באוגוסט 1919 לארצות-הברית) את הדברים הבאים:

"שבתי למצרים לאחר נסיעה ארוכה בים-סוף. דוקטור יקר, כמה ארוכה וקשה העבודה שיש לעשותה למען הציונות וכמה רבים המכשולים שעל דרכה. אבל אין דבר, ביחד נמשך, כתף אל כתף, ואנחנו — או מוטב לומר אתם — נצליה! מחר אסע לבנגאזי ומשם לטריפולי. יש להניח כי אסייר בים-התיכון, ואני אעשה כל מה שאוכל למען עמנו".²⁴³

מן המכתב הנ"ל יש להסיק כי לוי ביאנקיני התכוון להחזיר את הסנוס לבנגאזי, ורק לאחר מכן להתחיל בהפלגה הידועה. ואכן, ב-28 לאוקטובר היה בטריפולי עם ה"קואטית".²⁴⁴ אבל נראה שאותה הפלגה לא בוצעה מעולם, כי הרי שליחותו בים-התיכון ובים-סוף, בפיקוד ה"קואטית", נסתיימה בנובמבר 1919. המאורע הבולט ביותר של שליחות זו היה ליווי הסנוס בעלייתו לרגל לג'דה ולירושלים ובשיבתו לבנגאזי.²⁴⁵

מכל-מקום נראה שנודויו של לוי ביאנקיני באותה תקופה לא היו ידועים בבהירות אף לא למשרד-החוץ עצמו, כי ב-9 בדצמבר טילגרף שר-החוץ שאלוזה (Scialoja)²⁴⁶ מוועידת-השלום למשרד וביקש חדשות על לוי ביאנקיני, שעליו

"לא נודע עוד דבר" מיום הפליגו על סיפון ה"קואטית". שאלויה הזכיר כי לשליחותו של לוי ביאנקיני ישנן שלוש מטרות: "אחת מהן גלויה, והיא המסחרית, ושתיים סודיות — לקשור את הקהילות הספרדיות עם ארגון שמרכזו ברומא, ולאסוף ידיעות על העולם המוסלמי. התאחדות הספרדים נועדה לתפוס את מקומם של הארגונים היהודיים הגרמניים ולהתחרות עם האליאנס הצרפתית, למען הפק יתרון ניכר לתרבות האיטלקית וליחסים הכלכליים-המסחריים בכל המזרח". שאלויה הטעים, כי איטליה "נקטה קר-פעולה שזכה לאהדה מצד הציונים, אשר יכולתם הכלכלית והשפעתם המדינית אינן מוטלות עוד בספק". הידיעות על העולם המוסלמי התיינה בוודאי מועילות, בעיקר אם נביא בחשבון שהתסיסה הערבית עלולה להיות מופנית גם נגד איטליה במושבותיה המוסלמיות. שאלויה ביקש איפוא לדעת אילו הן תוצאותיה הראשונות של השליחות, או מה היו הסיבות להפסקתה.²⁴⁷

יש לתת את הדעת על כך שבמשרד-החוץ כבר ידעו להעריך נכונה את חשיבותה של הציונות, למרות דו"חותיו האנטי-ציוניים של טואוצי מירושלים.

בנובמבר 1919 חזר לוי ביאנקיני מהפלגתו על סיפונה של ה"קואטית", "עם סיום תקופת הפיקוד".²⁴⁸ להלן הופקד על ניהולה של ה"ריביסטה מאריטימה", בטאון הצי. בדצמבר 1919 הודיע טואוצי מירושלים למשרד-החוץ, כי ב-25 לדצמבר יפליג וייצמן מאלכסנדריה לטריאסטי בדרכו לפאריס וללונדון, וברצונו להיפגש בינואר עם לוי ביאנקיני.^{248*}

ב-9 לינואר ערך לוי ביאנקיני דו"ח מפורט על שליחותו, אלא שדו"ח זה לא הגיע לידינו. בתשובה לאותו הדו"ח שלח ניטי ב-20 לינואר מברק למשרד-החוץ ובו הביע את דעתו כי מן ההכרח להמריץ את פעולת איחוד הספרדים "ובאותו הזמן לייעל ולהמריץ יותר ויותר את המזכירות שכבר נוסדה ברומא". כן הוא מסכים עם הצעתו של לוי ביאנקיני לשוב לסייר בים-התיכון "מיד כאשר הדבר יתאפשר לו", ולהעניק להרטום אות-הצטיינות. אות-הצטיינות יש להעניק גם ללוי ביאנקיני, שלו "הזכות העיקרית להצלחת השליחות קודם בארץ-ישראל ואחר-כך בים-התיכון".²⁴⁹ ממברקו של ניטי ניתן ללמוד כי מזכירות היהודים הספרדיים כבר נוסדה ברומא, אבל אין בידינו שום ידיעות נוספות על פעילות זו.

הרעיון לנצל את אהדתם של יהודי הים-התיכון הלך וכבש תומכים, חרף התחלפותם של שריי-החוץ. ספורצה סבור היה כי היהודים עשויים להיות גורם "שאינו לבטל" למען התפשטותנו התרבותית והכלכלית בארצות-החוץ, ולפיכך תיכנן סידרת פעולות הקשורות לאותו ענין. אחת מהן היתה משיכתם של בני נוער יהודיים אל בתי-הספר האיטלקיים באיטליה עצמה ומחוצה לה. למטרה זו הוצע להתחיל בלימוד השפה העברית, כמקצוע בחירה, בבתי-הספר האיטלקיים באיסטמבול, כדי למשוך נוער יהודי מבתי-הספר הצרפתיים של "חברת כל ישראל חברים". יתר-על-כן, התכוונו לשכנע חלק מן הנוער להמשיך את לימודיו באיטליה, ובשביל אלה עסקו בארגון בית-מדרש לרבנים בפירנצי.²⁵⁰

בחורף 1919—1920 שהה לוי ביאנקיני ברומא, או לפחות באיטליה. ב-14 למאוס כתב כי הירצה באוניברסיטה היהודית ברומא (הכוונה לקהילה היהודית) — הערת המתרגם). וייצמן עשוי היה לעבור את וינציה בדרכו לארץ-ישראל, אבל הוא נסע

ישר לטריאָסט, בדרכו חזרה עמד לנסוע לארצות-הברית, ולוי ביאנקיני סבר כי מוטב ללוותו, "כדי לחזק את עמדתנו אצל שלושה וחצי מיליוני היהודים שם". ועוד הוסיף: "נראה לי כי בקיץ הבא אצטרך לבצע את סיורי ביס-התיכון באמצעותן של ספינות רגילות. קיבלתי מכתב מאיומיר מאת הקומנדאטור יאראק, המבקש ממני תמיכה ועצה. כתבתי לו על החוטים השונים שאני מחזיק ביד".²⁵¹

במכתב זה אנו מוצאים את הרמז הראשון לשליחותו הקרובה של לוי ביאנקיני למזרח — אותה שליחות שממנה לא שב עוד. מתוך המכתב אפשר להבין כי רעיון השליחות החדשה כבר לבש צורה של בקשה מפורשת ורשמית מצד משרד-החוץ אל הצי, להשאיל מחדש את המפקד. ואמנם ביאנקיני כותב, כי "ההודעה שנמסרה לו ברוב אדיבות" טרם מצאה כל הדי בחוגי הצי, אבל ידוע לו כי האדמיראל סאָקי כבר אישר את נתיב הסיור של הקיץ הבא "באמצעות הספינות הרגילות".

באביב 1920 שוב הטילו עליו לערוך סדרת הרצאות על דרכי הלחימה הימית בבית-הספר לפיקוד של הצבא המלכותי בטורינו.²⁵²

ב־14 לאפריל כתב שוב ספורציה לאדמיראל סאָקי בענין הפעולה בקרב היהודים הספרדיים, וב־26 לאותו חודש ענה לו שר-הימיה ביחס ל"חברת היהודים האיטלקיים" העומדת להיווסד, כי הוא יתמוך בפעולת הממשלה בחצי-האי ערב ובאסיה-הקטנה, "כדי להבטיח לאיטליה השתתפות, ואם אפשר השפעה מכרעת, בשטחי מסחר אחרים במזרח". עם זאת הניח סאָקי כי לוי ביאנקיני לא יוכל לקבל את התפקיד שספורציה הציע, בלא לגרום נזק להתקדמותו בצי, ה"מובטחת לו בהחלט". על-כן הציע סאָקי להעמיד לרשותו קציני-זוטרי יעיל ומוכשר, כדי שהוא עצמו יוכל להתפנות לאותה תכנית, "בה יש למשרד-החוץ ענין כה רב".²⁵³

בוועידת סאן רימו (אפריל 1920)

באותם הימים נפתחה ועידת סאן רימו,²⁵⁴ ונראה כי משרד-החוץ שלח לשם את לוי ביאנקיני כחבר המשלחת האיטלקית, המוכשר לקיים קשרים עם המשלחות הערביות.²⁵⁵

נוכחותו של לוי ביאנקיני בוועידת סאן רימו — נוכחות, שעליה אין בידנו שום תעודה מיוחדת — נרמזת במאמרו של אלכסנדר אהרונסון²⁵⁶ הכותב: "באיטליה עבד במחנה הציונים, עורר אותם להכרה יותר ברורה של חובתם לרעיונו, השפיע גם על ממשלתו לטובת תנועתנו, ובבוא היום הגדול של סאן-רימו מצאנו אותו שם על המשמר, עם בת-צחוקו המקסימה, עם עיניו הנוגות, עם אישיותו הכבירה.

מה שעשה עם גיטי, עם גאלי, עם כל המשלחת האיטלקית, עוד לא הגיעה השעה לפרסם: דברי ימי תנועתנו יכתבו, ובהם תמצא עבודת ביאנקיני את מקומה ושבתה".

גם לוי מזכירה את פעולתו של לוי ביאנקיני בסאן רימו.²⁵⁷

בימי ועידת סאן רימו הכין גאלי תזכיר מפורט בשביל משרד-החוץ בדבר שליחות חדשה במזרח. מטרתיה המוצעות היו רבות:

1) להגביר את התעמולה כדי להסביר את העמדה האיטלקית, העוינת למראית-

העין;

2) להשיג ידיעות כדי לעמוד על ההשפעה האמיתית של המדיניות האיטלקית וכדי להתנגד לאותם הגורמים המעוניינים לטפח רשמים בלתי-אוהדים לאיטליה; 3) לעקוב בקפדנות אחר ראשיתן של התנועות הפאן-מוסלמיות והפאן-ערביות; 4) לסייע למוסדות ולאנשים שכדאי לתמוך בהם.

לשם ביצוע שלוש הנקודות הראשונות, נראה כי המתאימים ביותר לכך היו לוי ביאנקיני והקומנדטור פאגו (Fago). לאחר שהזכיר את פועלו של לוי ביאנקיני בארץ-ישראל והפלגתו ביים-התיכון, ציין גאלי כי לפי שעה משמש האיש מנהל הירחון "ריביסטה מאריטימה". והוא מוסיף: "כרגע אין ברשותנו איש אחר המאחד בקרבנו אחריות, רצינות ונסיון מעמיק במזרח, ועם זאת הוא גם איש כבוד, כן ונאמן". מאותו תזכיר אנו גם למדים כי בלא כל הצלחה פנה ספורוצה לסאקי וביקש ממנו לקבל את לוי ביאנקיני לשם מילוי תפקיד, הקשור "קשר כלשהו עם אותו תפקיד, שצונן לעיל". גם לאגו (Lago) ביקש להעסיקו, כדי לארגן מחדש את היחסים עם יהודי המזרח. גאלי הציע להעמיד לרשות לוי ביאנקיני סכום של 10,000 פראנקים-זהב, להוצאות שירות-המודיעין, הוצאות צדקה ופעולות חדירה.

לפי ההצעה, על פאגו לפעול מאנקארה, בו בזמן שלוי ביאנקיני יפעל לאורך חוף אסיה-הקטנה עד ים מארמארה ואם נחוץ הדבר — עד הים-השחור.²⁵⁸

לאחר ימים מספר שוב ניסה ספורוצה את כוחו אצל שר-הימיה, כדי לשכנעו שיותר על לוי ביאנקיני. במכתבו הסביר ספורוצה כי השליחות התרחבה בינתיים בהרבה, כי מעוניינים לעקוב אחר התנועה הציונית והתנועה הפאן-ערבית ובדרך כלל אחרי כל התנועות המוסלמיות במזרח. לשליחות עדינה כל-כך מתאים המפקד לוי ביאנקיני במיוחד, בזכות העמדה שכבש לא רק אצל הציונים ואצל יהודי הים-התיכון, אלא גם אצל השלטונות הבריטיים ובעולם הערבי.

"לשם כך — ממשיך ספורוצה — היה עכשיו בכונתי לשלוח אותו לארץ-ישראל ולמצרים בתפקיד כבשנת 1918, הווה אומר בתור חבר בוועד-הצירים, העשוי להיות מרכז לשאיבת כל הידיעות המצויות על התנועה הערבית והמוסלמית, ועם זאת גם יחדש, אגב סיורים מתאימים, את היחסים עם היהודים הספרדיים".²⁵⁹

נראה שסאקי לא יכול היה עוד לסרב ועל-כן הסכים, אם כי לא ברצון. לאחר שהזכיר לספורוצה שעל לוי ביאנקיני לקיים בטורינו, בין ה-21 למאי וה-24 ליוני, קורס על תורת הלחימה, הביע סאקי את שמחתו על כי יוכל בכל-זאת לספק את דרישתו של שר-החוק, אף-על-פי שהדבר דומה, לרידו, "לעקירת שן"; מכל-מקום, על לוי ביאנקיני להמשיך מרחוק לנהל את ירחון הצי.²⁶⁰

פאטארנו (Paternò),²⁶¹ שקיבל, כנראה, הודעה על תכנית שליחותו החדשה של לוי ביאנקיני — שלח בינתיים מדמשק חוות-דעת שלילית למדי, בטענה כי הציונות מאחדת את כל עמי המזרח במאמץ למנוע את הקמתה של המדינה היהודית. על-כן מענינה של איטליה הוא, להימנע מלקחת בה חלק פעיל. ייתכן כי אנגליה סופה לזנוח את התנועה הציונית, והרי צרפת היא ממילא אנטי-ציונית. וכן הוסיף:

"ארשה לעצמי להציע לכבודו, כי בהתאם לכך יסדיר את פעולתו של המפקד לוי ביאנקיני; הייתי רוצה לראותו כאן בהקדם האפשרי בתור סוכן-נוסע מטעם העולם המסחרי היהודי באיטליה ולא בתור קצין-צי. מעובדה זו בוודאי יפיקו

הציונים תועלת מדינית בטוחה, אבל ספק אם אפשר יהיה לומר אותו הדבר על האינטרסים של איטליה באזורים הגדונים".²⁶²

שליחותו האחרונה של לוי ביאנקיני לארץ-ישראל ולמזרח (יולי-אוגוסט 1920)

למרות התנגדותו של פאטארנו, שעליה נודע ללוי ביאנקיני, אורגנה השליחות, וב-23 ליולי 1920 עזב לוי ביאנקיני את רומא בדרכו לנאפולי, משם עמד להפליג למצרים.²⁶³

בבואו למצרים שהה לוי ביאנקיני באלכסנדריה עד ל-2 לאוגוסט, ואז עבר לקהיר; בכל מקום נתקבל באדיבות רבה אצל ידידיו, אם כי רובם בילו אז חופשה באירופה. בתכניתו היה לנסוע בערב ה-5 לאוגוסט לארץ-הקודש, שבה היו צפויות לו "טרדות רבות". היה בדעתו להמשיך מיד מכאן לדמשק, לחזור לאיסטמבול ב-27 לחודש, לנסוע שוב לקהיר בסוף ספטמבר ולאיטליה — בסוף אוקטובר.²⁶⁴ תאריכים אלה מתאשרים גם על-ידי מברקו של נאגרוטו קאמפיאזו אל ספורצה, מיום ה-5 לאוגוסט; לפי המברק הנה התכוון לוי ביאנקיני לצאת למחרת היום מקהיר לירושלים ולהמשיך אחר-כך לדמשק, אם תנאי-התחבורה יאפשרו זאת.²⁶⁵

ב-10 לאוגוסט נמצא לוי ביאנקיני בירושלים, בדרכו לדמשק ולאיסטמבול, כפי שצויין. הוא מקבל הזמנות ואותות-אהדה מצד בני דתו ומטעים כי המצב השתפר בהרבה ואין עוד כל סכנה תלויה באויר.²⁶⁶

על רשמיו מארץ-ישראל הגיעו לידנו דו"חות אחדים, כתובים במו ידו, שנשלחו למשרד-החוץ ברומא ושהגיעו לשם לאחר מותו. באחד מדו"חות אלה, המשתרע על גבי תשעה עמודים, דן ביאנקיני בבעיות ארץ-ישראל והציונות, מבחינה ארגונית ואישית; בסוף הדו"ח ניתנים סיכום ותצפיות מענינים ביותר. להלן נמסור תקציר הערכותיו:

הנציב העליון (סר הרברט סמואל) נהנה מאהדת הציונים. הוא כבש את לב הגורמים היהודיים החרדים וגם הבריטים רוחשים לו אמון מלא.²⁶⁷

הנוצרים מסתייגים ממנו קמעה, לפי שהם חוששים שהוא ציוני מדי. הגורמים הערבים הקיצוניים מדוכאים מחמת נפילתו של פייצל, הם מופתעים מהצלחת הצרפתים וכן מהצלחתם הבלתי-ישירה של הציונים. אחדים מן המתנגדים הנוקשים ביותר העבירו לממשלה פטיציה ובה ביקשו להתערב למען יצירת יחסים טובים עם הציונים. כמה שיכים מעבר-הירדן באו לברך את הנציב העליון, ואומרים שבחורן נוטים ראשי הערבים לחתום על הסכמים עם הציונים בחסותו של הנציב, והם היו רואים בעין יפה את השלטון הבריטי גם דרומה מקו-הרוחב של צור. הערבים מעריצים את יוקרתו של הנציב העליון, את מתינותו ואת שלוותו. לעומת זאת ייתכן שהיהודים הקיצוניים יעלו דרישות מופרזות והם עלולים לגרום לו טרדות מסוימות, אך לעת-עתה מצהירים הכל כי מוכנים לתמוך בו.

להלן מצביע לוי ביאנקיני על הדעה הרוחצת כי למרות אנטי-ציונותם של השלטונות הצבאיים הבריטיים אפשר היה למנוע את טבח היהודים שאירע לאחרונה, אילו גם עתה, כבשנה שעברה, הורחק ז'בוטינסקי על-ידי ועד-הצירים "מכל פעילות

מתגרה". סיכויי הפעילות הציונית הם מצוננים ותנאי הצלחתה טובים מאד, אלא שלציונים חסרים: ארגון, אנשים וכסף.

ביחס לארגון מזכיר ביאנקיני את תוצאות הוועידה (הציונית) של לונדון, שנשתיימה ב-22 ליולי, בה התקיפו נציגי העובדים, חברי "פועלי ציון", את וייצמן, דרשו להלאים את הקרקע וטענו, כי יש למנוע כל השתתפות של הון פרטי. האמריקאים נמנעו מלתמוך בווייצמן ובסופו של דבר הוסמכו וייצמן, סוקולוב ובראנדייס לפעול כראות-עיניהם, כדי למנות את האנשים המתאימים ביותר בארץ לניהול כספי התנועה הציונית. בראנדייס בא לארץ לחודש אחד בלבד, סוקולוב למשך זמן קצר, ווייצמן היה עייף ומדוכא.

אשר לגורם האנושי, סבורים היו שהאמריקאים יעמידו את צוות המנהיגות הציונית, אך לא כך היה הדבר למעשה. בעיית העליה היהודית היא טראגית. מביאים לארץ יהודים שחיהם בסכנה, וממילא "מייבאים" יסודות בעלי ערך נחות, מבחינה אנושית וחמרית. לפיכך — ההוצאות גדולות והתמורה מועטה. הנציב העליון תובע כי התנועה תערוב ב-1,000 לירות סטרלינג לכל משפחה, כמחיר נסיעה ואחזקה למשך שנה. "אם נניה כי לאחר שנה לא יהיה העולה מסוגל לעבד את הקרקע או לבנות בנינים, ועל-כן ימשיך להיות גורם נתמך, הרי נקל להבין מדוע העליה מועטה ביותר, או מדוע הולכת התנועה לקראת פשיטת-רגל גמורה".

להלן דן לוי ביאנקיני בקשיים הכספיים, ועובר להציע את סיכומו. "הבית הלאומי" לא יוגשם אלא "בשיטות שונות מאלה הנהוגות עתה, בשיטות המבוססות על הלב ועל הזרוע ולא על הכסף; המבוססות על הקרבת החיים והנחיות, ולא על תרומות פרטיות קטנות, בלא כל השתתפות אישית נוספת. כדי שהציונות תפתח לעבר השקפה זו היה צורך בנסיון של שנים רבות, בשיטות הנוכחיות ובכשלונן. הנני בדעה כי אין כל אפשרות להקים ממשל ציוני, ולא-כל-שכן ממלכה יהודית — דבר הנשמע כלעג אכזרי. אנגליה מחזיקה בידיה את כל החוטים... מי שחושש מפני הציונות, יכול להירגע; הציונות, בטרם תהווה סכנה לאחרים, חייבת להפסיק להיות סכנה לעצמה ולהיטהר מגוזמות, מחוצפה, מקיצוניות...

"דעת הכל היא, שקיימות אפשרויות גדולות להגיע למונופולין של ספנותנו על העברת העולים לארץ-ישראל ולפתח פעילות מסחרית רבה אתה ועם המזרח".²⁶⁸ כמה הערות של לוי ביאנקיני קולעות ביותר, כגון זו המציינת כי הצלחת הציונות בארץ קשורה במישרין עם השיבה לאדמה ולעבודת-הכפיים. מאידך, לא ראה איוה מניע מוסרי כביר צפון בתנועה הציונית ואיוה עתיד נכון לה — מעבר למוזימות הכיתתיות הזעירות, הקטנוניות היומיומית והקשיים האובייקטיביים. כן לא צדק בזקפו על חשבון ז'בוטינסקי את האחריות למהומות של שנת 1920, שהיו להן גורמים אחרים לגמרי.

ב-15 לאוגוסט שלח לוי ביאנקיני דו"ח אחר, קצר יותר, הן בארגון שליחותו. הוא הציע שפאטאָרנו (כפי הנראה כבר נפגש אתו בינתיים) יסע לתקופה של עשרים-שלושים יום לירושלים ומכאן למצרים; לאחר-מכן ימשיך לג'דה כדי למסור את כתב-האמנתו כציר אצל המלך חוסיין. פאטאָרנו היה ממונה על הקונסוליות האיטלקיות בדמשק (שם קבע מושבו), ירושלים, חלב, חיפה וג'דה. מג'דה יסע

פאטאָרנו לבגדד, יקשור קשרים עם קאלקוטה, בומביי וטהראן, ובאוקטובר ישוב לדמשק. שוב יבוא לירושלים ולמצרים, כדי להיפגש עם לוי ביאנקיני, אשר יספיק לבקר בינתיים באדאליה, ברודוס, באיזמיר ובאיסטמבול. במחצית נובמבר ישוב פאטאָרנו לג'דה, ימשיך לאריטריאה וישוב לירושלים לחג-המולד. תכנית זו אמורה היתה להשיג את היתרונות הבאים: לספק מבט כולל על כל צדדיה של התנועה הפאן-ערבית; לחזות דעה בהסתמך על האישים שאתם ייפגשו; לאמץ את הקשרים בין כל הנציגים המדיניים של איטליה באיזור.²⁶⁹

הסיבות שהגיעו את ביאנקיני להציע לפאטאָרנו נסיעה כה חשובה נרמזות במברק שפאטאָרנו שלח אותו יום למשרד ובו ביקש אישור נסיעתו לירושלים, כפי שהציע לוי ביאנקיני וכפי שנראה לו עצמו, כדי לבחון את נקודת-ראותו של לוי ביאנקיני, "שאתו אינני תמים-דעים וכדי להיוועץ עם טואוצ'י".²⁷⁰

נראה לנו, איפוא, כי הצעתו של לוי ביאנקיני צצה בעקבות פגישתו עם פאטאָרנו בדמשק — פגישה בה התנגשו דעותיהם, הן על-אודות הציונות והן, כנראה, גם על התנועה הפאן-ערבית. ייתכן כי לוי ביאנקיני סבור היה, שהצורה הטובה ביותר לשכנע את פאטאָרנו היא להפגישו פנים אל פנים עם המצב בארצות הערביות, שעליהן היה ממונה. אבל ספורצה התנגד לנסיעה המוצעת.²⁷¹

לרוע המזל לא נודמנה עוד ללוי ביאנקיני האפשרות להוכיח לפאטאָרנו את נכונות דעותיו. בדרכו מדמשק לירושלים, ב-20 לאוגוסט, נרצה לוי ביאנקיני בידי ערבי.

על מותו של לוי ביאנקיני חסרים פרטים מדויקים, או גרסה רשמית. סטורס טוען בספרו, כי המפקד האיטלקי נמצא לבוש מדים ברכבת שהמורדים תקפו אותה, והרגוהו כיון שחשבוהו לקצין צרפתי.²⁷²

גירסה שונה לחלוטין ניתנה בחוברת שנדפסה לזכרו ולכבודו, ובה נאמר שכנופיית מורדים מחורן תקפה ב-20 לאוגוסט 1920 רכבת בתחנת חירבת-אָל-גאזאלה שבקו חיפה—בירות, ובה נסע לוי ביאנקיני. לאחר שניצל מן הטבח מצא המפקד מקלט בקירבת התחנה, אך נאלץ לעזוב את מקלטו מחמת לחצו של סַבַּל מקומי, אעוואד אל מצרי, שביקש, כביכול, לארחו בביתו שבכפר הסמוך לגאזאלה. המפקד לא יכול היה להמשיך באותה רכבת, שיצאה בשעות שלאחר-הצהרים; הוא נרצח למחרת היום בידי אותו סַבַּל שלטש עיניו לסכום כסף גדול, שלוי ביאנקיני נשא אתו.²⁷³ גירסה דומה מאד נמסרה לכותב שורות אלה מפיו של האדמירל מורי-אובאלדיני. מורי-אובאלדיני, שהיה בחופשה מאנייתו שעגנה בפורט-סעיד, נסע לירושלים ופגש כאן את לוי ביאנקיני במלון אלבני. מירושלים נסע מורי-אובאלדיני לדמשק יחד עם לוי ביאנקיני, שאמר לו כי עליו לקשור קשרים עם הקהילות היהודיות, וכי בשלח לארץ-ישראל, כדי לשלב את האינטרסים האיטלקיים בתוך התנועה הציונית. באותה תקופה היתה רווחת הדעה כי לוי ביאנקיני יש לו סיכויים להיות פעם "מלך" המדינה היהודית, העתידה לקום בארץ-ישראל תחת הסותה של אנגליה.

לאחר שלושת ימי שהות בדמשק החליט לוי ביאנקיני להמשיך את דרכו לבירות והזמין את מורי-אובאלדיני לבוא אתו, אך זה נאלץ לדחות את ההצעה.²⁷⁴ לאחר שלושת ימי השהות בבירות חזר לוי ביאנקיני, אבל בדרך בין דמשק לחיפה, באיזור

דהרה, הותקפה הרכבת, שבה נמצאו גם נציגי הממשלה הסורית אשר נתמנו על-ידי הצרפתים בדמשק. הללו, שהיו בדרכם להיפגש עם שליחי האמיר פייצל, נטבחו בו במקום.

אל לוי ביאנקיני התלווה קאראביניירה מן המשמר בירושלים, ששימש רץ ובלדר בין פאטאָרנו וטואוּצי. כיון שלא מצא מקום לינה, נפרד המפקד מן החייל ונתארח אצל ערבי מקומי. עד לחודש אוקטובר אי-אפשר היה להשיג פרטים מדויקים על מה שקרה בבית הערבי; אבל הרוצח נתגלה לבסוף הודות לעדותו של החייל. הערבי הספיק בינתיים לקבור במקום אחר את גופתו של המפקד, אבל במהלך העברת הגופה נפלה טבעת-הנישואין, בה היה חרות תאריך החתונה, וכך נתאפשר זיהוי הגוויה. הערבי הוצא להורג ביריה.²⁷⁵

גם העתונים האיטלקיים סיפקו באותה תקופה ידיעות גרובות, אם כי בדרך כלל בלתי-מדויקות, על מותו של לוי ביאנקיני. ה"ג'ורנאלה ד'איטליה" כתב, שלוי ביאנקיני נרצח, אולי מחמת טעות, בהתקפה שכוונה נגד ראש-הממשלה ונגד נשיא מועצת-המדינה של דמשק, שנסעו לדרגה (הכוונה, כנראה, לדהרה) יחד עם קצינים צרפתיים. הקאראביניירה האיטלקי, שאף הוא לבש מדיום, לא נרצח, אבל נחטפה ממנו מזוודתו הדיפלומאטית.²⁷⁶

מצד המשפחה החלו מיד חיפושים קדחתניים. אבל גם לאחר שבועיים טרם היה בידי פאטאָרנו לספק את הידיעות המבוקשות, הואיל ו"השליחים שנשלחו הן מחיפה והן מכאן כדי למצוא את המפקד לוי ביאנקיני, לא חזרו עדיין". הוא הזכיר את פעולות הגרילה שהפכו את התקשורת עם בירות לבלתי-בטוחה.²⁷⁷

חודש לאחר הירצחו של המפקד עדיין לא קיבלה המשפחה ידיעות ברורות, ולאטס (Lattes) ביקש מווייצמן להתערב אצל סר הרברט סמואל שיגביר את החיפושים ויודיע על תוצאותיהם.²⁷⁸

הקולונל לוי ביאנקיני, אחי המפקד, הגיע בעצמו למקום-המעשה כדי לאסוף ידיעות. ב-17 לדצמבר הודיע טואוּצי לפאטאָרנו, כי דיבר עם המזכיר האזרחי של הנציב העליון, וינדהאם דיס (Wyndham Deedes), והעביר אליו ידיעות שהקולונל לוי ביאנקיני הביא עמו מדמשק על מות המפקד.²⁷⁹

הודות לחקירתו של הקולונל אפילי לוי ביאנקיני נמצאה הגוויה בקירבת מקום הרצח. גופת המפקד הועברה לטורינו ונקברה שם ב-21 לאוגוסט 1921, במלאות שנה להסתלקותו.²⁸⁰

סיכום

עם מותו של המפקד לוי ביאנקיני נעלמה מבמתו המדינית של המזרח-התיכון דמות ראשונה-במעלה — דמותו של איש אשר שירת בנאמנות שווה את העם היהודי ואת איטליה.

על הציונים של אותה תקופה השרה לוי ביאנקיני קצת חוש-המציאות, קצת הבחנה דקה וקצת תרבות מערבית; הווה אומר, אותן התכונות שהיו חסרות לרבים מהם. לעתים קרובות מתח בקורת על מנהיגי הציונות ואולי בגללה נגזרה עליו השתיקה, בה כיסו רבים מכותבי תולדות הציונות את פעילותו של המפקד. ואולם מספר ניכר

של דעותיו הוכחו כנכונות והן אקטואליות עד עצם היום הזה: דרך משל, רצונו להגיע להערכה נכונה של היהדות הספרדית. כן נזכיר בהקשר זה את מכתבו האחרון מירושלים, בו כתב שה"בית הלאומי" יקום רק הודות לשיטות המבוססות "על הלב והזרוע ולא על הכסף", ורק הודות להגשמה אישית. האם נוכל לומר כי שגה, לאור תולדות ישראל בעשרות השנים האחרונות?

היה זה טבעי בהחלט שבמשך תקופת השתתפותו בוועד־הצירים בארץ־ישראל גמסר לו התפקיד של קיום הקשרים עם השלטונות הצבאיים הבריטיים מזה ועם הערבים, מזה. הבריטים היו היחידים בארץ, שבידיהם היה אז כוח מאורגן ומכאן ההכרח, בעיני לוי ביאנקיני, לאמץ את הקשרים אתם. הוא לא היסס לפנות אל גנרל אלנבי, כל־אימת שחומרת המצב דרשה זאת.

אשר לערבים, הרי נראה כי ידיעותיו בעניני המזרח בכלל הקלו עליו את הבנת הבעיה המקומית. הוא אמנם תבע תמיד הבנה הדדית בין הערבים והיהודים, ועם זאת היה גם מציאותי דיו והבין במלואן את הסכנות התלויות ועומדות. כדי להילחם בסכנות אלה ארגן שירות־מודיעין מצוין, והודות לפעולתו נמנעו מעשי־הטבח שהיו צפויים בתקופת מארס־אפריל 1919. מכאן אפשר להבין מדוע חזר וייצמן ופנה אליו, כאשר ביקש שוב לבוא במגע עם האמיר פייצל, במאי 1919.

משרד־החוץ האיטלקי השתמש בלוי ביאנקיני כדי לגסות להחדיר את האינטרסים האיטלקיים לתוך הציונות, אך גם כדי להשלים את מעשה ההתקרבות אל הסנוס של לוב וכדי לאסוף ידיעות מודיקות על התנועה הפאן־ערבית. אכן, שליחות רשמית אחרונה זו נפסקה לפתע עם מותו הטראגי של המפקד.

יתר־על־כן, באמצעותו של המפקד ביקשו לבצע את רעיון ההתקרבות אל היהודים הספרדיים — רעיון אשר הוסיף להיות במשך שנים רבות אחד מרעיונות־היסוד של מדיניות־החוץ האיטלקית באגן הים־התיכון. אלא שאחר־כך חסרה היתה אישיות דומה לאישיותו של לוי ביאנקיני כדי להביא פעולה זו לידי השלמתה.

חוסר־הבהירות של המדיניות האיטלקית לגבי הציונות בולט היה לעיני לוי ביאנקיני, כי ליקוי זה השפיע במישרים על תנאי עבודתו בארץ־ישראל. אך באצילותו ובאומץ־לבו ידע תמיד לשמור אמונים הן למדים שלבש והן לעם היהודי שחש את עצמו כחלק ממנו.

ככשרון יוצא־מן־הכלל ידע לוי ביאנקיני להתמצא ולנווט את עצמו בתוך תסבוכת זו של קשרים שבין עמים ומדינות, אשר איפיינה את ארץ־ישראל בין השנים 1918 ו־1920, ובכל מקום יוצר היה סביבו אוירה של אהדה. גאלי היטיב לתארן בדו"ח שלו משנת 1920:

"בזמן קצר ידע לכבוש עמדה מצוינת, כשהוא נהנה במידה שנה מהערכתם של היהודים, הערבים והנוצרים. הצעותיו מצאו אוזן קשבת גם אצל האנגלים ובעיקר בזכותו נמנעו אשתקד מעשי־טבח, שוועד־הצירים לא הצליח למנוע השנה, בתנאים הרבה יותר קלים. יחסיו עם הפאטריארך הלאטיני, עם 'שומר ארץ־הקודש' וכמובן גם עם הציר נאגרוטו ועם השלטונות המצריים, היו תמיד לבביים ביותר. גם מקורות ואישים אחרים, מלבד הגנרל אלנבי, ראו את פעולתו של קצין איטלקי זה כשופעת מתינות, איוון ורוח איטלקית עילאית".²⁸¹

פעולתו לטובת הציונות ולטובת איטליה היתה זמן רב מדי בלתי-ידועה לציבור : מי יתן ותרומה צנועה זו תצליח לפזר את ערפילי השיכחה ולהזכיר לדורנו את דמותו היפה של המפקד לוי ביאנקיני.

הערות

* בין הארכיונים השונים שנבדקו, נזכיר קודם-כל את הארכיון ההיסטורי של משרד-החוץ האיטלקי (להלן Asme) ברומא ; הארכיון הבריטי בלונדון (Public Record Office) ; הארכיון הציוני המרכזי (אצ"מ) בירושלים ; ארכיון אהרונסון בזכרון-יעקב ; ארכיון משרד-הימיה ברומא ; הארכיון הציוני בניו-יורק ; וחליפת-המכתבים הפרטית של לוי ביאנקיני ברומא (להלן ניירות ל-ב.).

תודתנו נתונה למנהלי הארכיונים האלה ; לפרופ' מ. טוסקאנו ז"ל ; לד"ר מ. וריטה ; לעו"ד ח"כ אברמוב (יומנו של אהרונסון) ; לגב' רגינה סוריה ולגב' אנג'לה ביאנקיני (בנותיו של לוי ביאנקיני) ; לאדמירל מורי-אובלדיני ; לעו"ד אנג'לו סולס ; למר רוברט סאלד ולגב' דה-סולה פול (De Sola-Pool), שהעמידו לרשותי חומר תיעודי וזכרונות אישיים מועילים ביותר, וכן ליוזמי "פרס ארלוזרוב" שהקלו על ביצוע עבודה זו. תודה מיוחדת נתונה לד"ר ש. נכון ולקרן מאיר ממילאנו אשר סייעו רבות לפרסום המאמר.

נבדקו פרסומים רבים, מהם נצטט כאן את העיקריים בלבד. קודם-כל נזכיר את מאמרו היסודי של פ. מנוצ'אל, "הבעיה הארצישראלית בדיפלומאטיה האיטלקית בשנות 1916—1920", שיבת ציון, ד', ירושלים, 1956. מנואל מתבסס אמנם אך ורק על ארכיוני משרד-החוץ האיטלקי. לתולדות הדיפלומאטיה האיטלקית באותה תקופה חשובים במיוחד שני כרכי ספרו של הפרופ' מ. טוסקאנו (Toscano), "חווה לונדון", בולוניה, 1934, ו"הסכמי סאן ג'ובאני די מוריאנה" (Gli accordi di San Giovanni di Moriana), מילאנו, 1936. כן מועיל האוסף "תעודות דיפלומאטיות איטלקיות" (Documenti Diplomatici Italiani), סידרה ששית, כרך א', רומא, 1956, ו"תעודות דיפלומאטיות למען השלום במזרח" (Documenti diplomatici per la pace orientale), בהוצאת א. ג'אניני (Giannini).

על חיל-המשלוח האיטלקי בארץ-ישראל, ראה ג'. פאסאנטי, "בארץ-ישראל ובסוריה בזמן מלחמת-העולם הראשונה ולאחריה" (In Palestina e in Siria durante e Dopo la grande guerra), מילאנו, 1932, ופ. מאראביניה, "האיטלקים במזרח-הבאלקאנים, ברוסיה ובארץ-ישראל, 1915—1919" (Gli Italiani nell'oriente Balcanico, in Russia e in Palestina), רומא, 1923. על הציונות ועל בעיית המזרח ראה קודם-כל הספר החשוב : Palestine, — a study of jewish, arab and british policies ; Esco, New Haven, 1947, של ח. וייצמן, "מסה ומעש" וכן "תולדות הציונות" של נ. סוקולוב, כרך ב', לונדון, 1918. על תולדות הצהרת באלפור, ראה ל. סטיין (Stein), The Balfour

Declaration, לונדון, 1961, ונ. מ. גלבר, "הצהרת באלפור ותולדותיה", ירושלים. לענין הקשרים בין יהודים וערבים בארץ, ראה ספרו החשוב של א. כהן, "ישראל והעולם הערבי", מרחביה, 1964. שמו של המפקד לוי ביאנקיני נזכר בפרסומים רבים, אבל בדרך כלל רק במקוטע ולעתים קרובות באופן בלתי־מדויק. נזכיר קודם־כל את החוברת Angelo Levi-Bianchini, In Memoriam, Teramo, 1926 ובה הקדמה מאת האדמיראל סֶאֶקִי (Sechi); מאמרו של אלכסנדר אהרונסון, שהופיע ב־1920 בעתון היומי הארצי־ישראלי "דואר היום", ושהובא בכתב־העת "במערכה", בהוצאת הוועד המרכזי של הסתדרות בני בנימין; מאמרו של דוד תדהר, באנציקלופדיה לחלוצי הישוב, כרך א', מלא אהדה אך בלתי־מדויק. וייצמן מקדיש משפט אחד ללוי ביאנקיני, בספרו המצוטט לעיל; כך נוהגים גם מושלה הבריטי של ירושלים, ר. סטורס (Storrs), ב־Orientations, לונדון, 1945; הקונסול האיטלקי קארלו גאלי ב־Sansoni, Diarii e Lettere, 1951; א. ליבנה ב־"גילי"; ובוטינסקי, בזכרונותיו; ראה גם R. Meinertzhagen, Middle East Diary, 1917—1956, London, 1959; A. L. Levin, Vision, A biography of Harry Friedenwald, Baltimore, 1964 (האחרון בעיקר לגבי התקופה של ראשית שנת 1919), וכן Robert Szold, Dott, Harry Friedenwald, Galaxy of American Rishonim, N. Y., 1962 (לגבי אותה תקופה).

1. אנג'לו לוי ביאנקיני נולד בוויניציה ב־4 בפברואר 1877. הוא סיים לימודיו כקצין האקדמיה הימית בליוורנו בשנת 1894. זכה בציון לשבח בעת היותו קצין־קשר על האניה האמריקאנית "Celtic" לאחר רעידת־האדמה של 1908 בסיציליה ובקאלאבריה. בפברואר 1911 צורף למטה הפיקוד העליון של הימיה. השתתף במלחמה בלוב וב־1911 קיבל את הפיקוד על ספינת־טורפדו. הוא נתבקש ל־ירצות סדרת הרצאות על היסטוריה ימית. ב־1912 קיבל את הפיקוד על האניה "Capitano Verri", ששטה בימ־סוף. לאחר מכן חזר להוראה באקדמיה הימית ובבית־הספר בטורינו. השתתף במלחמת־העולם הראשונה בתור מפקד המשחתת "Fuciliere" וזכה לאות־הצטיינות־הכסף. במאי 1916 מונה "קאפיטן של פרגאטה" ושימש כמישנה לרב־החובל על סיפון ה־"Andrea Doria", ביוני 1917 נקרא למשרד־הימיה למחלקת־המחקר. לוי ביאנקיני שירת אפוא במשרד־הימיה, כאשר נקרא למלא שליחות במזרח, מטעם משרד־החוץ.
2. ראה מ. טוסקאנו, "חווה לונדון".
3. ראה מ. טוסקאנו, "הסכמי סאן ג'ובאני די מוריאנה".
4. ראה מ. מאראביניה, "האיטלקים במזרח הבאלקאני, ברוסיה ובארץ־ישראל, 1915—1919", ע' 131. על חילה־משלוח ראה גם: ג'. פאסאנט, "בארץ־ישראל ובטוריה במלחמת־העולם הראשונה", מילאנו, 1932. הגנרל אֶדמונד ה. ה. אלנבי היה ראש המטה הכללי של כוחות הבריית בארץ־ישראל מיוני 1917 ועד לשנת 1919, ולאחר מכן מונה נציב עליון במצרים.
5. Asme, צרור 1564 — מזכר של גאלי מ־3 ליולי 1919.
6. ר' משרד־החוץ האיטלקי, "תעודות דיפלומאטיות איטלקיות", סדרה שישית, כרך א', מס' 60, ע' 29; מס' 607, ע' 332. המארכיו אנטוניו מלי לופי די סוראניה קיבל תואר של נספח צבאי בירושלים.

7. ע' ל. שטיין, "הצהרת באלפור", ע' 413—415; נ. מ. גלבר, "הצהרת באלפור ותולדותיה", ע' 87. פרטי ביקורו של סוקולוב ברומא כפי שניתנו אצל שטיין וגלבר אינם מדויקים די־צרכם.
8. Asme — צרור 186 — תזכיר מאגנוזי לסונינו מ־25 לפברואר 1918.
9. על ישיבה זו של ועד הצירים ראה אצ"מ 483 — פרטיכל ראשון של הוועד מ־11.3.1918. השתתפו בישיבה: חיים וייצמן; יוסף קוואן (Cowan); דוד אדר; ליאון סימון; סילוון לוי; י. מ. זיף; המייג'ור וו. אורמסבי־גור (W. Ormsby-Gore) והקאפיטן ג'ימס דה־רוטשליד. גם אהרון אהרונסון נמצא ברומא, עם משלחת הוועד. אנג'לו סרני נולד ברומא ב־14.2.1862, וכיהן כיו"ר הקהילה היהודית ברומא מ־1896 ועד ל־1931. מיום היווסדה ב־1911, היה יו"ר מועצת הקהילות היהודיות באיטליה, שהפכה לאחר מכן להתאחדות הקהילות. מ־1905 עד 1925 היה חבר מועצת עיריית רומא. נפטר ב־1936 (ראה ו. א. מילאנו, *Rassegna mensile di Israel*, כרך 11, מס' 3, נובמבר 1936).
10. Asme — צרור 186 — מכתב אימפריאלי לסוקולוב מ־9.5.1918. ראה גם אצ"מ 2040. המכתב מוכא גם ב־"History of Zionism" של סוקולוב, כרך 2, ע' 129.
11. Asme — צרור 186 — מכתב סודי ביותר של נאגרוטו קאמביאזו אל סונינו, מקהיר, מ־14.5.1918, מס' 1210—178; הגיע ב־20.6.1918. הערת־שוליים: "גאלי 20.6 ללונדון, פאריס, ואשינגטון". לאצארו נאגרוטו קאמביאזו היה נציג דיפלומאטי וקונסול כללי בקהיר.
12. אצ"מ 2040 — מברק סוקולוב מלונדון לסרני, מ־28.5.1918.
13. Asme — צרור 187 — פתק בכתב־ידו של גאלי מ־26.4.1918. קארלו גאלי נתמנה ב־1905 לקונסוליה הכללית בטריאסטי, וב־1911 נשלח לטריפולי. אחר־כך הוטלו עליו שליחויות שונות, עד שחזר ב־1918 למשרד־החוץ, שבו שירת עד ל־18 לינואר 1919, כאשר הועבר לפאריס, למשלחת שליד ועידת־השלום. ברומא עסק בעניני ארץ־ישראל והציונות וגם בפאריס המשיך לעסוק בבעיות המזרח־התיכון. ראה ק. גאלי, "יומנים ומכתבים". עו"ד אנג'לס סולם, שכבר היה ידוע כציוני פעיל בווינציה, היה לויטנאנט בחיל־ההנדסה ולעתים מזומנות היה נקרא לרומא להתייעצות במשרד־החוץ.
14. Asme — צרור 186 — מכתב של סולם מאסטי לגאלי, מ־2.5.1918.
15. Asme — צרור 186 — מכתב של סולם מפורטוטולי (רוביגו) לגאלי, מ־12.5.1918.
16. השווה גאלי, כנ"ל, ע' 303.
17. Asme — צרור 186 — מברק סולם מפורטוטולי לגאלי, מ־6.6.1918.
18. Asme — צרור 186 — מכתב סולם לגאלי מ־6.6.1918.
19. לואיס ד. ברנדייס, ידידו האישי של הנשיא וילסון, היה יו"ר הוועד הציוני הזמני בארצות־הברית; לאחר מכן נתמנה לשופט עליון.
20. Asme — צרור 186 — מברק סונינו לוואשינגטון מ־17.6.1918, מס' 685.
21. Asme — צרור 186 — מברק אימפריאלי לסונינו, מלונדון, מ־25.6.1918, מס' 143—574.
22. Asme — צרור 186 — פתק של מאגנוזי מ־27.6.1918.
23. Asme — צרור 186 — תזכיר לשר, מאת מאגנוזי, מ־27.6.1918. בתזכיר מוסר מאגנוזי גם את בקשתו של סרני להתקבל אצל סונינו, יחד עם שני הצירים, כמחוזות־גמוסין.

- הערת-שוליים "אצל מ. בורסארצ'לי". סונינו סירב לקבל אותם, אך כעבור כמה ימים נתקבלו סרני ושני הצירים על-ידי בורסארצ'לי (ראה להלן). בנוסף לסכום שמסר סרני (54,000 לירות איטלקיות) העניק גם משרד-החוץ סכום של 500 סטרלינג; עם סיום עבודת המשלחת הוסיף מענק שני בסך 100 סטרלינג (ראה דו"ח של גאלי לשר סונינו מ-18.6.1918 המצוטט להלן).
24. Asme — צרור 186 — מברק של סונינו לשר-הימיה מ-28.6.1918, מס' 9326. נראה כי בינתיים הגיע לרומא מכתבו של סולם לגאלי מ-26.6.1918 (ראה Asme — צרור 186). במכתב זה הודיע סולם, כי לא הוא ולא סרני הצליחו למצוא טכנאי השקיה, גם לא פרופסור לאוניברסיטה. על-כן הוא חוזר ומציע את מועמדותו של לוי ביאנקיני ושל הרטום. על לוי ביאנקיני הוא כותב בין השאר: "השכלתו הרחבה — ולא רק בשטח מקצועות הים — וכן כושר הסתגלותו, התפקידים אשר מילא במשך זמן רב, ידיעתו המיוחדת בעניני המזרח וערב, התלהבותו למדיניות איטלקית גדולה אך שקולה, יחד עם רגשותיו בתור יהודי — כל אלה עושים אותו לאיש שאין למצוא לו תחליף. וייצמן הוא איש פיקח ומוכשר, ולמזלו הוא עומד בראש המשלחת האנגלית, אבל לוי ביאנקיני יכול ללמד אותו משהו, הואיל וסייר בעולם יותר ממנו ויותר ממנו ראה את המושבות השונות". סולם צירף גם את כתובתו של לוי ביאנקיני ברומא. בכל אותה תקופה עמד המשרד בקשר הדוק עם סולם, באמצעות גאלי, וסולם נקרא תכופות להתייעצויות ברומא. ראה בענין זה Asme 186, מברק מאנווני מ-8.7.1918, ובו אישור לשיבתו הקרובה לרומא, מברק שנשלח לסולם במילאנו, לכתובת רח' ברירה 16. ראה אותו מקום מברק מס' 9843 של בורסארצ'לי לשר-המלחמה, מ-8.7.1918, שבו נאמר בין היתר: "משרד זה חייב לבצל את ידיעתו המיוחדת של הלויטנאנט אנג'לו סולם בעניינים הקובעים לשירותיו. מבקשים אישור ליום-יומיים נוספים לעתיד".
25. Asme — צרור 186 — מברק של סונינו לאימפריאלי מ-28.6.1918; מס' 734.
26. Asme — צרור 186 — מכתב של סרני למשרד-החוץ, מרומא, מ-28.6.1918. הערת שוליים: "29.6 גאלי".
27. אצ"מ 2040 — מכתב סוקולוב לסרני מלונדון 5 ליולי 1918. נראה כי זהו אותו המכתב אשר אימפריאלי העביר לסרני: ראה Asme, צרור 186 מברק אימפריאלי מ-6.7.1918. המכתב מצוטט גם בדו"ח ביאנקיני מ-23.10.1918.
28. אצ"מ 64 — מכתב סוקולוב מלונדון לווייצמן בתל-אביב, 10.7.1918.
29. אצ"מ 64 — מכתב סוקולוב לווייצמן, 12.6.1918.
30. Asme — צרור 186 — מברק סונינו לדאָל בּוֹנו, 12.7.1918, מס' 10051.
31. Asme — צרור 186 — מכתב משרד-הימיה מ-15.7.1918, מס' 11440.
32. Asme — צרור 186 — מברק מלונדון מ-19.7.1918, מס' 10867. שם השליש הוא פאראטלו ג'ובאני (Paratello Giovanni).
33. Asme — צרור 184 — דו"ח סודי ביותר של נאָגרוֹטו לסונינו מ-19.7.1918.
34. אצ"מ — מ.צ.מ. 572 — מברק של סרני לסוקולוב מ-30.7.1918, שהועבר על-ידי שגרירות איטליה.
35. Asme — צרור 186; השוהו "Israel" מיום 5.8.1918.
36. לואיג'י בורסארצ'לי די ריפראָדי, או תת-שר-החוץ.

37. אצ"מ — מ.צ.מ. 1572 — מברק מסרני לסוקולוב מ־31.7.1918, מועבר באמצעות שגרירות איטליה. השווה גם Asme — צרור 186, מס' 11442, שבו מעבירים לסוקולוב הודעתו של סרני.
38. Asme — צרור 186 — מברק סרני לסונינו מ־30.7.1918. בשוליים: "גאלי, הודות לו בע"פ כאשר יבוא", ו"נעשה, גאלי".
39. Asme — צרור 186 — מברק סונינו לשר-המלחמה מ־26.7.1918, מס' 10807.
40. Asme — צרור 186 — תזכיר המשרד (של גאלי למאנוני?), מצורף אליו תזכירו של סולם. בשוליים: "27.7.1918, ראה ג.מ.".
41. Asme — 186 — דו"ח נאגרוטו מבולקליי מ־21.9.1918, כהמשך מברקו מס' 271 ו־277, שלא הגיעו אליו.
42. Asme — 186 — מברק נאגרוטו מ־18.8.1918, מס' 278/13744.
43. Asme — צרור 186 — מכתב של נאגרוטו לסונינו מ־1.9.1918, מס' 1927/305. בשוליים: "2.9 — גאלי — למשרד המלחמה () בלא לציין מקור, כדי שיתחילו מעכשיו להתכונן לאפשרות ביצועה המעשי של תכנית זו". מברקי לוי ביאנקיני היו מועברים לרומא על-ידי נאגרוטו, אשר קבלם מידי סוראניה. שיטת העברה מסובכת זו נבעה אולי מן העובדה, שבו בזמן שלטוראניה היו דפי צופן, נראה שדפים כאלה לא היו בידי לוי ביאנקיני. הדבר העמיד אותו במצב נחות לגבי סוראניה, האנטי־ציוני.
44. Asme — צרור 186 — מברק של לוי ביאנקיני לסונינו מ־13.9.1918, ירושלים, מס' 326/15511. ראה גם מברק ביאנקיני לסונינו מ־16.9.1918, מס' 332/15694, בו ביקש שמכתביו של וייצמן לא יעברו צנזורה. סונינו תמך בבקשה.
45. Asme — צרור 186 — תזכיר של מאנוני לשר, מ־19.9.1918. הערת־שוליים: "אני מצרף לכאן דו"ח מעניין שהגיע זה עתה מקהיר, על הציונות ועל וייצמן".
46. Asme — צרור 186 — מברק של סונינו לשר-הימיה, מ־23.9.1918, מס' 13646.
47. Asme — צרור 186 — מברק סונינו לשגרירות בלונדון ולסוראניה בירושלים מ־27.9.1918, מס' 14593. ראה גם אצ"מ, מ.צ.מ. 2040, הודעת השגרירות האיטלקית לד"ר וייצמן: "לוי ביאנקיני יוכל להישאר בארץ עד שובו של ד"ר וייצמן".
48. ניירות ל־ב. — גלויות לאשתו ברומא מיפו, 13.9 ו־18.9.1918.
49. ניירות ל־ב. — גלויות שנשלחו ב־15 ו־16.9.1918.
50. ניירות ל־ב. — גלויה שנשלחה ב־19.9.1918; בין השאר הוא כותב: "העונה טובה, יש שקיעות־שמש נפלאות, בהירות אויר מפליאה...".
51. ניירות ל־ב. — גלויה שנשלחה ב־25.9.1918. על הביקור בחדרה ובוכרון־יעקב, ראה גם מברק של המייג'ור סאמבוי (Sambuy) מקהיר מ־24.9.1918 (Asme — צרור 184). באותו מברק הודיע כי עכו ואס־סאלט נכבשו, וכי בין השבויים כמאת איטלקים, שנפלו בשבי בחזית האיוונצו.
52. ניירות ל־ב. — גלויה מ־26.9.1918.
53. ניירות ל־ב. — גלויה מ־29.9.1918.
54. ניירות ל־ב. — גלויה מ־2.10.1918.
55. ד"ר דוד אדר, רופא פסיכיאטר, היה חבר הוועד הציוני כנציגם של יהודי אנגליה, והמשיך לכהן כיו"ר בפועל של הוועד לאחר נסיעתו של וייצמן, בספטמבר 1918.

- לאחר זמן בא במקומו בתפקיד זה א. לוי־אפשטיין, שהגיע לארץ ב־28.9.1918.
(על מועד בואו של לוי־אפשטיין, ראה גלויה של ל־ב. לאשתו 28.9.1918).
56. ניירות ל־ב. — גלויה 6.10.1918.
57. ניירות ל־ב. — גלויה 9.10.1918.
58. ניירות ל־ב. — גלויות, 11 ו־13.10.1918.
59. אצ"ם — מ.צ.ב. 2040 — מכתב סוקולוב לפ. ראווה, מלונדון, 25.10.1918. הביקור נזכר גם בספרו של א. ליבנה, "נילי", ע' 331. ראווה היה יו"ר ההסתדרות הציונית האיטלקית.
60. ניירות ל־ב. — גלויה מ־16.10.1918.
61. Asme — צרור 163 — מכתב הקולונל פאסאנטי, מיפו, 5.10.1918, אל משרד־המלחמה. פאסאנטי היה אז מפקד חיל־המשלוח האיטלקי בארץ־ישראל.
62. Asme — צרור 186 — מברק של סונינו לטוראניה בירושלים, מ־1.9.1918, מס' 1006.
63. Asme — צרור 186 — מברק טוראניה לטונינו מ־17.9.1918, מס' 41/2060. המברק הועבר לפאריס וללונדון, בלי לצטט את שמו של ביאנקיני ובהשמטת משפט אחד של ביאנקיני, המביע את אמונתו בהצלחתה של הציונות, למרות כל הקשיים. ראה הערה בשולי המברק.
64. Asme — צרור 186 — מברק טוראניה מ־17.9.1918, מס' 42/2063, כהמשך לקדמו. בשוליים: "גאלי — כמו 2060". הועבר ב־21.9.1918, מס' 14429, ללונדון, פאריס וואשינגטון.
65. Asme — צרור 186 — מברק סונינו לטוראניה בירושלים, 13.10.1918, מס' 15404.
66. Asme — צרור 186 — מברק לוי ביאנקיני מקהיר לטוני, 18.10.1918, מס' 17698. הועבר על־ידי באַגרוטו.
67. Asme — צרור 186 — מברק אדר מקהיר לטוני, 18.10.1918, מס' 17699.
68. Asem — צרור 186 — מברק סונינו לקהיר, 19.10.1918, מס' 15635.
69. Asme — צרור 186 — מברק סודי של סונינו לטוראניה, 19.10.1918, מס' 15640.
70. Asme — צרור 186 — מברק טוראניה מירושלים לטונינו, 21.10.1918, מס' 91/421. בשוליים: "22.10 — גאלי".
71. Asme — צרור 186 — מברק טוראניה דרך קהיר, 28.10.1918, מס' 96. בשוליים: "30.10. גאלי — לוואשינגטון, לונדון, פאריס".
72. Asme — צרור 186 — מברק טוראניה מ־29.10.1918. בשוליים: "30.10 — גאלי — לתת הנחיות לקהיר, סלונקי, כיצד לנהוג. קהיר תקבל פרטים מסוראניה ישירות; נחוצות הוראות מן השר כי לפני חדשים לא אישר מברק שלי באותה רוח". ולהלן, ליד סעיף הדן בנסיעתו של ל־ב.: "בסדר, יעשה ביאנקיני כראות־עיניו".
73. לוי ביאנקיני כותב, שלפני יציאתו של וייצמן ושל מזכירו זיו, כבר עזבו קואַן, סימון, אהרונסון, סילוון לוי. וייצמן הוסיף לוועד, בתור חבר בעל זכויות, את ז'בוטינסקי, ובתור ממלאי־מקום — טהון (Thon), אַטינגר ווילקאנסקי (Wilkansky). לוי־אפשטיין הגיע כמה ימים לפני־כן.
74. Asme — צרור 186 — דו"ח בכתב־ידו של ל־ב. לטונינו, מ־23.10.1918. הדו"ח, שבא כתשובה למברק מס' 2808 מאת סונינו, שנשלח לקהיר, מלווה במכתב הכתוב על

- גיר של הוועד הציוני והנושא אותו התאריך. בשוליים: "26.11 — לאגו", וחזמת המשרד בתאריך 26.11.1918.
75. בעית הגבול בין ארץ-ישראל לסוריה עתידה היתה למצוא את פתרונה רק מקץ שנים אחדות.
76. סטורס מונה בדצמבר 1917 למושלה הצבאי של ירושלים ומאוחר יותר גם של חיפה. ביאנקיני כתב עליו: "סטורס הוא איש פיקח מאד, השואף להתמנות מושל הארץ. הוא מחניף לערבים, לנוצרים, וליהודים אהדים בעלי השפעה ובלתי-ציונים".
77. אנדרי טארדיה (André Tardieu), נציב עליון צרפתי בארצה"ב מאפריל 1917 עד 1919. כפי שהוזכרו, Sylvain Levy היה חבר ועד-הצירים ב-1918.
78. Asme — צרור 186 — דו"ח בכתב-ידו של א. לוי ביאנקיני לסונינו, 24.10.1918.
79. Asme — צרור 186 — תזכיר דחוף של מאנווני, מ-29.10.1918, ללשכות השר, סגן-השר, המנכ"ל, ועוד. מאנווני הודיע על נסיעתו הקרובה של לוי ביאנקיני וביקש לברר הצעות, "אם יש נטיה לנצל את נוכחותו שם".
80. ניירות ל"ב. — גלויות לאשתו מ-20.10.1918. "ב-11 ובי-18 לחודש ראיתי את הגנרל אלנבי ושוב אראה אותו השבוע...". "נראה לי כי בעוד כמה ימים אסע צפונה ומי יודע אם אוכל לחזור לאיטליה לפני סוף השנה". ראה גם מברק של ביאנקיני לסונינו מ-26.11.1918.
81. ניירות ל"ב. — גלויה למארגריטה מאלוואנו בטורינו, 6.11.1918, מיפו.
82. ראה "תע' דיפל' איט'"; כרך 1, סידרה 6, מס' 150, ע' 77, מברק מ-22.11.1918.
83. שם, מספר 275, ע' 136. מברק סונינו לסוראניה מ-24.11.1918.
84. שם, סידרה 6 כרך 1, מס' 351, ע' 172. מברק של ביאנקיני לסונינו, באמצעות נאגרוטו. ראה גם Asme, צרור 186. בשוליים: "27.11 — לאגו ללונדון בלי לציין את המקור. להזהיר את המטכ"ל. כפי שכבר אמרנו לסוראניה יש לענות לו שאנו נוטים לבינאום, אך כדאי שינהג בהירות בענין זה".
85. שם, מס' 383, ע' 187. מברק סונינו לל"ב. מ-28.11.1918, באמצעות נאגרוטו.
86. Asme — צרור 186 — מברק סונינו למטכ"ל, 7.12.1918, מס' 1919.
87. Asme — צרור 186 — מברק סוראניה לסונינו מ-28.11.1918. בשוליים: "גדון בכך כאשר ב' ישוב. בדרך כלל ובנסיבות הנוכחיות, נראה הדבר כנכון".
88. Asme — צרור 1258 — דו"ח של גאלי לסונינו, 18.6.1919 (על גיר המשלחת לוועידת-השלום).
89. אצ"מ — מ.צ.מ. 2030 — מכתב סוקולוב מפאריס לסרני ברומא ב-4.12.1918.
90. אצ"מ — מ.צ.מ. 2030 — מכתב מלונדון ללאטס ברומא, 24.12.1918. דאגטי לאטס היה אז מזכיר ההסתדרות הציונית האיטלקית וחבר הנהלת מערכת השבועון "ישראל".
91. ראה יומנו של א. אהרונסון (בצרפתית). היומן נשמר בארכיון של זכרון-יעקב.
92. ראה יומנו של אהרונסון. א. אהרונסון נולד ברומניה ב-1876 ועלה לארץ ב-1882 עם הוריו שהיו בין מייסדי המושבה זכרון-יעקב. למד אגרונומיה בצרפת. השתתף באופן פעיל בארגון "גילי", שנוסד ב-1916, וב-1917 שימש יועץ מיוחד ליד המטכ"ל הבריטי בקהיר. היה פעיל בוועד-הצירים. מת באופן טראגי במאי 1919, בשעת טיסה מלונדון לפאריס. הגנרל אלנבי הכיר בשירותיו החשובים למטה הבריטי בימי מלחמת

- ארץ-ישראל, והעניק לו את אות-ההצטיינות "Distinguished Service Medal".
 93. ראה בהקשר זה גם את הדו"ח הכלול במכתבו של נאגורטו למשרד, 27.1.1919 מקהיר (Asme, צרור 186).
94. ראה יומנו של אהרונסון, 18.12.1918.
95. המחלקת האיטלקית-יוגוסלאבית היתה בימים האלה חריפה במיוחד והעתונות הצרפתית דנה בה בהרחבה. ראה קרספי (Crespi), כנ"ל, ע' 228.
96. ראה יומנו של אהרונסון, 19.12.1918, ו-20.12.1918. א. א. כותב של-ב. הציג את דונאטי בפני סוקולוב. ראה גם ליבנה, "נילי", ע' 355: "הממשלה האיטלקית ביקשה להעביר לידי הנציגות האמריקאית ולנשיא וילסון תזכיר דחוף נגד יוגוסלאביה, אך האיטלקים נמנעו להעבירו כמסמך דיפלומאטי רשמי. הדו"ח נמסר על-ידי המפקד ביאנקיני לא. א. וזה העבירו לאמריקאים (סבורים כי ל-ב. הוא שחיבר את התזכיר)".
97. ראה יומנו של אהרונסון, 28.12.1918. ארוחת-ערב אצל משפחת וייצמן עם ביאנקיני והוגו בילינסון. וייצמן מציע לשלוח את שמריה לזין אל הוועד.
98. ראה יומנו של אהרונסון, 28.12.1918. אהרונסון, שנשאר בבית וייצמן לאחר שהאורחים הסתלקו, קיבל רושם זה.
99. ראה יומנו של אהרונסון 17.12.1918 ו-5.1.1919 בפאריס.
100. הנשיא וילסון שבא ללונדון מפאריס, שהה בבירת אנגליה בסוף דצמבר. משם יצא לרומא שהגיע אליה ב-3 לינואר 1919.
101. תע' דיפ' איט', סידרה 6, כרך 1, מס' 715, ע' 388. מברק אימפריאלי לסונינו. וייצמן התנגד להסכמי סייקס-פיקו, שלפיהם לא יוכלל הגליל בארץ-ישראל, וארץ-ישראל עצמה תהיה בינלאומית.
102. גירות ל-ב. מכתב מלונדון מ-2.1.1919; מזכיר כי אשתו של מרקס היא אחותו של זיו, ומוסיף: "הם מצפים רבות ממני". יום לפניכן סעד עם וייצמן, קוואן וג'יל סימון (ראה מכתב מלונדון מ-1.1.1919). יוסף קוואן היה קודם חבר ועד-הצירים כנציג היהדות האנגלית.
103. גירות ל-ב. — מכתב מלונדון מ-2.1.1919. ראה גם הגלויה שנשלחה ב-29.12.1918 למרגריטה מאלבאנו מלונדון (מלון פיקאדילי), ובה כתב: "אשוב לפאריס ב-4 לחודש, ב-9 בו לרומא, ואם ירצה ה' אסע שוב בהקדם למזרח. בחמשת החדשים האחרונים היו חיי מגוונים ומלאי פעילות עד-למאד, ואני מקוה שלא היו מחוסרי תועלת גם בעבור אותו חלק מן האנושיות, המעניין אותי כל-כך".
104. Asme — מברק אימפריאלי מ-3.1.1919, מס' 38/25.
105. ראה נוסח ההסכם "פאלסטיין", אסקו, כרך א', ע' 141.
106. ראה בהקשר זה גם א. כהן, ישראל והעולם הערבי, ע' 124. ראה גם ההערה שהוסיף פייצל להסכם, שבה הוא מצטט את מנשרו מן ה-4 לינואר, המופנה למשרד-החוץ הבריטי.
107. ניירות ל-ב. מכתב מפאריס מ-6.1.1919.
108. ראה יומנו של אהרונסון, 10.1.1919.
109. Asme — צרור 1258 — מברק מבוזין לסונינו, פאריס 8.1.1919.
110. Asme — צרור 1258 — דו"ח טוראניה מירושלים, 5.1.1919.

111. Asme — צרור 1258 — מברק מאנווני, 29.1.1919, מס' 1862, למשלחת האיטלקית בפאריס.
112. ב־30 לאוקטובר 1918 ביטלה הממשלה הבריטית את החוזה שנחתם בלונדון באוגוסט 1917, לפיו הכירה איטליה בהסכם סייקס-פיקו תמורת איזורה-השפעה באנטוליה ושווייץ-זכויות באיזור הבינלאומי (ארץ-ישראל).
113. ניירות ל־ב. — מכתב מ־28.1.1919 מנאפולי. ל־ב. כותב: "נסעתי עם סוארו (נשיא הקהילה היהודית של אלכסנדריה). בתחנה: מונטיפיורי, סרגי, מילאנו וקולומבו. לפאריס יסעו קולומבו ומונטיפיורי, אבל רק לימים מספר. כתבתי על כך לסוקולוב ולווייצמן".
114. Asme — צרור 1258 — מברק מאנווני מ־29.1.1919, מס' 1862, למשלחת האיטלקית בפאריס.
115. ניירות ל־ב. — מכתב מ־6.2.1919 מאלכסנדריה. "ביקרתי במחנה-פליטים יחד עם הורנבלאוּר (Hornblower) והרב, ופגשתי שם אחות-רחמניה אמריקאנית, העלמה בזגאן. יותר מאשר כסף, נחוצים אנשים" הוא כותב. הפליטים גורשו מן הארץ על־ידי התורכים בנמן המלחמה.
116. גירות ל־ב. מכתב מ־5.2.1919 מאלכסנדריה. הוא כותב: "רק אני יכול לבצע עבודה מסוימת". האם כונתו לשירות-המודיעין?
117. גירות ל־ב. מכתב מ־9.2.1919.
118. גירות ל־ב. מכתב מ־12.2.1919, מקהיר. ל־ב. בילה את הערב אצל משפחת מוסארי בקהיר. זוהי מן־הסתם משפחת ג'אק מוסארי שהיה במאס 1919 חבר ועד־הצירים מטעם יהודי מצרים.
119. גירות ל־ב. — מכתב מ־12.2.1919. הוא כותב: "אם וייצמן יבוא הנה, אלך אני מכאן". ראה גם דו"ח גאלי לשר מן ה־18.6.1919, המאשר כי לוי ביאנקיני חזר לירושלים ב־12.2.1919 (Asme — צרור 1258). לוי ביאנקיני סבור היה כי מחמת היותו קצין איטלקי אסור לו לקבל על עצמו תפקיד אחראי בתוך ועד־הצירים.
120. ניירות ל־ב. מכתב מ־19.2.1919. נפגש עם הלויטנאנט ליפסי (Lipsey).
121. ניירות ל־ב. מכתב מ־13.2.1919. חזר (מיפו?) לירושלים.
122. ניירות ל־ב. מכתב מ־17.2.1919. סעד בראשון-לציון עם הגנרל הארס (Harres) ועם רוטשילד.
123. ניירות ל־ב. מכתב מ־18.2.1919. היה בחיפה. הפליאהו הארגון של האנגלים. פגש את אחותו של וייצמן שהיא "לדידי, כמו אחות".
124. ניירות ל־ב. מכתב מ־24.2.1919. מארח את מושל ירושלים ואת טיילור.
125. ניירות ל־ב. מכתב מ־25.2.1919. מלבד פרידנוואלד הגיעו גם רוברט סאלד ורודולף זונבורן (Sonneborn), מזכירו של היו"ר. התאכסנו תחילה בפנסיון מושקוביץ בתל־אביב.
126. א. ל. לויין, 'Vision, a biography of Harry Friedenwald' ע' 247. השוה גם: R. Szold, A Galaxy of American Rishonim, N. Y., 1962; פרידנוואלד, יליד באלטימור (1864), היה פרופסור לרפואת-עינים באוניברסיטת מארילנד. ציר

הקונגרס הציוני ב-1903, ונשיא התאחדות ציוני אמריקה מ-1904 ועד ל-1912; מילא לאחר-מכן תפקידים רבים בארגונים הציוניים והיהודיים בארה"ב. התעניין בתולדות הרפואה היהודית. ביקר בארץ כבר לפני מלחמת-העולם הראשונה ומפברואר 1919 עד לאוגוסט באותה שנה שימש יו"ר ועד-הצירים בארץ-ישראל. במשך שהותו כאן קשר קשרי-ידידות אמיצים עם לוי ביאנקיני. לפי סאלד תפקידי ועד-הצירים היו כדלקמן: (1) לשמש קשר בין השלטונות האנגליים והאוכלוסיה היהודית בארץ; (2) לארגן את פעולות הסיוע ולספק סעד לפליטים; (3) לפתח את המושבות היהודיות ולארגן את האוכלוסיה היהודית; (4) להפעיל מחדש את הארגונים היהודיים בארץ; (5) לסייע בקביעת יחסים ידידותיים עם הערבים; (6) לאסוף ידיעות על אפשרויות הפיתוח של ההתיישבות היהודית; (7) לברר את האפשרויות של ייסוד אוניברסיטה עברית. לעומת תכנית הוועד כפי שנקבעה במשך ישיבתו הראשונה ברומא, אנו מוצאים בתכנית הנ"ל שני שינויים עיקריים: ההכרה בבעיה הערבית והרצון לייסד את האוניברסיטה.

127. ארכיון ציוני בניו-יורק — ניירות פרידנוואלד — צרור 30 — פרטיכל של ישיבת הוועד ב-25.2.1919. הגנרל סר ארתור מוניי היה Chief Administrator של ארץ-ישראל (ממארס 1918 ועד ליולי 1919) והגנרל קלייטון היה Chief Political Officer. במכתב אל לוי ביאנקיני קלייטון העלה את האשמת ה-bluff.
128. שאר המומחים היו: טהון, אטינגר, וילקאנסקי, לוריא, סגל.
129. ארכיון ציוני ניו-יורק — ניירות פריד' — צרור 30; בימי ביקורו בלונדון, בינאר 1919, הצליח לוי ביאנקיני להביא את וייצמן לידי כך שז'בוטינסקי לא ייחשב עוד לחבר הוועד. יתר-על-כן, בשיחה עם כותב השורות האלה הזכיר רוברט סאלד, כי הוא עצמו ופרידנוואלד ראו את וייצמן בלונדון לפני בואם לארץ, ולא הסכימו להמשיך בדרכם אלא בתנאי שז'בוטינסקי לא ייחשב לחבר הוועד. אותו הרכב של הוועד מופיע גם במכתבו של וייצמן לאורמסבי-גור מן ה-12.2.1919, שנשלח בהיות שניהם בפאריס בוועידת-השלום. ראה ארכיון ציוני, ניו-יורק, ניירות פריד', צרור 9.
130. ראה א. ל. לוי, כנ"ל, ע' 250.
131. ניירות ל"ב. מכתב מ-4.3.1919.
132. ניירות ל"ב. מכתב מ-9.3.1919. מיפו. נראה כי כונתו לדעותיו הקיצוניות של זאב ז'בוטינסקי, ששימש Chief Political Officer בוועד-הצירים.
133. ניירות ל"ב. מכתב מ-15.2.1919.
134. נראה כי כונתו לשלושת הגדודים העבריים המסונפים לצבא הבריטי והחונים בארץ.
135. ניירות ל"ב. מכתב מ-9.3.1919.
136. ניירות ל"ב. ראה א. ל. לוי, כנ"ל, ע' 251. יחד עם הלויטנאנט ס. מ. ליפסיי נסעו במכונית עד ללוד, משם המשיכו ברכבת לירושלים. הלויטנאנט ליפסיי שימש מזכיר הוועד.
137. ניירות ל"ב. מכתב בכתב-ידו של קלייטון, באנגלית, מ-10.3.1919, מיועד ללוי ביאנקיני.
138. ניירות ל"ב.
139. ראה א. ל. לוי, כנ"ל, ע' 252.
140. ניירות ל"ב. מכתב מ-19.3.1919 שנשלח באמצעות רוביסון.

141. ארכיון ציוני נ. י. — ניירות פריד' — צרור מס' 10 — מכתב ל"ב. מ"1919.3.20.
לפריד', עם העתק מברקו מיום שלפני-כן.
142. Asme — צרור 1258 — מברק סוראניה לסונינו שהועבר על-ידי מאנווני לסונינו לפאריס ב"1919.3.19, מס' 5405. כפי שראינו לעיל, כבר בנובמבר 1918 כתב סוראניה כי פעולתו של לוי ביאנקיני חשובה מאד לאינטרסים האיטלקיים. גירסה דומה לזאת על הצבעת-הגיטוי שביאנקיני מנעה ועל הערובות שהוא קיבל מן האנגלים נגד התנועה הערבית, מצויה בתעודה אנגלית. זהו דו"ח על ביאנקיני ששלח, כנראה, שירות האינטליג'נס, ובו נאמר בין השאר: "אנו נושאים ונותנים רק עם ביאנקיני (כתוב ביאנקוני ולא ביאנקיני), הואיל ואנו מעריכים את אופיו ההחלטי ואת מתינותו". ראה הארכיון הבריטי W.O. 190/106; דו"ח במכונת כתיבה, ללא תאריך וחתומה. בשוליים: "בשלח לקאפיטן מאקינדו — 23.4.1919". כפי שנראה להלן היה מאקינדו קצין האינטליג'נס שעסק בעניני ארץ-ישראל.
143. ראה א. ל. לוי, כנ"ל, ע' 255. הגדוד חנה בשרונה, בפיקודו של הקולונל פאסאנטי.
144. Asme — צרור 1258 — מכתב ל"ב. למאנווני מיפו, 26.3.1919; נמסר ללויטאנאט ליפסיי (ראה להלן) והועבר ממאנווני לסונינו בפאריס ב"8 לאפריל.
145. ניירות ל"ב. מכתב מ"25.3.1919, שנשלח באמצעות ליפסיי, "הודי, איש נאמן וישר, הדובר עברית, אנגלית וגרמנית, ומעט צרפתית". שימש מזכיר הוועד, ולאחר נסיעתו בא במקומו רודולף סונבורן, אמריקאני צעיר שבא לארץ יחד עם ד"ר פרידנוואלד.
146. ניירות ל"ב. — פתק בכתב-יד, באנגלית, אך בכתב-יד השונה מזה של ביאנקיני; התאריך מיפו. ניתן לקרוא בו: "אשמעין אפנדי אל-חוסייני מירושלים היה ביפו ב"15.3.1919... השתתף בפגישה של נכבדים ערביים. בפגישה הוחלט ששני הנזכרים לעיל, ראשיד אבו-האדרא ועבדול רוחמן בק אל חוסייני, יסעו למצרים כדי לבחון את המצב שם בקשר למהומות האחרונות, וכדי לייעץ האם אפשר לבצע בארץ פעילות דומה. נ. ב. — עבדול רוחמן בק אל חוסייני מוואדי חנין הוא חבר קרוב של תאופיק ביי מוואדי חנין. האחרון הוא אנטי-ציוני ידוע, ולפני שנה נאסר פעמיים על-ידי אנשי האינטליג'נס". ראה גם א. כהן, כנ"ל, ע' 150.
147. Asme — צרור 1258 — דו"ח גאלי לסונינו, בפאריס, 18.6.1919.
148. ראה א. ל. לוי, כנ"ל, עע' 7—256. מוניי טען כי ההתנגדות הערבית כוונה רק כלפי היהודים הנזרים ולא כלפי ילידי הארץ. השווה ניירות פריד', צרור מס' 9 — מכתב פריד' — מ"1919.4.1.
149. א. ל. לוי, כנ"ל, ע' 258. כמו ר. סאלד טוענת המחברת, "שתחת פיקודו של ביאנקיני היו באותו הזמן כמאה חיילים איטלקיים". הדבר לא נראה מציאותי, אך ייתכן שהודות ליחסיו הידידותיים עם פאסאנטי יכול היה ביאנקיני לבקש לעתים את תמיכתם של חיילי חיל-המשלוח האיטלקי, שרובם חנו בשרונה ומיעוטם בירושלים, לשמירה על המקומות הקדושים. ימים מועטים לאחר מכן הביע ביאנקיני באווני נאגרוטו את הערכתו על פעולות חיל-המשלוח האיטלקי בשמירה על בטחון הציבור. ראה Asme צרור 1564; דו"ח נאגרוטו מ"12.4.1919.
150. Asme — צרור 1258 — מברק סוראניה למשרד החוץ מ"31.3.1919, מס' 285.
151. Asme — צרור 1258 — מברק סוראניה למשרד החוץ מ"30.3.1919, מס' 283, מירושלים.

152. Asme — צרור 1565 — מברק פאסאנטי למשרד-המלחמה מ-1.4.1919.
153. ראה "האנציקלופדיה העברית", כרך י', ע' 265—270.
154. Asme — צרור 1565 — מברק נאגרוטו לסונינו, מאפריל 1919 (יתר פרטי התאריך לא ניתנים לקריאה), מס' 1270/111. נראה כי ביאנקיני קשר בקהיר מגעים גם עם הנציג האמריקאני גארי, אגב מסירת מכתב מאת פרידנוואלד. במכתב זה הודגשה הסכנה החמורה, המאיימת על יהודי ארץ-ישראל, ואיומי הטבח מצד הערבים. השווה ארכיון ציוני ניו-יורק, ניירות פריד', צרור מס' 9; העתק מכתב שלא נשלח מ-1.4.1919. 30.3. במכתב אחר מ-1.4.1919. 30.3. כותב פריד', כי שלח לגארי הודעה על חומרת המצב, כדי שהלה יודיע על כך לממשלת ארה"ב.
155. ניירות ל"ב. מכתב מ-30.3.1919, וסימומו ב-3.4.1919 מקהיר.
156. ניירות ל"ב. מכתב מ-3.4.1919 מקהיר.
157. הכוונה לוועדת קינג קראץ, שאמורה היתה להיות משותפת לבעלות-הברית, אבל למעשה היתה ועדה אמריקאנית, הואיל והנציגים האנגליים והצרפתיים סירבו להשתתף בה. הוועדה ביקרה בארץ ובסוריה בחודשים יוני-יולי 1919, ובאוגוסט הציעה לכונן מאנדט על ארץ-ישראל וסוריה ביחד, מאנדט שיימסר לידי ארה"ב או אנגליה, אך בשום פנים ואופן לא לצרפת. צורת הממשל היתה צריכה להיות ממלכה תחוקתית עם האמיר פייצל על כס-המלוכה. הוועדה גם הציעה לוותר לחלוטין על התכנית של הקמת מרכז יהודי בארץ-ישראל (השווה "פאלסטיין", אסקו, ע' 217—218).
158. Asme — צרור 1565 — מברק נאגרוטו מקהיר לסונינו מ-5.4.1919, מס' 118.
159. ניירות ל"ב. מכתב מ-7.4.1919 מתל-אביב.
160. ראה א. ל. לוי, כנ"ל, ע' 261. המחברת מציינת את ה-11 לאפריל כתאריך העליה לרגל, ראה בנידון זה גם ניירות ל"ב, מכתב מ-2.4.1919. ל"ב. כותב כי העליה לרגל תתקיים ב-12 לאפריל. חג הנביא מוסא חל באותה תקופה, שבה חלים הפסח היהודי והפסחא הנוצרית. החג לובש צורה של עליה לרגל לקברו של משה, המצוי, לפי המסורת המוסלמית, על אחת הגבעות שליד יריחו. לעתים אין התהלוכה אלא סדרה של ריקודים משולחי-רסן בין חרבות שלופות, רעש תופים וצווחות הקהל. ההמון היה חוצה את ירושלים העתיקה ומגיע להר הזיתים, וכאן בירך אותו המופתי הגדול. חלק מן ההמון היה שב אחר-כך העירה, ואילו השאר היה ממשיך לקבר משה; כאן היה שוהה כשבוע ימים בתפילות ויתר טקסי הדת. השווה "פאלסטיין", אסקו, ע' 123.
161. ארכיון ציוני ניו-יורק, ניירות פריד', מס' 30. בישיבת ועד-הצירים, שהתקיימה בניו-יורק, במשרדי נתן שטראוס, ב-26 לאוגוסט 1919, דיברו בין היתר פרידנוואלד וסאלד שאך זה עתה חזרו מארץ-ישראל. פרידנוואלד תיאר את הדאגה החמורה שרווחה בקרב היהודים בתחילת חודש אפריל והוסיף: "באותם הימים הוכיח ביאנקיני את יעילותו המופלאה, הוא הצליח להחדיר להכרתם (של האנגלים) את חומרת המצב".
162. ראה דוד תדהר, "אנציקלופדיה לחלוצי היישוב ובוניו", כרך א', ע' 124—125; במאמר ארוך על לוי ביאנקיני מצויים גם אי-דיוקים רבים.
163. ראה אלכסנדר אהרונסון, המאמר הופיע ב-1920 בעתון היומי הארץ-ישראלי "דואר היום"; הודפס מחדש באוסף "במערכה", בני בנימין.

164. ארכיון ציוני בני-יורק, ניירות פרידנוואלד, צרור מס' 9. מכתב של פריד' מירושלים, מ-1919.4.11. השווה ניירות ל-ב., מכתב מ-1919.4.14. ראה גם א. ל. לוי, כנ"ל, ע' 251. ל-ב. עבר באותם הימים לגור בירושלים, "בבית בן קומותיים וגינה"; לכאן עברו גם פרידנוואלד וסאלד. לפי עדותה של הגב' דה-סול הפול, שנמסרה בני-יורק לכותב השורות האלה, הסתדרו ל-ב. וסאלד באותו הבית ברחוב הגביאים, שהיה שייך לפנים לרב קוק. לפי עדותו של רוברט סאלד נחשבה ירושלים בימים ההם כעיר השייכת כמעט למדינה זרה; העברת משרדי ועד-הצירים מתל-אביב לירושלים נתקלה איפוא בהתנגדות עזה, אבל הן ביאנקיני והן סאלד סבורים היו, שאם תקום אי-פעם מדינה יהודית, עליה לקבוע את ירושלים כבירתה.
165. Asme — צרור 1258 — מברק לוי ביאנקיני לסונינו מס' 2221/968 מ-1919.4.12 (דרך קהיר); נמצא גם בצרור 1565.
166. ראה לעיל, מברק לוי ביאנקיני לסונינו מ-1919.3.19; מברק של נאגרוטו לסונינו מ-1919.5.4.
167. Asme — מברק מאנווני לסונינו בפאריס, מ-1919.4.4, מס' 7981.
168. Asme — צרור 1258 — מכתב וייצמן לסונינו מ-1919.4.8, נתקבל במשלחת האיטלקית ב-1919.4.13. באותו מכתב ביקש וייצמן ראיון. כבר ב-1919.4.3 הודיע גאלי לווייצמן כי לפי מה שאמר ד"ר אדר ל-ב. יכול ל-ב. להישאר בארץ-ישראל. (ראה ניירות ל-ב., מכתב מ-1919.4.19 מקהיר).
169. Asme — צרור 1258 — מסונינו לווייצמן, מפאריס 1919.4.13.
170. Asme — צרור 1258.
171. ניירות ל-ב. מכתב מ-1919.4.17. ל-ב. כותב בין היתר כי למחרת היום יסע למצרים בעניני עבודה.
172. ניירות ל-ב. מכתב מ-1919.4.12. אולי כננתו למברק משרד-החוץ מיום ה-10, מצוטט במכתב לאשתו מ-1919.4.19.
173. ניירות ל-ב. מכתב מ-1919.4.17 מיפו ומכתב מ-1919.4.19 מקהיר. מברקו של וייצמן נשלח ב-14 לאפריל. השווה הארכיון הבריטי F. O. 608/119, מס' 9291, מברק הגנרל קלייטון מקהיר לבאלפור מן ה-1919.5.5, מס' פול' 397, שבו מצוטט המברק מס' 005 של המחלקה הצבאית, המכיל הודעתו של וייצמן לביאנקיני.
174. ראה "פאלסטיין", אסקו, כרך 1, ע' 143.
175. פייצל נתקבל לראיון אצל מלך איטליה ואצל האפיפיור ברומא, ב-24 וב-25 לאפריל.
176. אצ"מ — L 4/64 III — פרטיכל של ישיבת הוועד-הפועל של ועד-הצירים, תל-אביב, 1919.4.30. לוי ביאנקיני הביע בבהירות את חוסר ידיעתו של הוועד בנידון. תודתי נתונה לד"ר וריטה בעד המיסמך הנ"ל.
177. הארכיון הבריטי. F. O. 908/199 — מברק של קלייטון מ-1919.5.5.
178. כנ"ל, מס' 9291. מכתב באלפור מפאריס לקורונו במשרד-החוץ הבריטי מ-1919.5.9. א. ג'. אדאם, פקיד משרד-החוץ הבריטי, העיר: "חבל מאד כי ביאנקיני, שהוא חבר ועד-הצירים בלא שום סמכות רשמית, עורר את השאלה הזו בממשלה האיטלקית".
179. כנ"ל; מברק משרד-החוץ לבאלפור מ-1919.5.13, עם העתק לקהיר. אותו פקיד משרד-החוץ העיר: "הנני מציע להודיע לווייצמן שיוכל לשלוח אל פייצל חבר אחר

- של ועד־הצירים, אם רצונו בכך. א. ג'. אדאם, 16 למאי". כפי שנראה בהמשך הדברים, כבר ב־22 לאפריל טילגרף מאגנוני מפאריס שלוי ביאנקיני יוכל להישאר בארץ, אלא שמצפים לתמיכה בריטית באסיה הקטנה. נראה כי תנאי זה היה כבר ידוע במשרד־החוץ הבריטי.
180. ארכ' ציוני ניו־יורק, ניירות פריד', צרור מס' 10. מכתב לוי ביאנקיני מקהיר, מ־22.4.1919 לפרידנוואלד.
181. ניירות ל־ב. מכתב מקהיר מ־21.4.1919. הוא כותב בין היתר: "כדי להיות בטוח שלא אתחרט, אמרתי לעתונאית האמריקאנית מה שאני חושב על הציונות ועל ארץ־ישראל". בקהיר פגש ל־ב. את נאָגרוטו, את הגב' מוסארי, את הקונסול טואזי, שפניו מועדות לבריות, ואת הררי פאשה, יהודי בעל הון, אשר ייעץ לו להישאר שם עד בואה של ועדת בעלות־הברית. "נאָגרוטו כתב לסונינו שהיה מביא נזק לאיטליה אילו קראו לי לחזור או אילו בחרתי לשוב עכשו בגלל הצי" (מכתב מ־24.4.1919).
182. ניירות ל־ב. מכתב מ־29.4.1919.
183. ניירות ל־ב. מכתב מ־12.4.1919 מירושלים.
184. השוהו ח. וייצמן, "מסה ומעש", ע' 212.
185. Asme — צרור 1258 — מברק סונינו למשרד־החוץ, מפאריס, 22.4.1919, מס' 441. ראה גם ניירות ל־ב. מכתב מ־30.4.1919.
186. Asme — צרור 1258 — מכתב אנג'לו סולם לגאלי, מ־8.4.1919. סולם כותב בין היתר: "חבל שטרם נוסדה אותה התאחדות שכבודו ואני חולמים עליה מכבר". לא ברור לאיזו התאחדות מתכוון, אך מותר לשער כי המדובר בהתאחדות היהודים הספרדיים באגן הים־התיכון, תחת חסות איטליה.
187. נראה שנשלח לוועידת־השלום מטעם התאחדות הקהילות (ראה לעיל מה שכתב ל־ב. בינואר 1919).
188. Asme — צרור 1258 — מברק סונינו למשרד־החוץ, פאריס 18.4.1919, מס' 1821.
189. Asme — צרור 1258 — מברק מס' 9606 מ־1.5.1919 לפאריס ממשרד־החוץ.
190. Asme — צרור 1258 — 22.4.1919.
191. ניירות ל־ב. — מכתב מ־1.5.1919 (מירושלים?). הוא כותב: "הנני רואה את השמש ואת הצמחיה ונרגע. אבל איני יכול להתרחק למשך שבוע ימים, בלי שתתחדשנה הצרות".
192. ניירות ל־ב. — מכתב מ־4.5.1919. ג'אקומו מאלוואנו היה מזכיר כללי במשרד־החוץ במשך שנים רבות, ולאחר מכן סנאטור.
193. Asme — צרור 1258 — דו"ח גאלי לשר, מ־18.6.1919, ממנו אפשר להבין כי ל־ב. נשאר בירושלים עד ל־5 במאי.
194. אר' ציוני נ. י., ניי' פריד', צרור מס' 10 — מכתב ל־ב. לפרידנוואלד מקהיר, מלון גראנד קונטיננטאל, 7.5.1919.
195. Documents of British Foreign Policy; 1919—39; First Series כרך 4, מס' 183, ע' 272. ראה גם התכתבות בין לורד באלפור לקלייטון לאחר המברק הנ"ל: שם, מס' 196, ע' 281—282, מ־19.6.1919.
196. Asme — צרור 1258 — מברק סונינו מ־9.5.1919 מפאריס. בשוליים: "כדי שאפשר

- יהיה לענות במקרה הצורך לשאלות וייצמן, ק. ג. גאלי המשיך לעסוק בבעיות הארץ-ישראליות גם בוועידת-השלום.
197. Asme — צרור 1258 — מברק מאנונוי לסונינו מ־12.5.1919, מס' 10516.
198. הפרופ' פליכס פראנקפורטר, מבית-הספר למשפטים באוניברסיטת הארווארד, ציוני אמריקאני ידוע, היה חבר המשלחת הציונית בוועידת-השלום.
199. Asme — צרור 1258, מברק דל בונו לגאלי מ־17.5.1919. בשוליים "הועבר לסוקולוב, 17.5 — ק. גאלי".
200. Asme — צרור 1564 — מברק מאנונוי למשלחת האיטלקית בפאריס, נשלח ב־19.5.1919, מס' 11120. בשוליים: "17.5 — להעתיק".
201. הכוונה לוועדת קינג־קראָן, עליה ראה לעיל.
202. V. R. Meinertzhagen, Middle East Diary, 1917—1956. מיינרצאגן שיתף פעולה עם האחים אהרונסון ב־1917, וייתכן כי היה הקצין הבריטי היחיד, האוהד באמת את הציונות. אותה תקופה עשה בפאריס, כנספח למשלחת הבריטית לוועידת-השלום. ביומנו מוסיף מ., כי הקולונל סטירלינג (Stirling), ממטה הגנרל קלייטון, אישר את הערותיו של ל־ב. ואמר כי סטורס משחק מישחק כפול. השיחה עם ל־ב. נרשמה ביומנו של מיינרצאגן בתאריך 14.6.1919, אך מדו"חות שני הקצינים למשרד המלחמה אפשר להסיק שהשיחה נתקיימה ב־21 למאי. ראה הארכיון הבריטי 101 — W.O., דו"חות מיינרצאגן ומאקינדו מ־22.5.1919.
203. שם, W.O. 106/191, דו"ח הקולונל מיינרצאגן מפאריס למשרד-המלחמה, מ־22.5.1919, ודו"ח הק' מאקינדו מפאריס לקול' גריבון, משרד-המלחמה, אינטליג'נס, מ־22.5.1919.
204. ניירות ל־ב. — מכתב לאשתו מפאריס מ־27.5.1919.
205. ניירות ל־ב. מכתב לאשתו מפאריס, 30.5.1919.
206. Asme — צרור 1258 — מברק קלייטון לבאלפור מקהיר, מ־28.5.1919, מצורף למכתב וייצמן לסונינו מפאריס, 2.6.1919, על נייר "המשלחת הציונית לוועידת-השלום", כיכר אָדוארד ה־7, מס' 10, פאריס. סונינו שהה אף הוא במלון "אָדוארד ה־7".
207. ארכ' ציוני נ. י., ני' פריד', צרור מס' 10 — מכתב מפאריס, אולי מ־2.6.1919.
208. Asme — צרור 1258 — מכתב סונינו לווייצמן מפאריס מ־6.6.1919.
209. Asme — צרור 1258 — מכתב סונינו מפאריס לרמטכ"ל הצי ברומא, מ־7.6.1919, מס' 01826. העתק המכתב נשמר גם בצרור 1564, אבל חסר שם המוען.
210. ראה ק. גאלי, כנ"ל, ע' 380; וכן קרספי, כנ"ל, ע' 629—630.
211. Asme — צרור 1564 — מברק סונינו לצ'ופאלי ולקרספי, מפאריס, 19.6.1919; מס' 1863.
212. Asme — צרור 1258 — מכתב ועד-הצירים מירושלים, מ־19.5.1919 ללוי ביאנקיני, בחתימת חברי הוועד: הארי פרידנוואלד, רוברט סאלד, ג'אק מוסארי, ד. סולה-פול, דוד אדר, רודולף סונבורן, א. וו. לוין־אפשטיין, המכתב מצוטט גם ב־א. ל. לוין, כנ"ל, ע' 264. העתק מן המכתב נשלח על-ידי לוי ביאנקיני לסונינו ב־30.6.1919. (ראה מכתב-לווי על נייר המשלחת האיטלקית לוועידת-השלום).
213. Asme — צרור 1564 — מברק צ'ופאלי לסונינו, מ־16.6.1919.
214. Asme — צרור 1564 — מברק סונינו לצ'ופאלי מפאריס מ־18.6.1919.

215. Asme — צרור 1564 — מברק סונינו למשרד-החוץ, מפאריס, מ-22.6.1919, מס' 16139. (העתק אחר בצרור 1258).
216. על שליחתו של לוי ביאנקיני לארץ-ישראל וכיסוי הוצאותיו, ראה דו"ח גאלי לסונינו מ-18.6.1919 (Asme, צרור 1258). הוא כותב כי השליחות התחילה ב-1.7.1918 ול-ב. הגיע לארץ-ישראל במחצית אוגוסט. ב-30 בנובמבר נסע ל-ב. לרומא, לפאריס, ללונדון, לפאריס, לרומא, לאלכסנדריה, לקהיר, וב-12 בפברואר חזר לירושלים; כאן נשאר עד ל-5 למאי ואז חזר לרומא ולפאריס. הרטום עזב את הארץ לפני-כן, במחצית מארס, וחזר למצרים. השליחות גרמה להוצאות-ייצוג ניכרות; סכומים מסוימים הוצאו לחלוקת תרומות למוסדות-צדקה, וכדי "להפעיל אותו שירות-מודיעין, שהצלחת, כפי שידוע לה' מ', להזוהר בעוד מועד את השלטונות למנוע מהמומת המורות ושפיכות דמים". כל ההוצאות כוסו על-ידי 54,000 לירות איטלקיות, שבאו מקופת התאחדות הקהילות היהודיות באיטליה, ועל-ידי מענק של 500 לירות סטרלינג ממשרד-החוץ. גאלי מסכם, בהציעו השתתפות נוספת של משרד-החוץ, וסונינו אישר את הרעיון.
217. ניירות ל-ב. מכתב מפאריס למרגריטה (מאלוואנו) מ-25.6.1919. ביאנקיני חזר מלונדון יום לפני-כן. "תנועותי שלעתיד-לבוא מתעכבות מחמת המשבר הממשלתי ועדיין אינני יודע אם אסע למזרח ואם כן — לאיזה חלק ממנו וגם לא באיזו צורה אסע". ראה גם דו"ח גאלי מ-18.6.1919 ובו רמז על נסיעתו הקרובה של ביאנקיני ללונדון, כדי לפגוש את בראנדייס.
218. Asme — צרור 1258 — מכתב טיטוני לתאון די ראבאל מפאריס מ-7.7.1919. בשוליים: "גאלי — 3.7.1919". ואולם ההוראות המצורפות לא הגיעו לידינו, הן נמסרו לרומא גם במברק של די מארטינו — מ-11.7.1919, מס' 17487 (צרור 1564).
219. ראה ד. מאק סמית, "תולדות איטליה 1861—1958", כרך 2, ע' 523.
220. Asme — צרור 1564 — הודעת רמטכ"ל הצי למשרד-החוץ מ-11.7.1919.
221. ניירות ל-ב. מכתב לאשתו מ-15.7.1919 מבארי. כאן היה יחד עם שלישי-משרתו החדש, לארקארו (Lercaro), ופגש בעמיתו רוטה.
222. ניירות ל-ב. מכתב לאשתו, מפיראוס, מ-19.7.1919. ראה את המפקד רומאני (Romani).
223. ניירות ל-ב. מכתב לאשתו, מרודוס, מ-23.7.1919. הוא כותב בין היתר: "מעל סיפונה של אניה ה'מ' קואטיני'. באיזמיר הייתי אורח המפקד גרנה (Grenet), בארוחת-צהריים ובארוחת-ערב. דיברתי ארוכות על המצב הנוכחי ועל שליחותי, שהכל רואים אותה כמועילה, אך לא כפשוטה כל-עיקר".
224. ניירות ל-ב. מכתב לאשתו, מרודוס, מ-25.7.1919, "מעל סיפונה של ה'קואטיני'".
225. ניירות ל-ב. מכתב לאשתו, מאדאליה, מ-31.7.1919.
226. Asme — צרור 1564 — מכתבו של טיטוני מפאריס, מ-26.7.1919, המיועד למפקד א. לוי ביאנקיני, ליד משרד-הימיה ברומא. ראה גם מברק טיטוני מפאריס, למשרד-החוץ, מ-26.7.1919, מס' 19084, בו הודיע על משלוח ההוראות.
227. שם; טיטוני כותב שלוי ביאנקיני יוכל לטלגרף במישרים לנציב העליון באיסטמבול, לציר בקהיר, לקונסולים בירושלים, בבירות, באדאליה ובאיזמיר.
228. Asme — צרור 1564 — מברק מאנווני למשרד-הימיה, מ-7.8.1919, מס' 14687.
229. Asme — צרור 1564 — מברק מאנווני למשרד-המסחר, מ-8.8.1919, מס' 14776.

230. Asme — צרור 1564 — מברק מאנווני מ־9.8.1919, מס' 18429.
231. Asme — צרור 1564 — מברק מאנווני למשלחת האיטלקית בפאריס, מ־9.8.1919, מס' 18429 (נשלח בדואר).
232. ארכיון משרד-הימים — תיק "קואטית" — דו"ח ל-ב. לרמטכ"ל הצי, מפורט סעי', מ־11.8.1919.
233. ניירות ל-ב. מכתב לאשתו, מאדאליה, מ־27.8.1919.
234. Asme — צרור 1564 — מברק משרד-המסחר למשרד-החוץ, מ־27.8.1919, מס' 21707.
235. Asme — צרור 1258 — מברק טיטוני, מפאריס, אל משרד-החוץ, מ־1.9.1919, מס' 1244 (העתק המברק גם בצרור 1564).
236. ארכיון משרד-הימיה — תיק "קואטית" — דו"ח הפלגה של ל-ב, מ־3.9.1919.
237. ארכיון משרד-הימיה — תיק "קואטית" — דו"ח ל-ב. לימיה, מ־5.9.1919. נותן גם פרטים על ההפלגה. מוחמד אידריס, יליד 1890, היה בן-דודו של הסגן הגדול אחמד אש-שריף.
238. ראה מק סמית, כנ"ל, כרך 2, ע' 448; וכן אַנצ' איט', כרך 31, ע' 396.
239. ארכיון משרד-הימיה — תיק "קואטית" — דו"ח ל-ב. לימיה, מ־17.9.1919. ל-ב. מבקש לשבח את פעולתו של הד"ר הרטום. ראה ניירות ל-ב, מכתב מ־19.9.1919, בו כותב בין היתר: "עכשיו, לאחר שהות של 7 ימים בארץ-ישראל, נכבשתי מחדש לארץ ולתושביה... טוב עשיתי כי חזרתי".
240. ארכיון משרד-הימיה — תיק "קואטית" — מברק סאקי ל-ב. מ־27.9.1919.
241. ארכיון משרד-הימיה — תיק "קואטית" — מברק "קואטית" לימיה מ־29.9.1919.
242. ארכיון משרד-הימיה — תיק "קואטית" — מברק סאקי ל-ב. מ־5.10.1919.
243. ארכיון ציוני ג. י. — ניירות פריד' — צרור מס' 10 — מכתב לוי ביאנקיני, מפורט סעי', מ־7.10.1919, לפרידנוואלד בבאלטימור. מצוטט גם בא. ל. לוין, כנ"ל, ע' 265, אבל בלא ציון תאריך. לוי ביאנקיני כותב בין היתר, כי בארץ-ישראל ראה את אוסישקין, שאך זה הגיע לשם, ואת זיו.
244. ניירות ל-ב. — מכתב מ־30.10.1919.
245. Asme — צרור 1567 — תזכיר גאלי לשר, אפריל (?) 1920.
246. ויטוריו שאלויה היה שר-החוץ בשתי ממשלותיו של גיטי, מספטמבר 1919 עד ליוני 1920. נולד ב־1856 בטורינו, היה פרופסור למשפטים ושר-המשפטים ב־1909—1910; נפטר ב־1933 (ראה אַנצ' איט', כרך 31, עע' 150—151).
247. Asme — צרור 1564 — מברק-דואר משאלויה, מפאריס, אל משרד-החוץ, מ־6.12.1919, מס' 1692. הטיוטה בצרור 1258. בשוליים: "גאלי, 5.12.1919".
248. ראה חוברת הזכרון לא. ל-ב, ע' 15.
248. Asme — צרור 1564 — מברק טואוצי מירושלים, למשרד-החוץ, מ־17.12.1919 מס' 300/29044. בשולי המברק הערה: "18.12.1919. הועבר לידיעת המפקד לוי ביאנקיני — די ג'ורה".
249. Asme — צרור 1258 — מברק גיטי למשרד-החוץ, מ־20.1.1920, מס' 0151. בפברואר 1920 הוענק למפקד לוי ביאנקיני צלב-קצין-הכתר-האיטלקי, לפי הצעת מינהל העניינים המדיניים של משרד-החוץ (Asme — צרור 1567 — הערה מיום 6.3.1920).

250. Asme — צרור 1651 — מברק־דואר של ספורצה מרומא (?) לנציב העליון באיסטמבול ולקונסול הכללי באיזמיר, מ־10.2.1920, מס' 1331. אולי באה ההצעה מצד סולם, שכבר חודש לפני־כן כתב ללאגו, כדי להציג לפניו את הד"ר יקיר בכר, "העשוי לארגן את לימודי העברית המודרנית בבית־הספר שבאיסטמבול". ראה Asme — צרור 1651 — מכתב סולם ללאגו, מווינציה, 10.1.1920.
251. Asme — צרור 1567 — מכתב בכתב־ידו של לוי ביאנקיני, בחתימת ALB, מרומא, 14.3.1920. חסר המוען, שהיה, כנראה, מאנווני.
252. ראה א. ל־ב, "לזכרו", ע' 15.
253. Asme — צרור 1567 — מכתב סאָקי לספורצה ברומא, מ־26.4.1920.
254. ועידת סאָנ־רימו נפתחה ב־18 באפריל, אך רק ב־24 וב־25 לאותו חודש נדונה הבעיה הארצי־ראשאלית. המועצה העליונה החליטה ב־25 לאפריל למסור לאנגליה את המאגדת על ארץ־ישראל (השווה Documents on British Foreign Policy: First Series, vol. IV).
255. ראה "ג'ורנאלה ד'איטליה", 27.8.1920.
256. ראה א. אהרונסון, "דואר היום", 1920.
257. א. ל. לוי, "כנ"ל, עמ' 265.
258. Asme — צרור 1567 — תזכיר גאלי על נייר "ועידת סאָן רימו". המשפט שהופיע בתזכיר: "לשלוח נשק ותחמושת", נמחק.
259. Asme — צרור 1567 — מכתב ספורצה לסאָקי מ־11.5.1920.
260. Asme — צרור 1567 — מכתב סאָקי לספורצה, מ־13.5.1920.
261. פאטרנו נשלח כקונסול לדמשק ב־18.5.1920, ולפי דבריו של שאלויה "הוטלה עליו שליחות מיוחדת בקשר לתנועה הפאן־ערבית". Asme — צרור 1567.
262. Asme — צרור 1567 — דו"ח פאטרנו לספורצה, מדמשק מ־14.6.1920, שהגיע לרומא ב־6.7.1920. בשוליים "16.7.1920, דיברתי עם לוי ביאנקיני. די ג'ורה".
263. גיירות ל־ב. מכתב לרג'ינלה, מרומא מ־23.7.1920.
264. גיירות ל־ב. — מכתב לרג'ינלה מקהיר, מ־5.8.1920, על נייר המלון "שיפרד".
265. Asme — צרור 1567 — מברק נאָגרוטו לספורצה, מ־5.8.1920, מס' 8112. בתשובה למברק ספורצה מ־10.6.1920.
266. גיירות ל־ב. — מכתב מירושלים לסבתא אמליה, מ־10.8.1920, על נייר של מלון "אלנבי".
267. החל מ־1 ליולי 1920 כוננה בארץ־ישראל ממשלה אורחית שבראשה הועמד סיר הרברט סמואל.
268. Asme — צרור 1567 — דו"ח בכתב־ידו של ל־ב, בלא חתימה ובלא תאריך. בשוליים: "31.8 — בסדר — די ג'ורה".
269. Asme — צרור 1567 — דו"ח במכונת־כתיבה, בחתימת לוי ביאנקיני, מ־15.8.1920, כנראה מדמשק.
270. Asme — צרור 1567 — מברק פאטרנו למשרד־החוץ, מדמשק, 15.8.1920, מס' 819/8449.
271. Asme — צרור 1566 — מברק ספורצה לפאטרנו, מ־23.8.1920, מס' 11314.

272. סטורס, כנ"ל, ע' 367. במכתב ל"פאלסטיין וויקלי" כתב סטורס לאחר מותו של ביאנקיני את הדברים הבאים: "היתה לו גישה אנושית והשכלה רחבה וכללית. ביותר אני זוכר אותו מהזדמנות אחת, כאשר בודדים או שכבות שלמות היו גורמים (...), לכאורה, (...) להטרדה, והוא היה חוזר ואומר באותה גימה של סלחנות אצילית ועדינה, שהיתה כה אופיינית לו, 'הרי הם אנשים מיסכנים...' אינני יכול לתאר לעצמי כל אנטי-שמי או כל שונא-איטלקים... שלא ימיר במקצת את עוצמת רגשותיו במאוויי ידידות, בווכרו את חיוניותו של לוי ביאנקיני ואת השראת סגולותיו". ראה סטורס, כנ"ל, שם.
273. ראה "אנג'לו לוי ביאנקיני, לזכרו", טיראמו, 1926, ע' 16.
274. מז'רי-אובאלדיני היה אורחו של פאטצ'רנו בדמשק, יחד עם הנסיך רופו דלה סקאליטה (Ruffo della Scaletta); על האחרון הוטל להביא משאית או מכונית כשי למלך חוסיין מאת מלך איטליה.
275. עדותו של האדמירל מורי-אובאלדיני, שנמסרה לכותב השורות האלה ברומא, בדצמבר 1960.
276. ראה ג'ורנאלה ד'איטליה" מיום 27 לאוגוסט 1920, מאמר של א. באר תחת הכותרת: "המפקד לוי ביאנקיני נרצח בידי לאומניים ערביים". במאמר זה נאמר בין היתר: "המפקד ביאנקיני שהה בסוריה, מאחר שהממשלה האיטלקית הטילה עליו שליחות מסחרית חשובה; ביולי שעבר ביקר במצרים, משם נסע לירושלים ולאיסטמבול ואחר-כך לדמשק. מכאן היה עליו לנסוע לחיפה, ולהפליג מנהל זה (...). כבן הדת היהודית היה בעל השפעה גדולה מאד על הציבור הציוני בארץ-ישראל, ופעל בקרבו פעולה רחבה ומועילה לטובת ארצנו (...). הוא היה בקי בשפה הערבית, ועל-כן הוטל עליו בזמן ועידת סאן-רימו לטפל מטעם הממשלה האיטלקית במשלחת הערבית, שהשתתפה באותה ועידה (...). לוי ביאנקיני המנוח היה גערץ בחוגינו הימיים והדיפלומאטיים".
277. Asme — צרור 1566 — מברק פאטרנו מבירות, מ-4.9.1920, מס' 5398.
278. אצ"מ 699 — מברק לאטס לווייצמן, ללונדון מ-20.9.1920. Dante Lattes היה מזכיר ההסתדרות הציונית האיטלקית וחבר הנהלת מערכת השבועון "ישראל".
279. Asme — צרור 1568 — מברק טואוצי (?) מירושלים לפאטרנו, מ-17.12.1920.
280. ראה "ישראל" מיום 8.9.1921.
281. Asme — צרור 1567 — דו"ח גאלי לשר-החוזק, מוועידת סאן-רימו, אפריל 1920. ראה גם צרור 1564, דו"ח המפקד ל. טונטה (Tonta) לשר-הימיה, לרגל ביקורו של החשמן ג'וסטיני (Giustini) בארץ על סיפונה של ה"קוארטו". בדו"ח, בתאריך 20.12.1920, נאמר בין היתר, כי "שומר ארץ-הקודש" דיטאלבי (Diotallevi) הביע "רגשי-אהדה עמוקים על המפקד לוי ביאנקיני, שעמו קיים קשרים רבים".